

N:o 28.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till lag angående ändring i vissa delar af giftermålsbalken, till lag angående ändrad lydelse af 19 kap. 4 § ärfdabalken, till lag angående ändrad lydelse af 1 kap. 8 § handelsbalken, till lag angående ändrad lydelse af 70 § utsokningslagen, till lag angående ändrad lydelse af 5 § konkurslagen, till lag om boskilnad, till lag angående ändring i förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo den 18 september 1862, till lag om bodelning vid äktenskapsskilnad, så ock om frånskild hustrus ansvarighet för gäld i boet, samt till lag om ändrad lydelse af 39 och 40 §§ i förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 juni 1875; gifven Stockholms slott den 22 januari 1898.

Under åberopande af bilagda i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll vill Kongl. Maj:t härmed, jemlikt § 87 regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1:o) lag angående ändring i vissa delar af giftermålsbalken;
- 2:o) lag angående ändrad lydelse af 19 kap. 4 § ärfdabalken;
- 3:o) lag angående ändrad lydelse af 1 kap. 8 § handelsbalken;
- 4:o) lag angående ändrad lydelse af 70 § utsokningslagen;

Bih. till Riksd. Prot. 1898. 1 Saml. 1 Afd. 17 Häft.

5:o) lag angående ändrad lydelse af 5 § konkurslagen;

6:o) lag om boskilnad;

7:o) lag angående ändring i förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo den 18 september 1862;

8:o) lag om bodelning vid äktenskapsskilnad, så ock om fränskild hustrus ansvarighet för gäld i boet; och

9:o) lag om ändrad lydelse af 39 och 40 §§ i förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 juni 1875.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

L. Annerstedt.

Förslag
till
Lag

angående ändring i vissa delar af giftermålsbalken.

Härigenom förordnas, att 9 kap. 1, 2 och 3 §§, 10 kap. 2 § samt 11 kap. giftermålsbalken skola erhålla följande ändrade lydelse:

9 Kap.

1 §.

Sedan man och qvinna sammanvigde äro, då är han hennes rätte målsman och eger söka och svara för henne, utom hvad angår egendom, som är från hans förvaltning undantagen, samt sådan af hustrun under äktenskapet gjord gäld, för hvilken allenast hennes giftorätt och enskilda egendom enligt lag svara; hustrun följa ock mannens stånd och villkor.

Är genom äktenskapsförord stadgadt, att hustrun tillhörig egendom skall från mannens förvaltning undantagas, eller är sådant stadgande meddeladt angående egendom, som genom gåfva eller testamente till hustrun gifven är med villkor att den henne enskildt tillhöra skall; då ege hustrun öfver den egendom och afkomsten deraf råda, der ej annorledes blifvit om förvaltningen föreskrifvet. Kan hustrun genom eget arbete något förvärfva, deröfver må hon ock råda.

2 §.

Mannen hafve ej makt att sälja, skifta, bortgifva eller med inteckning för gäld eller med servitut belasta hustruns enskilda fasta egendom,

som af honom förvaltas, utan att han hafver hennes frivilliga ja och underskrift i tvenne gode mäns närvaro, ej heller att utan sådant samtycke upplåta rätt till afkomst af egendomen. Sker det ändock, vare den åtgärd ogill, der klander derå väckes af hustrun eller hennes arfvingar. Har mannen utan hustruns samtycke upplåtit nyttjanderätt till fastighet, hvarom nu är sagdt, ege hon efter mannens död, eller då äktenskapet eljest blifvit upplöst eller boskilnad skett, rätt att uppsäga den, som nyttjanderätten innehafver; dock njute landbo eller hyresman, som uppsagd varder, laga fardag. Dör hustrun före mannen, ege hennes arfvingar enahanda uppsägningsrätt. Vill nyttjanderättens innehafvare sjelf uppsäga, hafve dertill lof. Ej må på grund af upplåtelse af mannen fastighet, som här afses, för nyttjanderätt intecknas, med mindre hustrun skriftligen till upplåtelsen samtyckt.

Har mannen öfvergifvit hustrun, eller är han för sjukdom eller af annan orsak ur stånd att om boet draga försorg, ege hustrun till nöd torft pantsätta eller afyttra egendom i boet, hvaröfver hon eljest ej egt råda; dock må ej fast gods intecknas eller afyttras, med mindre rätten, efter det mannens närmaste fränder blifvit hörde, det medgifver.

3 §.

Före vigseln skall han till henne viss morgongåfva utfästa, antingen i löst, eller fast, men ej i båda tillika, ehvad han med mö, eller enka, sig gifter.

Morgongåfva skall tagas af mannens enskilda lott i boet. Har hustru, som mannen öfverlefver, barn efter honom, eller dör hustrun förr än mannen, då ege morgongåfva ej rum.

10 Kap.

2 §.

Man och hustru hafva giftorätt till hälften hvardera i all den lösa egendom, som de ega eller ega få, så ock den fasta egendom, hvilken de i hjonlag aflla tillsammans. I den fasta egendom, som man eller hustru före eller under äktenskapet ärft eller förut förvärfvt, eger ej andra maken giftorätt; dock vare all årlig ränta och afrad deraf under lösören räknad. Varder under äktenskapet egendom genom gåfva eller

testamente till ena maken gifven med vilkor att den honom eller henne enskildt tillhöra skall; i den egendom njute den andra maken ej heller giftorätt.

11 Kap.

Om ansvarighet för gäld i makars bo och om vederlag vid bodelning.

1 §.

Gäld, som af ena maken före äktenskapet gjord är, skall med dess giftorätt och enskilda egendom betalas.

Har den gäldbundne maken i boet medfört egendom, deri giftorätt andra maken tillkommer, skall så stor del af gälden, som mot värdet af den egendom svarar, utgå ur samfälda boet, för så vidt ej annan, af den gäldbundne maken medförd egendom, som på grund af inteckning eller eljest utgjorde säkerhet för gälden, kunnat till betalning deraf lemna tillgång.

Hvad nu är sagdt om ansvarighet för gäld, hvarför make vid äktenskapets ingående häftade, skall ega motsvarande tillämpning i fråga om gäld, som under äktenskapet åsamkats make i följd af arf eller mottagande af gåfva eller testamenterad egendom.

2 §.

Är i äktenskapet gäld gjord af begge makarne, eller har hustrun för det gemensamma boets räkning gjort gäld under sådana förhållanden, att det kunnat antagas ske med mannens samtycke, den gäld skall med samfäld egendom betalas. Räcker ej den egendom till fulla gälden, fylles det, som brister, af begges enskilda egendom efter den andel hvardera i samfälda boet eger. Har allenast endera maken enskild egendom: är det mannen, betale det som återstår; är det hustrun, betale ej mer än sin andel i gälden, der hon ej till vidsträcktare betalningsansvar sig förbundit.

3 §.

För gäld, som i äktenskapet af mannen gjord är, gånge betalning ut af samfäld egendom och, der den ej förslår, af mannens enskilda;

dock må ej, der gälden utgöres af böter eller skadestånd för brottslig gerning eller grundar sig på borgen, af samfälda boet användas mera än mannens andel deri.

Har hustrun i annat fall, än i 2 § sägs, gjort gäld i äktenskapet, gånge hennes giftorätt i boet och enskilda egendom till gäldens betalning.

4 §.

Har under äktenskapet ena maken åtagit sig betalningsansvar för andra makens gäld, hvarom i 1 eller 3 § sägs, skall, såvidt borgenärs rätt rör, gälla hvad i 2 § finnes stadgadt; dock vare hustrun, der gälden är af henne gjord, med sin enskilda egendom för hela gälden ansvarig.

5 §.

Sökes i makars bo utmätning för gäld, som i detta kap. afses, och är ej ansökning om boskilnad gjord, ege make undantaga allenast sådan egendom, som är dess enskilda tillhörighet och, efter ty ofvan är sagdt, ej svarar för gälden; dock må ej, der för gäld, som i äktenskapet af hustrun gjord är, betalningsskyldighet blifvit allenast henne ålagd, utmätas egendom, hvaröfver mannen eger råda, utan så är att gälden utgöres af böter eller skadestånd för brottslig gerning.

Huru egendom eljest må fredas för gäld, därför den ej bör svara, finnes särskildt stadgadt.

6 §.

Har samfäld egendom gått till betalning af gäld, därför, efter ty i 1 eller 3 § är sagdt, samfälda boet ej svarar, eller blifvit genom ena makens särskilda vållande och förgörelse, utan nytta för andra maken, boet afhänd, skall vid boets delning den make, som sålunda njutit enskild fördel af samfälda boet eller vållat dess minskning, af sin lott i boet och enskilda egendom gifva andra maken vederlag till så stort belopp, som svarar mot dess giftorätt i hvad ur samfälda boet gått.

Finnes vid bodelning samfäld egendom vara använd till sådan förbättring af ena makens enskilda egendom, som ej är att räkna till dess underhåll och skötsel, gifve ock den make af sin giftorätt och enskilda egendom vederlag, beräknad efter andra makens giftorätt i hvad mot värdet af förbättringen svarar.

7 §.

Har ena makens enskilda egendom blifvit använd till betalning af den andres gäld, hvarom i 6 § förmåles, njute vid bodelning den make, som egendom sålunda frångått, vederlag af andra makens giftorätt och enskilda egendom. Lag samma vare, der makes enskilda egendom eljest blifvit till nytta för andra maken eller genom dess vållande och förgörelse använd, som i 6 § sägs.

8 §.

Är gäld, därför enligt 1 eller 3 § samfälda boet svarar, betald med den gäldbundne makens enskilda egendom, njute vid bodelning den make vederlag ur samfälda boet. Har andra makens enskilda egendom gått till betalning af sådan gäld, gånge vederlag ut ej allenast af samfälda boet utan ock, der det ej förslår, af den gäldbundne makens enskilda egendom.

Har ena makens enskilda egendom gått till betalning af gäld, som i 2 § afses, eller har sådan egendom blifvit annorledes än till betalning af gäld använd för gemensam räkning, skall vederlag utgå ur samfälda boet. Räcker det ej till, fyller andra maken med sin enskilda egendom så stor del af bristen, som på den make belöper i förhållande till dess andel i boet.

9 §.

För vederlag ansvare ej make med annan egendom än den, som hör till boet, då det delas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1899; dock skall hvad i 10 kap. 2 § finnes stadgadt icke gälla i afseende å äktenskap, som före nämnda dag blifvit ingånget.

Förslag

till

Lag**angående ändrad lydelse af 19 kap. 4 § ärfdebalken.**

Härigenom förordnas, att 19 kap. 4 § ärfdebalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Är någon för vanvett, slöseri eller andra orsaker ur stånd att vårda gods sitt, varde under förmyndare stäld. Är det hustru, varde mannen eller annan förordnad till god man att utöfva hennes rätt i afseende å egendoms förvaltning; och skall för gode mannen gälla hvad om förmyndares förvaltning, redovisning och ansvarighet finnes föreskrifvet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1899.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse af 1 kap. 8 § handelsbalken.

Härigenom förordnas, att 1 kap. 8 § handelsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Ingen må något köpa af annan mans barn eller tjenstehjon, utan de hafva lof att sälja, eller till köpslagan sette äro. Gör det någon, och åkåres; vare det ogilt, och böte tio daler.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1899.

Förslag

till

Lag**angående ändrad lydelse af 70 § utsökningslagen.**

Härigenom förordnas, att 70 § utsökningslagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Vill vid utmätning i makars bo endera undantaga viss egendom, förty att den enligt 11 kap. 5 § giftermålsbalken eller lagen om boskilnad ej bör gå i betalning för den gäld, som sökes, och är ej med afseende å egendomens och gäldens beskaffenhet uppenbart, att utmätning ej må ske, skall hvad i 69 § finnes stadgadt angående förfarandet i der afsedt fall lända till efterrättelse; dock att föreskriften om gäldenärens instämmande ej skall å andra maken lämpas. Hvad nu är sagdt ege ock tillämpning, då efter vunnen boskilnad make vill vid utmätning i andra makens bo freda egendom.

Om utmätning af lösören, som blifvit sålda, men lemnats kvar i säljarens vård, gälle hvad särskildt är stadgadt. Om utmätning af gods, hvarom i 131 § sjölagen förmäles, vare lag som der sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1899; dock att, der utmätning dessförrinnan skett, äldre lag länder till efterrättelse.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse af 5 § konkurslagen.

Häri genom förordnas, att 5 § konkurslagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Der likväl borgenärs fordran tillkommit senare än de omständigheter, på hvilka han sin ansökning om egendomsafträdet grundar, vare den ansökning utan verkan.

Har borgenär för sin fordran säkerhet genom pant eller genom inteckning i fast egendom; ege ej den rätt, i 2, 3 och 4 §§ omförd är, der han ej gitter visa, att panten eller inteckningen till gäldande af hans fordran otillräcklig är. Ej heller ege borgenär söka, att makars bo afträdas skall, der hans fordran är sådan, att för densamma ej kan vinnas utmätning i egendom, hvaröfver mannen eger råda.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1899.

Förslag

till

Lag

om boskilnad.

Med upphäfvande af förordningen om boskilnad och undanskiftande af egendom i makars bo den 18 september 1862 förordnas som följer:

I.**Allmänna bestämmelser.****1 §.**

Makar ege, efter ansökan, vinna boskilnad, när de derom ense äro.

2 §.

Häftar mannen för gäld, hvarom i 11 kap. 1 eller 3 § giftermålsbalken sägs, och kan den gäld ej betalas utan att hustruns enskilda egendom eller giftorätt, som för gälden ej svarar, tillgripes, eller är fara för handen att, der gälden betalas, vederlag, som hustrun vid delning bör njuta, ej kan till fullo utgå; då må hon vinna boskilnad. Häftar hustrun för sådan gäld, vare om mannens rätt att erhålla boskilnad lag samma.

Är makars bo till konkurs afträdt, varde, på ansökan af endera maken, till boskilnad dömdt.

3 §.

Hustrun ege ock vinna boskilnad i de fall, att makarnes gemensamma bo är belastadt med så stor gäld, att den ej kan betalas med den egendom, som i boet samfäld är, och den enskilda, som för samma gäld bör svara, eller att fara är för handen, att, der gälden betalas, hustrun tillkommande vederlag ej kan till fullo utgå;

eller hustruns enskilda egendom eller ock samfäld egendom, hvar-
öfver hon egde råda, utan hennes samtycke blifvit till betalning af gäld, för hvilken hennes enskilda egendom ej bort svara, använd eller för sådan gäld pantsatt, utmätt, med qvarstad belagd eller satt under förbud att säljas eller skingras, eller ock mannen annorledes obehörigen förfogat öfver sådan egendom;

eller mannen belastat boet med gäld utan motsvarig nytta eller eljest vanvårdat eller försummat boets angelägenheter;

eller han på annat sätt än nu är sagdt missbrukat sitt målsman-
skap eller öfvergifvit hustrun och rest bort utan veterligt ärende samt ej kommit åter inom sex månader;

eller han blifvit under förmyndare stäld.

4 §.

Ansökning om boskilnad skall ingifvas till underrätt i den stad eller, å landet, till domaren i den ort, der mannen bör inför domstol svara i tvistemål, som angå gäld i allmänhet. År i stad ej rättegångs-
dag, och finnes ej någon satt att å rättens vägnar inlagor mottaga, må ansökningen ingifvas till rättens ordförande.

5 §.

Finner rätten eller domaren, att ansökning om boskilnad ej kan upptagas, förty att den är till orätt domstol stäld eller af annan orsak, teckne det skriftligen å ansökningen.

Upptages ansökningen, låte rätten eller domaren genast om den-
samma och dagen, då den gjord är, införa kungörelse i allmänna tid-
ningarne äfvensom, der så ske kan, i tidning inom orten.

6 §.

Har ej vid boskilnadsansökning, som af begge makarne gjord är, fogats af dem med edsförpligtelse underskrifven förteckning å boets tillgångar och skulder, varde föreläggande dem meddeladt att inom viss tid sådan uppteckning till rätten eller domaren ingifva. Försummas det, uppdrage rätten eller domaren åt magistratsperson, kronofogde, länsman, rättens betjent eller annan lämplig person att uppteckningen utan dröjsmål förrätta; och åligge makarne att allt, som till boet hör, under edsförpligtelse redligen uppgifva.

7 §.

Är ansökning om boskilnad gjord allenast af endera maken, teckne rätten eller domaren å ansökningen kallelse å makarne att sig vid rätten inställa, i stad sist inom åtta dagar och på landet å viss dag under pågående eller näst infallande lagtima ting eller ock å urtima ting, der sådant äskas.

Kallelsen skall genom sökandens försorg delgifvas andra maken. Är denne ej tillstädes å den för inställelsen utsatta dag, och visas ej, att kallelsen blifvit delgifven i så god tid, att maken kunnat iakttaga inställelse, eller ock att för delgifningen hinder mött, vare ansökningen förfallen. Har maken särskilda gånger blifvit med kallelsen sökt i sitt hemvist, utan att maken sjelf eller ombud kunnat träffas eller upplysning vinnas, hvar maken sig uppehåller, utgöre den omständighet, att kallelsen ej blifvit delgifven, icke hinder för boskilnadsmålets vidare handläggning.

Varder boskilnadsansökningen medgifven eller visas till densamma skälig anledning, och är ej bouppteckning ingifven, meddele rätten förordnande för lämplig person att uppteckningen förrätta, såsom i 6 § sägs.

8 §.

Sedan boet blifvit i laga ordning upptecknad, meddele rätten så snart ske kan beslut i boskilnadsfrågan.

9 §.

Riktigheten af upprättad bouppteckning vare make pligtig att med ed inför rätten fästa, der det af andra maken yrkas.

10 §.

När boskilnad blifvit sökt, förordne rätten eller domaren, der hustrun det begär, god man att henne biträda. Den, som dertill blifvit utsedd, ege att i afseende å boskilnaden och hvad dermed har samband hustruns talan bevaka, der den ej af henne sjelf utföres.

11 §.

Åtgärd, som enligt 5, 6, 7 eller 10 § på domaren ankommer, ege han vidtaga ändå att han jäfvig är; anmäle dock, der förordnande för särskild domare tarfvas, jäfvet utan dröjsmål i hofrätten.

12 §.

Vill hustrun, att egendom, som tillhör henne enskildt men af mannen förvaltas, skall, utan afbidan på skifte i boet, från hans förvaltning undantagas, göra derom ansökning i boskilnadsmålet; och förordne rätten, der till boskilnad dömes, att egendomen skall till hustrun öfverlemnas. Sådan ansökning må ock göras sedan till boskilnad blifvit dömdt.

Har hustrun gjort ansökning, hvarom nu är sagdt, må rätten, der hon det äskar, förordna, att egendom, som ansökningen afser, skall sättas under särskild vård och förvaltning till dess öfver ansökningen blifvit dömdt; ege ock, der hustrun för egendomen ställer borgen, som af rätten godkännes, medgifva, att i afbidan på ansökningens pröfning egendomen skall till hustrun utlemnas.

13 §.

Utan hinder deraf att rätten enligt 12 § meddelat förordnande om egendoms undantagande från mannens förvaltning, varde, der tvist sedermera yppas, frågan om makes rätt till egendomen efter lag bedömd.

14 §.

Då boskilnad sökt är, förordne rätten, der endera maken det äskar, att viss egendom, motsvarande den makes giftorätt eller någon del deraf,

skall för makens räkning från samfälda boet afskiljas och sättas under särskild vård och förvaltning, till dess öfver boskilnadsansökningen dömdt blifvit och, der den bifalles, boet skiftas skall; dock må afskiljandet ej, mot andra makens bestridande, tillåtas, der den make visar skälig anledning, att boet deraf skulle lida märklig skada, eller ställer borgen, som af rätten godkännes, för hvad vid skifte af samfälda boet bör tillkomma sökanden. Afskiljande, hvarom nu är sagdt, må jemväl efter vunnen boskilnad sökas.

Egendom, som i nu stadgad ordning blifvit för hustruns räkning afskild, må af henne tillträdas, der hon för den egendom ställer borgen, som af rätten godkännes.

15 §.

Beslut om egendoms afskiljande, efter ty i 14 § sägs, vare, der konkurs inträffar, emot borgenärerna utan verkan.

16 §.

Hvad i 11 kap. 5 § giftermålsbalken finnes stadgad skall jemväl efter det boskilnad sökts ega tillämpning intill dess skifte sker, dock att egendom, som jemlikt 14 § i denna lag blifvit för ena makens räkning från samfälda boet afskild, ej må tillgripas för gäld, derför den makes giftorätt lagligen icke svarar.

17 §.

Nu har boskilnad sökts: äro penningar eller lösören förvandlade, de der hustrun efter förord eller annorledes enskildt tillhört, eller finnas sådana lösören pantsatta, och kan det ej antagas, att den förvandling eller pantsättning med hennes bifall skett; då ege hon vid konkurs rätt att såsom fordran bevaka värdet af den förvandlade eller pantsatta egendomen och njute för den fordran betalningsrätt i samfälda boet och mannens enskilda egendom; svare dock med hvad henne i utdelning tillfaller såsom med annan enskild egendom.

I öfrigt njute ej make i konkurs betalningsrätt för vederlagsfordran.

18 §.

Sedan till boskilnad dömdt är, skall boet, så snart ske kan, skiftas i den ordning, som om delning af död mans qvarlåtenskap är i

lag stadgad. Ej må skifte ske förr än all veterlig gäld, därför samfälda boet svarar, gulden blifvit. Sker annorledes, svare makarne, en för begge och begge för en, för samma gäld.

Då skifte egt rum, låte makarne den öfver skiftet upprättade handling ingifvas till den rätt, som boskilnadsålet handlagt; och åligge det rätten att utan dröjsmål låta i allmänna tidningarne samt, der så ske kan, i tidning inom orten kungöra, att handlingen blifvit till rätten inlemnad med uppgift om dagen då det skett. Varder endera maken försatt i konkurs, som börjar inom tre månader från det handlingen till rätten ingafs, gånge skiftet, der det ländt borgenärerna till märklig skada, på deras åkaran åter; dock må ej talan derom anhängiggöras senare än en månad från inställeledagen i konkursen.

19 §.

Då boskilnad beviljad blifvit, vare all egendom, som, efter det ansökningen om boskilnad gjord är, ena maken genom arf, gåfva, testamente, aftal eller annorledes förvärfvar, såsom enskild egendom ansedd. Hustrun vare ej pliktig att med sådan egendom ansvara för den gäld, som under äktenskapet derförut gjord är, utan så är att hon själf ådragit sig gälden i och för handel eller annan rörelse, som hon med mannens bifall idkat, eller gälden är sådan, att, efter ty i giftermålsbalken sägs, allenast hennes gifterätt och enskilda egendom därför svara.

20 §.

Egendom, som, efter det boskilnadsansökning gjord är men innan den pröfvats, tillfaller hustrun, må, der hon det äskar, under särskild vård och förvaltning sättas, så ock af henne tillträdas mot borgen, som af rätten godkännes.

21 §.

Hustru, som vunnit boskilnad, råde sitt gods själf.

Intill dess skifte sker behålle hvardera maken, der ej af ofvan gifna bestämmelser annat föranledes, förvaltningen af den egendom, hvaröfver maken egde råda vid den tid, då boskilnadsansökningen gjordes.

22 §.

Ändå att boskilnad beviljad är, ege ej ena maken till den andre

något bortgifva eller makarne sig emellan sluta annat aftal, än som med skifte af boet har samband.

23 §.

All gäld, som ena maken gör efter det boskilnad blifvit sökt, varde, om boskilnad vinnes, såsom enskild gäld ansedd.

24 §.

Makar, som vunnit boskilnad, vare pligtige att hvar efter sin förmåga bidraga till eget och barnens uppehälle.

25 §.

Klagan öfver att boskilnadsansökning ej upptagits, så ock öfver beslut rörande förordnande af god man för hustru skall i hofrätt föras genom besvär; och vare dervid för klagan öfver domares beslut tid, som för besvär öfver underrättens i orten utslag är i lag stadgad. Har underrätt annorledes än i sammanhang med pröfning af boskilnadsansökning meddelat beslut angående fråga, som omförmäles i 12, 14 eller 20 §, må talan jemväl fullföljas genom besvär. Beslut i fråga, som i 10, 12, 14 eller 20 § afses, gånge utan hinder af förd klagan i verkställighet, der ej förbud deremot från hofrätten kommer.

Vill någon hos Konungen föra klagan öfver hofrätts beslut i fråga, som skolat genom besvär fullföljas i hofrätten, göre det genom besvär, hvilka böra ingifvas inom hälften af den tid, som i 30 kap. 9 § rättegångsbalken stadgas, och fullgöre dervid det, som i 18 § af samma kapitel finnes föreskrifvet.

26 §.

Vid allmän underrätt skall föras förteckning öfver alla der anhängiggjorda boskilnadsärenden, utvisande för hvarje ärende dagen, då ansökning deri gjord är, så ock alla i ärendet vidtagna åtgärder och af rätten eljest meddelade beslut.

II.

Särskilda bestämmelser om förfarandet vid boskilnad i sammanhang med konkurs.

27 §.

Är makars bo till konkurs afträdt, och vill make i sammanhang med konkursen söka boskilnad, gifve sin ansökning in sist å tid, som för inställelse i konkursen är i den offentliga stämningen utsatt.

Sökes boskilnad, och vill make, att viss egendom, förty att den är dess enskilda tillhörighet, ej skall gå i betalning för gäld, som i konkursen bevakas, eller att makens giftorätt skall för sådan gäld fredas, begäre undanskiftande af den egendom eller giftorätt inom tid, som nu är sagd, eller hafve sin talan härutinnan förlorat. Lag samma vare, der före konkursen boskilnad blifvit sökt.

28 §.

Ansökning, som i 27 § sägs, varde, sedan andra maken och, der ansökningen afser undanskiftande, jemväl borgenärerna, på sätt i konkurslagen om granskning af bevakade fordringsanspråk stadgas, erhållit tillfälle att i frågan sig yttra, efter lag af rätten bedömd, ändå att jäf deremot ej är gjordt.

29 §.

Har make begärt undanskifta enskild egendom eller giftorätt, och vill maken, att det påstående skall gälla äfven i afseende å gäld, som efter inställelsedagen i konkursen bevakats, göra ansökning derom i den ordning, som för framställande af jäf mot bevakning är i konkurslagen stadgad; och varde med ansökningen så förfaret, som om jäf är föreskrifvet.

30 §.

Ej må den omständighet, att make tillåtits undanskifta giftorätt, hindra samfäld egendoms försäljning. Skall enskild egendom, som make tillåtits undanskifta, gå i betalning för bevakad gäld, må ock den egendom eller hvad deraf för gäldens betalande erfordras genom sysslomännens försorg säljas.

31 §.

Hvad ofvan är stadgadt i fråga om boskilnadsansöknings kungörande samt om boupptecknings upprättande och beedigande, så ock om förordnande af god man för hustru skall icke ega tillämpning, då boskilnad sökes i sammanhang med konkurs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1899; dock att mål, som före den dag äro anhängiggjorda, skola behandlas efter äldre lag.

till

angående ändring i förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes be-
den 18 september 1862.

Häri genom förordnas, att 8 och 18 §§ i förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo den 18 september 1862 skola upphöra att gälla, och att nedannämnda §§ i samma förordning skola erhålla följande lydelse:

98.

Har efterlevande make eller arfvinge egendom afträdt, och vilja sterbhusdelegarne å någondera sidan egendom undanskifta, göre derom skriftlig ansökning sist å tid, som i den offentliga stämningen för inställelse utsatt är; och varde, sedan sterbhusdelegarne å andra sidan samt borgenärerna, på sätt i konkurslagen om granskning af bevakade fordringsanspråk sägs, erhållit tillfälle att i frågan sig yttra, ansökningen efter lag af rätten bedömd, ändå att jäf deremot ej gjordt är.

Om undanskiftande för gäld, som efter inställedagen bevakats, lände till efterrättelse hvad i 29 § af lagen om boskilnad finnes stadgadt.

10 §.

Hafva sterbhusdelegarne å ena sidan afträdt egendom, och vill någon å andra sidan egendomen tillträda, vare lag som i 6 § sägs; ställe dock den sterbhusdelegare borgen jemväl för egendom, om hvars undanskiftande påstående må vara gjordt eller efteråt kan göras, och njute sedan borgenärernas rätt emot den, som undanskifta vill.

11 §.

När egendomsafträde å någondera sidan sker, skall all egendom i boet till borgenärerna öfverlemnas, utom i de fall, som i 6 och 10 §§ omförmålas. Hvad i lagen om boskilnad stadgadt finnes om försäljning af egendom, som endera sidan tillåtits undanskifta, så ock om betalningsrätt för vederlagsfordran gälle äfven i de fall nu sagda äro.

12 §.

Afträdes egendom för gäld, som efter bouppteckningen sig yppat, skall hvar, som det egendomsafträde tillgodonjuta vill, med ed fästa, att den gäld honom ej känd var en månad före den dag, anmälan om egendomsafträdet gjordes. Den, som egendom sålunda afträdt, skall den ed å inställedagen aflägga; stånde honom dock fritt att förut inför den rätt, hvarunder den döda lydt, eller vid annan domstol edgången fullgöra. Annan sterbhusdelegare åligge, der någon borgenär det äskar, att eden aflägga och det styrka inom den tid och i den ordning, som honom af rätten eller domaren förelägges; gör han det ej, njute ej af egendomsafträdet den förmån, hvarom i 16 och 17 §§ förmåles.

17 §.

Efterlevande make, som egendom rätteligen afträdt, vare fri från all gäld, hvarför dess enskilda egendom ej svarar. Enka njute ock för framtiden befrielse från öfrig gäld, som under äktenskapet tillkommit, utan så är att hon sjelf gjort gälden i och för handel eller annan rörelse, som hon med mannens bifall idkat, eller gälden är sådan, att, efter ty i giftermålsbalken sägs, allenast hennes giftorätt och enskilda egendom derfor svara.

19 §.

Varder af någon sterbhusdelegare boet till konkurs afträdt, gälle det till förmån för annan sterbhusdelegare, som ej dessförinnan tid till egendomsafträde försutit.

20 §.

Arfvingar, som ej i laga tid sig urarfva gjort, svare, en för alla och alla för en, för den dödas gäld, utan så är att de äro från all delaktighet i boet uteslutna, eller att de ej vid bouppteckningen tillstädes varit, och ej heller, förut eller sedan, tagit befattning med boet eller af arfvet förmån njutit: i dessa fall vare sådan arfvinge från ansvarighet för gälden fri.

Har efterlevande make försummat att egendom afträda, stånde han eller hon med arfvingarna i lika ansvar.

31 §.

Hvad i denna förordning finnes stadgadt om egendomsafträde af efterlevande make ege ej tillämpning, der boskilnad blifvit beviljad.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1899; dock att mål, som dessförinnan anhängiggjorts, skola behandlas efter äldre lag.

Förslag

till

Lag

om bodelning vid äktenskapsskilnad, så ock om frånskild hustrus ansvarighet för gäld i boet.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Har äktenskap blifvit genom skilnad upplöst, skall om skifte af boet samt påföljd af underlåtenhet att före skiftet betala gäld, så ock om förvaltning af samfäld egendom intill dess skifte sker gälla hvad i lagen om boskilnad är i nämnda hänseenden stadgadt för makar, som vunnit boskilnad; och ege å makar, som blifvit i äktenskapet skilda, jemväl tillämpning hvad i samma lag för det fall, att boskilnad sökts, finnes föreskrifvet om samfäld egendoms afskiljande från boet och verkan deraf, om undanskiftande af giftorätt för gäld samt om makes betalningsrätt för vederlagsfordran.

Hvad i 11 kap. 5 § giftermålsbalken finnes stadgadt om rätt för mannen att för viss af hustrun gjord gäld freda egendom, deröfver han eger råda, skall i fråga om samfäld egendom, som efter skilnaden står under hans förvaltning, lända till efterrättelse intill dess skifte sker.

2 §.

Frånskild hustru vare ej pliktig att med egendom, som hon efter skilnaden förvärfvar, betala under äktenskapet gjord gäld, utan så är att hon sjelf ådragit sig gälden i och för handel eller annan rörelse, som hon med mannens bifall idkat, eller gälden är sådan, att, efter ty i giftermålsbalken sägs, allenast hennes giftorätt och enskilda egendom därför svara.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1899, men eger ej tillämpning å dem, som dessförinnan blifvit i äktenskapet skilda.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse af 39 och 40 §§ i förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 juni 1875.

Härigenom förordnas, att 39 och 40 §§ i förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 juni 1875 skola erhålla följande ändrade lydelse:

39 §.

Den, som i skriftlig handling fått nyttjanderätt till fast egendom, må, till betryggande af nyttjanderättens bestånd efter ty här nedan sägs, erhålla inteckning därför vid den rätt, hvarunder egendomen lyder.

Huru i visst fall inteckning ej må beviljas utan att upplåtarens hustru samtyckt till upplåtelsen, derom skils i giftermålsbalken.

40 §.

Då inteckning för nyttjanderätt sökes, skall den handling, hvari nyttjanderätten är upplåten, till rätten ingifvas; och varde handlingen eller den del deraf, som angår nyttjanderätten, offentligen uppläst och i inteckningsprotokollet införd. Är handlingen ej af vittnen styrkt, skall upplåtaren höras; och förfäres dervid så, som i 6, 7, 8, 9 och 10 §§ är stadgadt.

Der efter lag inteckning ej må beviljas med mindre upplåtarens hustru till upplåtelsen samtyckt, skall hvad nu är i fråga om upplåtelsehandling sagdt ega motsvarande tillämpning i afseende å handling, hvarigenom sådant samtycke lemnats.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1899.

Utdrag af protokollet, öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet fredagen den 9 oktober 1896

i närvaro af:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve DOUGLAS,
Statsråden: friherre ÅKERHIELM,
 WIKBLAD,
 GILLJAM,
 friherre RAPPE,
 CHRISTERSON,
 WERSÄLL,
 ANNERSTEDT,
 VON KRUSENSTJERNA.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Annerstedt anmälde i underdånighet följande inom lagbyrå utarbetade lagförslag, nemligen förslag till:

- 1:o lag angående ändring i vissa delar af giftermålsbalken;
- 2:o lag angående ändrad lydelse af 1 kap. 8 § och 10 kap. 13 § handelsbalken;
- 3:o lag angående ändrad lydelse af 70 § utsökningslagen;
- 4:o lag angående ändrad lydelse af 5 § konkurslagen;
- 5:o lag om boskildnad;
- 6:o lag angående ändring i vissa delar af förordningen huru gäld

vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo den 18 september 1862; samt

7:o) lag huru, vid skilnad i äktenskap, med makarnes bo förhållas skall, så ock om fränskild hustrus ansvarighet för gäld i boet.

Departementschefen yttrade härefter:

Den i 1734 års lag antagna grundsatsen om mannens fulla målsmansrätt för hustrun, hvilken innebar obegränsad befogenhet för honom att ensam förvalta ej allenast det gemensamma boet, utan ock den egendom, som utgjorde hustruns enskilda tillhörighet, har i någon mån blifvit inskränkt genom förordningen den 11 december 1874, som dels beredde utväg att genom äktenskapsförord eller vid gåfva eller testamente från mannens förvaltning undantaga sådan egendom, hvori han ej egde gifterätt, äfvensom afkomsten deraf, dels berättigade hustrun att råda öfver den samfälda egendom, som hon under äktenskapet kunde genom sitt arbete förvärfva. Då dessa för vår familjerätt nya bestämmelser i lagen inpassades, utan att förut gällande stadganden om äkta makars rättsförhållanden och särskildt om hustruns förmåga att ingå rättsligen giltiga förbindelser undergingo någon omarbetning, kunde förvecklingar och osäkerhet i nämnda hänseenden ej länge utblifva. Om således redan ur formel synpunkt ifrågavarande lagstiftningsåtgärd, såsom vid 1874 års riksdag uttalades, lemnade åtskilligt öfrigt att önska, så dröjde det ej heller länge innan intresset för trygghandet af den gifta kvinnans ställning uppfattade de vidtagna förändringarne i sakligt hänseende såsom otillfredsställande. Gång efter annan gjordes därför under de följande åren frågan om hustruns förmögenhetsrättsliga ställning till föremål för Riksdagens behandling och år 1884 aflät Riksdagen en underdånig skrifvelse, innefattande begäran om framläggande af förslag till vissa ändringar i lagstiftningen om makars inbördes egendomsförhållanden. I denna skrifvelse anfördes, hurusom Riksdagen kommit till den åsigt, att gällande lagstiftning borde ändras sålunda:

1:o) att i den fasta egendom i stad eller å stadens mark, som hustru före eller under äktenskapet ärft eller förut förvärfvat, mannen ej skulle ega gifterätt och att förty sådan rätt icke heller borde tillkomma hustrun i mannens lika beskaffade egendom, dock att all årlig ränta och afrad af dylik egendom skulle under lösören räknas;

2:o) att gift kvinna borde berättigas att sjelf förvalta den egendom, som vore henne enskildt tillhörig, utan att behöfva genom äktenskapsförord förbehålla sig sådan rätt;

3:o) att mannen icke skulle hafva makt att utan hustruns sam-

tycke bortskifta, förpanta eller sälja boets fasta egendom å landet eller jord och hus i staden;

4:o) att hustrun ej borde vara skyldig att med sin enskilda egendom svara för gäld, som maunen under äktenskapet åsamkat boet, derest hon icke sig dertill uttryckligen förbundit; samt

5:o) att, derest under äktenskapet mannen i andra fall än det i 11 kap. 5 § giftermålsbalken omförmälda till nytta ensamt för sig sjelf användt makarnes gemensamma egendom i boet, jemväl sådant skulle vid delning eller arfskifte å hans lott räknas äfvensom att motsvarande bestämmelse borde gälla för hustru, som under äktenskapet med dylik egendom guldit sin enskilda gäld eller eljest obehörigen beredt sig enskild fördel.

Sedan i följd af berörda skrifvelse nya lagberedningen anbefalts att afgifva förslag till de förändrade bestämmelser, hvartill densamma kunde föranleda, aflemnade beredningen den 1 juli 1886 förslag till lagar i ämnet, hvilket i allt hufvudsakligt ansluter sig till ofvan angifna, af Riksdagen uttalade grundsatser.

Öfver detta lagförslag inhemtades högsta domstolens utlåtande, hvarefter det den 31 december 1891 inför Eders Kongl. Maj:t i underdånighet anmälades. Enligt hvad dåvarande chefen för justitiedepartementet dervid erinrade hade af flertalet bland högsta domstolens ledamöter uttalats den mening, att nämnda förslag icke syntes egnadt att läggas till grund för ny lagstiftning i ämnet, och till stöd för denna mening anförts, beträffande förslagets hufvudgrunder, förnämligast: att de fördelar, förslaget åsyftat bereda, egentligen skulle tillgodokomma allenast de hustrur, hvilka hade enskild egendom eller under hvilkas äktenskap samfäld fast egendom förvärfvades, hvaremot förslaget icke innebure någon fördel för de öfriga, hvilka antagligen utgjorde flertalet; att förslaget deremot beröfvade *alla* hustrur vissa dem nu tillkommande förmåner af väsentlig betydelse, i ty att — utom det att, enligt förslaget, hustrun icke skulle, såsom nu är fallet, ega att söka boskilnad till fredande af sin giftorätt i samfäld egendom för skulder, som genom mannens särskilda vållande eller förgörelse tillkommit — förslaget tillika innebure, att hustru eller enka skulle förlora den dem, enligt 12 § i boskilnadsförordningen den 18 september 1862 och 17 § i förordningen om huru gäld vid dödsfall betalas skall m. m. af samma dag, nu tillkommande förmån att hustrun, sedan hon sökt boskilnad, der sådan sedan beviljas, och enkan, sedan hon afträdt boet, äro, utom i vissa undantagsfall, fria från all derförut under äktenskapet tillkommen gäld, äfven om de sjelfva derfor iklädt sig betalningsskyldighet; samt att så-

ledes den gifta qvinnans ställning genom förslaget snarare komme att försämrast än förbättras.

I anledning af den uppfattning om lagförslagets verkan i afseende å gift qvinnans ställning, som sålunda inom högsta domstolen uttalats, och med hänsyn jemväl till de mot förslagets detaljbestämmelser inom högsta domstolen framställda anmärkningar fann departementschefen sig icke kunna tillstyrka, att förslaget lades till grund för någon framställning från Eders Kongl. Maj:ts sida till Riksdagen. Då det emellertid icke kunde förnekas, att gällande lagstiftning i förevarande ämne lemnade rum för åtskilliga beaktansvärda missförhållanden och icke så som sig borde tryggade den gifta qvinnans ställning i förmögenhetsrättsligt hänseende, men korrektivet deremot syntes böra sökas, icke uti en mellan makarne delad förvaltning, utan i lagstadganden, som lemnade hustrun tillfälle att lättare än nu vinna boskilnad och som borttoge eller minskade hennes betalningsansvarighet för de skulder, mannen ensam kunde hafva ådragit det gemensamma boet, tillstyrkte departementschefen, att nya lagberedningen måtte anbefallas att utarbета nytt förslag i nyss angifna syfte; och blef denna hemställan af Eders Kongl. Maj:t bifallen. Med anledning häraf afgaf beredningen den 21 december 1892 förslag dels till lag angående makars ansvarighet i visst fall för gäld i boet och dels till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om boskilnad och undanskiftande af egendom i makars bo den 18 september 1862.

Med förstnämnda förslag afsågs att i 11 kap. giftermålsbalken göra den ändring, att då gäld blifvit i äktenskapet eller till fästnings eller bröllops kostnad gjord af mannen, utan att hustrun till betalning deraf sig förbundit, hon icke skulle med sin enskilda egendom vara för gälden ansvarig; hvarförutom förslaget innehöll bestämmelser angående rätt för hustrun att vid bodelning erhålla vederlag i händelse hennes enskilda egendom under äktenskapet blifvit använd till betalning af sådan gäld.

I det senare förslaget upptogs den vigtiga grundsatsen, att makar alltid skulle ega vinna boskilnad, då de derom voro ense, hvarjemte förslaget äfven i andra afseenden sökte att åt makarne, särskildt hustrun, bereda ökadt tillfälle att vinna boskilnad. I sammanhang dermed föreslogos vissa förenklingar i boskilnadsproceduren för de fall, då fråga om undanskiftande af egendom ej förekomme. Med hänsyn till omfånget af det beredningen lemnade uppdrag blefvo deremot, såsom i motiven framhålles, i öfrigt boskilnadsförordningens bestämmelser hufvudsakligen bibehållna, i det att deri gjordes allenast de mindre jemk-

ningar och förtydliganden, som ansågos ega mera omedelbart sammanhang med nyss nämnda sakliga ändringar.

Dessa förslag hafva, till följd af Eders Kongl. Maj:ts nådiga föreskrift vid föredragning den 14 april 1893, inom högsta domstolen varit föremål för grundlagsenlig behandling. Mot förslaget till lag angående makars ansvarighet i visst fall för gäld i boet framställes dervid ur formel synpunkt den anmärkning, att de ändringar i 11 kap. giftermålsbalken, hvilka med förslaget afsåges, borde till förebyggande af tvekan och missförstånd tillvägabringas, icke på sätt i förslaget skett genom en särskild, fristående lag, utan genom omarbetning af sagda kapitel i giftermålsbalken, i den mån sådant för syftemålets vinnande vore af nöden. Vid granskning af förslaget till ändring i boskilnadsförordningen blef af flera ledamöter inom högsta domstolen framhållet, att derest, på sätt med förslaget åsyftades, lättad utväg bereddes makar att erhålla boskilnad och således detta institut i framtiden med sannolikhet komme att få en vidsträcktare användning än hittills, boskilnadsförordningen borde, i syfte att åt dithörande stadganden bereda större enkelhet, fullständighet och lättfattlighet, undergå en vida mera genomgripande omarbetning än förslaget innefattade.

De anmärkningar, som sålunda blifvit inom högsta domstolen framställda mot sistberörda förslag, synas mig gifva vid handen, att en lagändring i hithörande ämnen bör sträckas utöfver de gränser, som år 1891 uppdrogos. Såsom nya lagberedningen i motiveringen till det förra af de 1892 aflemnade lagförslagen anført, lærer en omredigering af de bestämmelser i 11 kap. giftermålsbalken, hvilka angå hustruns ansvarighet för skulder, som mannen åsamkat boet, icke kunna ske utan att jemväl öfriga delar af samma kapitel erhålla förändrad affattning. Men vid en sådan, på formela grunder företagen omredigering af nämnda kapitel måste det anses synnerligen lämpligt att dess i flera hänseenden dunkla och ofullständiga lagbud äfven till sitt innehåll underkastas granskning, hvarvid tillika den af mig redan berörda viktiga frågan om hustruns förmåga att ikläda sig förbindelser och hennes ansvarighet därför bör komma under behandling. Hvad åter beträffar lagstiftningen om boskilnad, lærer det ej kunna förnekas, att om man vill åt boskilnadsinstitutet bereda ökad användning, en fullständig revision af nu gällande, ofullständiga och jemväl i öfrigt mindre tillfredsställande lagbestämmelser är i hög grad af behovet påkallad.

Då således redan de grundsatser, på hvilka 1892 års förslag hvilat, lära, för att komma till sin fulla rätt, föra med sig en betydande omgestaltning af nu gällande lagstiftning angående äkta makars egen-

domsförhållanden, synes det böra ånyo tagas under öfvervägande, huruvida icke de i Riksdagens ofvan omförmälda skrifvelse uppställda grunder kunde och borde vinna tillämpning i vidsträcktare mån än i nämnda förslag skett.

Att, på sätt Riksdagen föreslagit, i afseende å fast egendom i stad inskränka egendomsgemenskapen torde icke möta några betänkligheter. Lämpligheten af en lagförändring, hvarigenom stadsfastighet blefve i afseende å makarnes inbördes rätt i boet likställd med fast egendom på landet, har visserligen blifvit ifrågasatt, men för min del finner jag det önskvärdt, att den i detta fall från äldre tider qvarstående olikhet mellan lands- och stadsrätt undanröjdes, då den under nuvarande förhållanden svårligen kan anses ega något berättigande.

Grundsatsen om skyldighet för make, som annorledes än till betalning af gäld användt gemensam egendom till enskild nytta, att vid bodelning gifva vederlag, synes mig likaledes väl förtjena att i lagstiftningen upptagas. Inom högsta domstolen har någon anmärkning af större betydelse ej blifvit framställd mot de med Riksdagens mening i hufvudsak öfverensstämmande stadganden, som i detta hänseende förekomma i 1886 års förslag, och jag tvekar ej att nu tillstyrka upptagandet af bestämmelser med väsentligen samma innehåll.

Det af Riksdagen förordade förbudet för mannen att utan hustruns samtycke afyttra eller förpanta fast egendom, tillhörande makarnes gemensamma bo, synes deremot ej lämpligen kunna genomföras. Huruvida en i makars bo befintlig fast egendom tillhör mannen enskildt eller makarne gemensamt, är under bestående äktenskap ofta svårt att afgöra, då hvarken fångeshandlingens lydelse eller den å fångtet meddelade lagfart i detta afseende lemnar säker ledning. Under sådana förhållanden kan det ej vara förenligt med vare sig rättssäkerhetens kraf eller de grunder, på hvilka vårt lagfarts- och inteckningsväsende hvilar, att göra hustruns medverkan till vilkor för giltigheten af en rättshandling, som mannen enligt innehållet af åtkomsthandlingar och andra yttre kännetecken synes ega ensam företaga. Med hänsyn till dessa af högsta domstolen jemväl antydda betänkligheter kan en lagförändring uti ifrågavarande syfte ej tillrådas.

I afseende slutligen å den af Riksdagen förordade utsträckning af gift qvinnas förvaltningsrätt, så att hon skulle ega råda öfver egendom, som vore henne enskildt tillhörig, utan att behöfva genom äktenskapsförord förbehålla sig en sådan rätt, hafva inom högsta domstolen med mycken styrka framhållits de svårigheter, som af en sålunda mellan makarne delad förvaltning skulle uppstå såväl i förhållandet dem emellan

som med hänsyn till tredje man. På grund af äktenskapsförord kunde väl dylika svårigheter redan nu uppkomma, men detta vore utan någon synnerlig betydelse, då i regel all egendom i makars bo förvaltades af mannen. Annorlunda blefve deremot förhållandet, om hustruns enskilda egendom jemte afkomsten deraf genom lagens stadgande undantoges från mannens förvaltning.

Med hänsyn till dessa anmärkningar, hvilkas betydelse ej kan underkännas, och då de af högsta domstolen påpekade svårigheter näppeligen kunna undanrödjas utan att mannens målsmansrätt väsentligen inskränkes, men en så genomgripande förändring i makarnes rättsliga ställning tvifvelsutan skulle stå i bestämd strid med den i vårt land rådande rättsuppfattning, synes frågan om den föreslagna utsträckningen af hustruns förvaltningsrätt för närvarande böra förfalla.

Härmed äro antydda de hufvudsakliga synpunkter, som vid utarbetandet af de anmälda förslagen varit bestämmande. För viktigare specialbestämmelser anholder jag nu att få i korthet redogöra; och torde dervid först böra beröras de stadganden, som angå verkningarne af förpligtelser, hvilka hustrun oberoende af mannen under äktenskapet åtagit sig.

Huruvida gift qvinna, sedan hon genom förordningen den 11 december 1874 förklarats berättigad att i vissa fall råda öfver egendom, jemväl eger befogenhet att sjelfständigt ikläda sig rättsligen bindande förpligtelser, har allt sedan tillkomsten af nämnda förordning varit föremål för olika meningar, och någon säker ledning för besvarandet af detta viktiga spörsmål lärers, såsom redan blifvit antydt, ej kunna erhållas af nu gällande lagbestämmelser. Enligt min tanke kan man emellertid efter nyssberörda lagförändring näppeligen fränkänna hustrun ifrågavarande befogenhet. Den är nemligen en så väsentlig förutsättning för utöfvande af hustruns förvaltningsrätt, att den till en viss grad måste anses deri inbegripen. Det ligger i öppen dag, att så snart den under hustruns förvaltning stående egendom är af större betydelse, framför allt om den utgöres af fastighet, hustrun ej kan undgå att träda i rättsförhållanden till andra personer samt att dervid ikläda sig förpligtelser af hvarjehanda slag; och att helt och hållet undandraga dylika af hustrun gjorda utfästelser lagens helgd synes lika litet förenligt med rättvisans kraf som med hustruns egna intressen. Dessutom torde det svårigen kunna ur följdriktighetens synpunkt försvaras att, då man eljest tillägger hustrun obegränsad rätt att genom aftal eller annorledes förfoga öfver viss egendom, fränkänna henne möjligheten att med gäld belasta denna del af hennes förmögenhet. Att sålunda en ekonomisk

förpligtelse, som hustrun på ett eller annat sätt åtagit sig, åtminstone så till vida eger rättslig giltighet, att den kan utkrävas ur egendom, hvaröfver hon vid förpligtelsens uppkomst egde råda, synes mig, om än icke i lagen tydligen utsagdt, dock vara med dess innehåll öfverensstämmande; och denna åsigt torde numera delas af de flesta rättskunnige. Härvid kan man emellertid ej stanna. Erkännes det, att hustrun kan oberoende af mannen lagligen förbinda sig i afseende å den egendom hon redan innehar, torde hon ock böra ega att för gäld förpligta egendom, hvaröfver hon framdeles kan komma att råda. Detta lär åter innebära, att hvarje förbindelse, som hustrun utan särskild inskränkning af ansvarigheten under äktenskapet åtagit sig, kan göras gällande i all den egendom, hon vid förbindelsens utkrävande eger förvalta; och ett foljdriktigt genomförande af sistnämnda grundsats synes mig leda derhän, att sedan boet af en eller annan anledning blifvit upplöst och mannens förvaltningsrätt sålunda upphört, hustrun för den gäld, hon utan mannens medverkan under egendoms-gemenskapen ingått, svarar med all sin egendom. Deremot vore det uppenbarligen oförenligt med mannens förmögenhetsrättsliga målsman-skap, om hustruns förbindelse kunde medan egendoms-gemenskapen ännu består utkrävas ur egendom, som af mannen förvaltas, eller föranleda till konkurs; och i nämnda hänseenden måste alltså ifrågavarande förbindelser ega en mera inskränkt verkan än de, som ingås af en juridiskt fullt själfständig person.

Nu angifna grundsatser, hvilka enligt min mening endast innefatta en konsekvent utveckling af de år 1874 antagna bestämmelserna om hustrus förvaltningsrätt, hafva i föreliggande lagförslag blifvit tydligen uttalade. Hufvudregeln angifves i 11 kap. 3 § giftermålsbalken, som i sin föreslagna lydelse innebär, att för hvarje förbindelse, som hustrun på egen hand åsamkat sig, vare sig genom frivillig utfästelse eller eljest, betalning skall utgå såväl af hennes enskilda egendom som af hennes andel i makarnes samfälda bo. Då emellertid enligt den föreslagna 5 § i samma kapitel egendom, hvaröfver mannen eger råda, i allmänhet ej må tagas i mät för dylik gäld och jemlikt det ifrågasatta tillägget till 5 § konkurslagen borgenären ej heller är berättigad att påyrka konkurs, kommer nämnda regel ej till sin fulla tillämpning så länge egendoms-gemenskapen och mannens förvaltningsrätt bestå, utan först då boet delas. Dessförinnan är borgenären hänvisad allenast till den samfälda eller enskilda egendom hustrun har under sin förvaltning, så-vida ej hans fordran härleder sig från någon af hustrun begången brottslig gerning, i hvilket fall uppenbarligen äfven egendom som af

mannen förvaltas måste, såsom ock i 5 § 11 kap. giftermålsbalken förutsättes, kunna tagas i anspråk.

Derest, såsom nu föreslagits, laga verkan uttryckligen medgifves hustruns under äktenskapet åtagna förbindelser, lär ett förtydligande erfordras i det uti 9 kap. 1 § giftermålsbalken förekommande stadgandet om mannens målsmansrätt. Enligt den lydelse nämnda lagrum erhöll genom förordningen den 11 december 1874 skedde ej annan inskränkning i målsmanskapet och den deri inbegripna rätten att för hustrun tala och svara, än att sådan egendom, som enligt förordningens bestämmelser borde af annan än mannen förvaltas, från målsmanskapet undantogs. Tolkadt strängt efter ordalydelsen skulle detta stadgande innebära, att hustrun vore obehörig att sjelf föra talan i alla rättegångar, som icke rörde viss af henne omhänderhafd egendom, följaktligen äfven i de tvistemål, som enligt uttryckssättet i 10 kap. 1 § rättegångsbalken angå hennes person. Om alltså hustrun söktes för gäld, som hon ensam under äktenskapet gjort, skulle med en dylik tolkning mannen ega att å hennes vägnar svara inför rätta, något som dock uppenbarligen i de flesta fall vore föga rimligt och svåriligen kan antagas hafva varit åsyftadt. Vid sådant förhållande har det ansetts lämpligt att genom ett tillägg till ifrågavarande § tydligt uttala, att mannens rätt att för hustrun föra talan icke sträcker sig till nyssberörda fall.

Öfriga förändringar i 9 kap. giftermålsbalken äro till större delen af formel beskaffenhet. Den föreslagna 2 § motsvarar till sitt innehåll nu gällande 1, 6 och 8 §§ i 11 kap. af samma balk. Der förekommande bestämmelser, hvilka äro att betrakta såsom inskränkningar i den uti 9 kap. 1 § gifna regeln om mannens målsmanskap, hafva ansetts ega sin rätta plats i sistnämnda kapitel, der de, genom sammanslagning af nuvarande 2 och 3 §§ till en §, kunnat inpassas i omedelbart sammanhang med 1 §. I vissa afseenden skilja sig emellertid de föreslagna stadgandena till sitt innehåll från de nu gällande. Särskildt torde uppmärksamheten böra fästas å den i öfverensstämmelse med lagkomiténs och äldre lagberedningens förslag samt högsta domstolens vid granskning af 1886 års förslag uttalade mening tillagda föreskriften, att om mannen utan hustruns samtycke upplåtit nyttjanderätt till hennes enskilda fastighet, hustrun eller hennes rättsinnehafvare må, sedan målsmanskapet upphört, uppsäga nyttjanderättsinnehafvaren. Att mannen ej eger att för längre tid än hans målsmanskap fortfar, hustrun oåtspord, bortlega hennes enskilda fasta egendom, finnes ej i nu gällande lag uttaladt, men denna grundsats är likväl ej främmande för vår rätt. Åt-

minstone i ett fall, nemligen i fråga om upplåtelse af skogsafverkningsrätt, har med tillämpning af grunderna för 11 kap. 1 § giftermålsbalken en dylik regel gjort sig gällande i lagskipningen.

Den bestämmelse 11 kap. 6 § giftermålsbalken för närvarande innehåller om rätt för mannen att klandra försäljningsåtgärder, som hustrun obehörigen vidtagit, eger icke någon motsvarighet i de nu föreslagna stadgandena. Väl synes det vara af nöden att, såsom i förslaget skett, stadga rätt för hustrun att klandra åtgärder, som mannen obehörigen vidtagit med hennes enskilda fastighet, ty utan en sådan föreskrift skulle det kunna dragas i tvifvelsmål, huruvida hustrun medan hon ännu står under mannens målsmanskap egde klanderrätt i fråga om sådan henne enskildt tillhörig fast egendom, som stått under mannens förvaltning; men beträffande mannen torde det utan uttrycklig föreskrift vara uppenbart, att han i afseende å egendom, som hustrun obehörigen sålt, eger den vindikationsrätt, som enligt hos oss gällande grundsatser i allmänhet tillkommer den, hvilken egendom på rättsstridigt sätt frånhändts.

Ändringarne i 10 kap. 2 § giftermålsbalken afse uteslutande att genomföra den i det föregående berörda grundsatsen, att giftorätt ej skall ega rum i stadsfastighet, som endera maken före eller under äktenskapet ärft eller förut förvärfvat.

Såsom redan påpekats, hafva de på olika ställen i 11 kap. giftermålsbalken förekommande bestämmelser om mannens förvaltningsrätt utbrutits och öfverflyttats till 9 kap. Genom denna anordning vinnes den fördel, att 11 kap. kommer att handla uteslutande om de nära sammanhängande frågorna rörande ansvarighet för gäld i makars bo och om vederlag vid bodelning.

De stadganden 11 kap. för närvarande innehåller om makars gäld afse ej mindre att bestämma den rätt, borgenärerna ega till betalning ur boet, än äfven att makarne emellan afgöra, hvilken eller hvilka af de särskilda förmögenhetsmassor — hvarderas giftorätt och enskilda egendom — hvaraf boet består, svara för uppkommen gäld. Dessa stadganden kunna emellertid icke under egendomsgemenskapen komma till sin fulla användning. Först vid bodelning är tillfälle att definitivt ordna makarnes gäldsförhållanden. Dessförinnan utgöres i allmänhet boet af en enda, under mannens förvaltning stäld förmögenhetsmassa, och äfven om förvaltningen är delad på båda makarne, är den grund, hvarefter förmögenhetens delning för sådant ändamål sker, utan egentlig betydelse i fråga om makarnes ansvarighet för gäld. Under dessa förhållanden måste det gifvetvis i allmänhet stå borgenär öppet att,

äfven om han rätteligen eger att njuta betalning allenast ur en del af makarnes förmögenhet, hålla sig till hela förmögenheten; och lagen medgifver ej heller make att under egendomsgemenskapen från utmätning för gäld freda annan egendom än sådan, som visas vara den make enskildt tillhörig och, enligt de i 11 kap. giftermålsbalken gifna föreskrifter, ej svarar för den gäld som sökes. Äfven i förhållandet makarne emellan kunna dessa bestämmelser, så länge egendomsgemensamheten består, endast undantagsvis komma till användning. Är t. ex. gälden sådan, att den bör utgå af endera makens giftorätt, kan ej, medan det samfälda boet är odeladt, denna lagens föreskrift tillämpas. Den upphör dock icke derföre att gälla och vid boets delning bör den, med stöd af lagens bestämmelser, komma till sin fulla rätt samt följligen make, som vid gäldbetalning blifvit lidande, njuta motsvarande vederlag.

Dessa nu angifna grundsatser hafva i förslaget bibehållits. Från boskilnadsförordningen har till giftermålsbalken öfverflyttats den för betalning af gäld under egendomsgemenskapen gällande föreskrift, att dervid må undantagas allenast sådan enskild egendom, som ej svarar för den gäld som sökes, hvarjemte i sammanhang härmed uttryckligen uttalats den i det föregående uppställda regeln, att för förbindelser, som hustrun oberoende af mannen under äktenskapet iklädt sig, ej får tillgripas egendom, hvaröfver mannen eger råda. Ehuru för makars yttre ansvarighet emot borgenärer samma regler ej i allo ansetts böra gälla, som för makarnes inbördes betalningsskyldighet, hafva emellertid, för vinnande af större öfverskådlighet och för undvikande af tröttande upprepningar, hithörande bestämmelser i förslaget sammanförts, dervid dock genom sjelfva affattningen af lagbuden i möjligaste mån tillsetts, att någon tvekan om deras tillämplighetsområde ej må kunna uppstå, särskildt derigenom att i de fall, då make emot borgenär står i annan ansvarighet för gälden än i förhållande till andra maken, sådant blifvit i texten otvetydigt angifvet.

I den föreslagna 1 § af förevarande kapitel meddelas bland annat bestämmelser om gäld, som endera maken före äktenskapet gjort. Nu gällande stadganden i detta ämne synas hvila på den uppfattning, att dylik gäld ej bör drabba andra maken i vidsträcktare mån, än att borgenären bibehålles vid sin betalningsrätt till den del af gäldenärens förmögenhet, som genom giftermålet öfvergår till andra maken. Någon anledning att frångå denna uppfattning torde ej föreligga, men i vissa hänseenden synas de gällande bestämmelserna behöfva förtydligas och fullständigas. Den regel lagen för närvarande i främsta rummet gifver rörande betalningen af ifrågavarande gäld, nemligen att densamma skall

utgå af hvad gäldenären före äktenskapet egde, lemnar rum för två väsentliga anmärkningar. Å ena sidan framgår det icke med erforderlig tydlighet af ordalagen, huruvida stadgandet åsyftar just de föremål, hvaraf gäldenärens i boet medförda förmögenhet består, eller afser, att ett mot denna förmögenhet svarande belopp skall före boets delning uttagas till gäldens betalning. Å andra sidan lemnar stadgandet för det fall, att den i boet medförda egendomen allenast till en del är sådan att gifterätt deri eger rum, ej någon ledning för bedömande, huruvida denna del af egendomen eller de tillgångar, som förblifvit den gäldbundnes enskilda tillhörighet, skola i främsta rummet användas till gäldens betalning, en fråga, som visserligen ej berör borgenärernas rätt men deremot är af största vikt i förhållandet makarne emellan.

Hvad angår den förra af dessa frågor synes det, hvilken uppfattning man än må hysa angående tolkningen af det gällande lagbudet, vara uppenbart, att af principiella såväl som af praktiska skäl de nya bestämmelser, som kunna ifrågakomma, böra så affattas, att borgenärens rätt emot den icke gäldbundna maken ej bindes vid de föremål, hvari denna make genom giftermålet bekommit andel, utan kommer att till sin omfattning bero allenast af värdet å dessa föremål.

Vidkommande åter frågan huruvida, i händelse den gäldbundne i boet medfört såväl kommunikabel som inkommunikabel egendom, den förra eller den senare bör i första hand användas till gäldens betalning, synes mig af den kommunikabla egendomens större rörlighet vara en naturlig följd, att i allmänhet gälden anses företrädesvis vidlåda denna egendom. Det lär kunna antagas, att om betalning af gälden före äktenskapet ifrågakommit, gäldenären skulle hafva dertill företrädesvis använt sina lösöretillgångar, och den omständighet, att gälden förblifvit obetald, synes ej böra förändra makarnes ställning. Men ehuru jag sålunda i hufvudsak ansluter mig till den uppfattning, enligt hvilken samfäld egendom bör gå i betalning före enskild, synes mig likväl för ett visst fall af ej ringa vikt en motsatt regel böra vinna tillämpning. Om före äktenskapet inteckning för gälden meddelats i gäldenärens enskilda egendom eller någon omständighet eljest inträffat, på grund hvaraf särskild rätt till betalning ur sådan egendom uppkommit, torde andra maken ega ett grundadt anspråk derpå, att denna egendom i främsta rummet användes till gäldens betalning. Hvad särskildt angår intecknad gäld skulle det uppenbarligen vara föga öfverensstämmande med rådande rättsuppfattning, om dylik gäld, som vid tiden för giftermålet besvärade enskild egendom, finge medelst samfälda tillgångar betalas.

Nu angifna synpunkter hafva blifvit följda vid affattandet af 1 §. Sedan i dess första stycke uttalats såsom hufvudregel, att gälden skall utgå af gäldenärens giftorätt och enskilda egendom, angifvas i andra stycket de jemkningar, denna grundsats undergår för det fall, att gäldenären i boet medfört kommunikabel egendom. I detta afseende stadgas, att ur makarnes samfälda bo skall uttagas så stort belopp, som motsvarar värdet af nyssnämnda egendom, dock att i händelse enskild egendom, som gäldenären i boet medfört, dervid särskildt häftade för gälden, samfälda boet svarar endast för det belopp, som öfverskjuter värdet af nämnda egendom, en regel, som är afsedd att gälla äfven för det fall, att egendomen, då betalning ifrågakommer, ej längre tillhör gäldenären eller ej vidare utgör säkerhet för gälden. Beträffande de sålunda föreslagna bestämmelsernas tillämpning vid konkurs torde utan uttryckliga föreskrifter vara uppenbart såväl att, i händelse flera borgenärer äro berättigade till betalning i enlighet med denna paragraf, och gälden allenast till en del skall utgå af samfälda boet, det belopp som derur uttages bör på de särskilda borgenärerna fördelas i mån af deras fordringars storlek, som ock att, så snart någon del af den i konkursen bevakade gälden är af den beskaffenhet, att af samfälda boet allenast ena makens lott svarar, boet måste, innan utdelning får ega rum till de borgenärer, som enligt lydelsen af förevarande paragraf eller andra stadganden ega betalningsrätt i hela boet, uppdelas i två massor, svarande mot makarnes giftorättsandelar, hvarefter sistnämnda borgenärer ega att i hvardera massan konkurrera i enlighet med de i 115 § konkurslagen stadgade grunder.

Gällande lag innehåller icke några bestämmelser om naturen af gäld, som ena maken under äktenskapet åsamkar sig på grund af arf eller i sammanhang dermed att egendom genom gåfva eller testamente tillfaller maken. Att, såsom lagens bokstaf kan synas föranleda, behandla dylik skuldförbindelse enligt de regler, som i allmänhet gälla för gäld uppkommen under äktenskapet, skulle uppenbarligen i många fall leda till föga rimliga resultat; och tvifvelsutan ligger det för rättsuppfattningen närmast att likställa på förenämnda sätt åsamkad gäld med den, som make gjort före äktenskapet. Denna grundsats behöfver emellertid i lagen uttalas, och har derföre ett stadgande af nu antydt innehåll upptagits i 11 kap. 1 §.

I fråga om gäld, som makarne gemensamt under äktenskapet gjort, stå de föreslagna, i 2 § intagna bestämmelserna i öfverensstämmelse med hvad för samma fall nu gäller. Med dylik gäld likställer förslaget i allmänhet den, som hustrun i sin husmoderliga verksamhet gjort för det gemensamma boets räkning, äfven om hon ej dertill haft mannens

uttryckliga samtycke. Ett stadgande af sådant innehåll synes i den allmänna samfärdselns och rättssäkerhetens intresse vara af nöden. Om hustrun för det gemensamma hushållets eller särskilda familjemedlemmars personliga behof iklädt sig förbindelser inom sådana gränser och under sådana omständigheter i öfrigt, att mannens bifall skärligen kunnat förutsättas, synes borgenärens betalningsrätt icke rimligen kunna göras beroende deraf, att mannens samtycke till förbindelsens ingående kan påvisas.

Om den i enlighet med Riksdagens önskan i 3 § upptagna grundsatsen rörande befrielse för hustrun att med sin enskilda egendom svara för gäld, som mannen ensam under äktenskapet gjort, har jag redan i det föregående yttrat mig. Jemväl i en annan punkt innehåller det i 3 § föreslagna stadgandet angående betalningen af mannens under äktenskapet gjorda gäld en afvikelse från gällande lag. Enligt förslaget eger nemligen hustrun ej att för dylik gäld undantaga sin giftorätt i annat fall än att gälden utgöres af böter eller kriminelt skadestånd, medan för närvarande hustruns lott i boet är fredad, så snart gälden kan anses tillkommen genom mannens särskilda vållande och förgörelse utan att hustrun deraf haft nytta eller del. Att sistnämnda grundsats, hvilken efter lagkomiténs och äldre lagberedningens föredöme uteslutits redan i 1886 års förslag, ej heller upptagits i det nu föreliggande, har sin hufvudsakliga grund deruti, att i många fall borgenären icke kan antagas ega kunskap om de omständigheter, hvarunder förbindelsen tillkommit, eller vid försträckning eger möjlighet att beräkna, på hvad sätt de upplånade medlen kunna komma att användas. Hvad särskildt angår det slags gäld, hvarå det gällande stadgandet oftast torde hafva vunnit tillämpning, nemligen mannens borgensförbindelser, må erinras, att dylika förbindelser uppenbarligen ej under alla förhållanden kunna anses vara af den beskaffenhet, som i lagen förutsättes för hustruns befrielse från ansvarighet. Endast för det fall att en borgensförbindelse är af rent benefik karakter eller eljest saknar samband med mannens verksamhet för makarnes uppehälle eller det gemensamma boets förkofran, synes giltig förutsättning för hustruns ansvarsfrihet vara för handen; och det torde lätt inses, till hvilka vådor för rättssäkerheten det måste leda, om borgenärens rätt till hustruns andel i samfälda boet göres beroende vare sig af löftesmannens och hufvudgäldenärens inbördes förhållande eller af andra för borgenären lika främmande omständigheter. Men om således mannens under äktenskapet gjorda skulder allenast med det i 3 § angifna undantag böra utgå ur hela samfälda boet, torde deremot intet skäl förefinnas att i förhållandet makarne

emellan frångå grundsatsen, att mannen ensam svarar för gäld, som tillkommit genom hans vållande och ej ländt till hustruns nytta. Om samfäld egendom blifvit använd till betalning af dylik gäld, bör följaktligen hustrun vid bodelning vara berättigad att af mannen erhålla vederlag, något som ock framgår af den föreslagna 6 §.

Rörande innehållet af andra stycket i 3 § hänvisas till hvad härom blifvit i det föregående yttradt.

Det i 4 § angifna fall, att ena maken åtagit sig betalningsansvar för gäld, som andra maken ensam gjort, lärer från borgenärens synpunkt böra likställas med det, att gälden gjorts af båda makarne i förening. Då emellertid gäld, som uppkommit på sistnämnda sätt, enligt förslaget ej alltid skall till hela sitt belopp utgå ur hustruns enskilda egendom, men hustruns ansvarighet för den gäld hon gjort icke under några förhållanden bör förminskas derigenom, att mannen sedermera ikläder sig betalningsskyldighet för gälden, har det funnits nödigt att i denna paragraf införa en undantagsbestämmelse i sådant syfte.

Äfven stadgandena i 4 § äro, såsom redan antydts och i samma paragraf uttryckligen angifves, afsedda att gälla allenast emot borgenärer. Uppenbarligen måste nemligen makarne emellan de regler, som i fråga om gäldens betalning skolat följas så länge endast ena maken var att anse såsom gäldenär, ega tillämpning äfven sedan den andre iklädt sig betalningsansvar.

Beträffande 5 § må här allenast erinras, att den i senare stycket gjorda hänvisning åsyftar såväl lagstiftningen om boskilnad och urarfvagörelse som ock de nu föreslagna bestämmelserna om fränskild makes ansvarighet för gäld i boet.

De i omedelbart sammanhang med föreskrifterna om gäldens betalning upptagna bestämmelserna om vederlag vid bodelning äro, såsom redan nämnts, i hufvudsak öfverensstämmande med de år 1886 föreslagna. Afvikelserna föranledas till större delen af ändringar i föreskrifterna om gäldens betalning. Å tvenne bland de föreslagna bestämmelserna anhåller jag att särskildt få fästa uppmärksamhet.

Enligt den i 6 § senare stycket intagna föreskriften skall, då samfälda tillgångar användts till förbättring af ena makens enskilda egendom, storleken af det vederlag, hvartill andra maken är berättigad, bero, ej såsom i andra fall af den till förbättringen använda egendomens värde, utan af värdet å den vunna förbättringen. Att denna redan i 1886 års förslag antagna beräkningsgrund nu blifvit bibehållen, beror i synnerhet af de praktiska företräden densamma erbjuder framför den eljest antagna, hvilken, såsom nya lagberedningen framhållit, skulle

komma att i tillämpningen medföra alltför stora svårigheter. Med afseende å den sålunda föreslagna regeln har inom högsta domstolen anmärkts, att vederlaget i intet fall borde öfverstiga värdet af vederbörandes giftorätt i de samfälda tillgångar, som blifvit använda till förbättringen. För min del har jag dock ej kunnat finna denna anmärkning befogad. Att, såsom högsta domstolen hemställt, låta beloppet af de nedlagda kostnaderna vara afgörande, då detsamma understiger den vunna förbättringens värde, d. v. s. då företaget ledt till ett gynnsamt resultat, men i motsatt fall taga nyssnämnda värde till beräkningsgrund, synes mig ej vara rätt billigt emot den vederlagsberättigade maken och utan tillräckligt skäl bereda hustrun en i förhållande till mannen ofördelaktig ekonomisk ställning.

Nya lagberedningens år 1892 afgifna förslag till lag angående makars ansvarighet i visst fall för gäld i boet innebar bland annat, att om hustruns enskilda egendom användts till betalning af gäld, som mannen ensam under äktenskapet gjort, och vederlag för denna egendom ej kunde utgå ur samfälda boet, mannen skulle af sin enskilda egendom gifva hustrun full ersättning. Inom högsta domstolen föranledde förslaget i denna del den anmärkning, att giltig rättsgrund saknades för den åtskilnad, som, derest förslaget blefve lag, skulle komma att ega rum i afseende å hustruns rätt till vederlag i nyss angifna händelse och i det fall, att hustruns enskilda egendom utan hennes samtycke blifvit annorledes använd till gemensam nytta. Denna uppfattning har jag ej kunnat dela. För bestämmelsen att hustrun skall, jemväl i förhållandet makarne emellan, vara fri från skyldigheten att med sin enskilda egendom svara för gäld, som under äktenskapet af mannen ensam göres, tala särskilda skäl, framför allt den omständigheten att i verkligheten dylik gäld ofta icke kommer det gemensamma boet till nytta; och af nyssnämnda bestämmelse är det, såsom lätt inses, praktiskt sedt en nödvändig följd, att hustrun i förevarande fall berättigas till fullt vederlag. Men att allenast för vinnande af formel öfverensstämmelse vidga gränserna för hustruns befrielse från skyldigheten att med enskild egendom deltaga i kostnaden för det gemensamma boets underhåll och förkofran synes icke vara berättigadt. I betraktande häraf liar i den föreslagna 8 § första stycket nyssnämnda, af nya lagberedningen föreslagna regel blifvit bibehållen, hvaremot för de fall, då enskild egendom annorledes än till betalning af gäld blifvit använd för gemensam nytta, en med gällande lag nära öfverensstämmande föreskrift intagits i senare stycket af samma §.

Den föreslagna ändringen i 1 kap. 8 § handelsbalken afser upp-

Bih. till Riksd. Prot. 1898. 1 Saml. 1 Afd. 17 Häft.

häfva det i nämnda lagrum stadgade förbudet att i allmänhet köpa något af annan mans hustru. Detta förbud synes nemligen såsom oförenligt med den genom 1874 års förordning hustrun tillerkända förvaltningsrätt ej längre kunna bibehållas.

Med den behörighet, som enligt de föreslagna bestämmelserna i giftermålsbalken skulle tillkomma hustru, öfverensstämmer ej heller det i 10 kap. 13 § handelsbalken förekommande förbud för hustru att gå i borgen. I den föreslagna förändrade affattningen af sistnämnda lagrum är på grund häraf detta förbud uteslutet.

Skälet till det föreslagna tillägget till 5 § konkurslagen är i annat sammanhang angifvet.

Beträffande den nu företagna omarbetningen af lagstiftningen angående *boskilnad* har jag redan anført, hurusom densamma haft till ändamål, icke allenast att, såsom med 1892 års förslag hufvudsakligen afsågs, bereda hustrun lättadt tillfälle till boskilnads erhållande, utan jemväl att i allmänhet söka afhjelpa den med rätta öfverklagade oklarhet och ofullständighet, hvaraf bestämmelserna i gällande boskilnadsförordning lida. Dessa båda syften hafva ledt till en temligen väsentlig omgestaltning af ifrågavarande förordning. Jemte det, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med nyssnämnda förslag, rätten till boskilnads erhållande blifvit utvidgad och boskilnadsproceduren förenklats, särskildt derutinnan att den i mål, der pröfning af egendoms natur ej förekommer, inskränkts till en förhandling mellan makarne, i hvilken deras borgenärer ej ega deltaga, hafva i förslaget bestämmelser tillagts rörande åtskilliga viktiga frågor, hvilka boskilnadsförordningen lemnar obesvarade, såsom om hustruns rättshabilitet efter vunnen boskilnad, makarnes behörighet att, sedan boskilnad kommit till stånd, sins emellan sluta aftal samt konkursbos rätt att realisera egendom, som make berättigats att såsom enskild undanskifta. Vidare hafva de nuvarande, i hög grad svårtydda föreskrifterna om undanskiftande ersatts med utförligare stadganden, hvilka, såsom mig synes, med erforderlig tydlighet angifva de utvägar en make under olika förhållanden eger att i sammanhang med boskilnadsansökning freda egendom i boet mot andra maken eller borgenärer. Slutligen företer förslaget äfven till sin form och uppställning åtskilliga afvikelser från boskilnadsförordningen, i hvilket afseende må framhållas, att till vinnande af nödig reda och öfverskådlighet de bestämmelser, som allenast angå förfarandet vid boskilnad i sammanhang med konkurs, i förslaget sammanförts till en särskild afdelning.

I fråga om *makars rätt att vinna boskilnad* bibehålles i förslaget

den redan i 1892 års förslag antagna grundsatsen, att boskilnad skall ega rum när makarne äro derom ense. Den praktiska betydelsen af nämnda i 1 § uttalade grundsats synes mig ingalunda vara ringa. De omständigheter, hvilka böra berättiga en make att, oberoende af den andres samtycke, vinna boskilnad, äro ofta af den beskaffenhet, att deras framdragande inför offentligheten måste förefalla förhatligt och motbjudande. Härigenom afhållas för närvarande helt visst mången hustru från att söka boskilnad, der sådan vore af omständigheterna påkallad, och ett stadgande af ofvan angifna innehåll synes därför väl egnadt att lemna gift qvinna ett verksamt skydd i fall, der hon eljest af hänsyn till mannen skulle stå värnlös. I betraktande häraf och då ifrågavarande grundsats hvarken kan anses leda till kränkning af borgenärernas rätt eller innefatta något mot vår rättsåskådning stridande, hyser jag ej någon tvekan att förorda densamma.

I 2 § angifvas de fall, i hvilka det tillkommer hvardera maken att ensidigt väcka fråga om boskilnad. Boskilnadsförordningen känner allenast ett sådant fall, nemligen det då ena makens enskilda gäld öfverstiger värdet af denna makes giftorätt och enskilda egendom. Det kan emellertid inträffa, att en make tid efter annan åsamkar sig och med samfälda tillgångar betalar enskild gäld, och om denna icke vid något tillfälle uppgår till nyssnämnda värde, är andra maken enligt gällande lag ej i tillfälle att medelst boskilnad rädda sin giftorätt utan kan komma att nödgas åse, huru denna småningom minskas. Denna jemväl i motiven till 1892 års förslag anmärkta oegentlighet afhjelpes genom den efter samma förslag införda bestämmelsen, att boskilnad må kunna vinnas så snart boets ställning är sådan, att makes rätt till vederlag skulle äfventyras genom betalning af andra makens enskilda gäld.

Med gällande lagstiftnings grunder måste det likaledes anses öfverensstämma att, såsom nu föreslås, hvardera maken vid konkurs eger ovilkorlig rätt till boskilnad, då nemligen i detta fall tillräckligt skäl lär förefinnas att antaga sådan insolvens, som lagen eljest betraktar såsom boskilnadsanledning.

I 3 §, som behandlar de fall, då allenast hustrun eger vinna boskilnad, hafva, jemte de nu i detta hänseende gällande boskilnadsanledningar, upptagits vissa andra omständigheter, som synas böra berättiga henne att påfordra upplösning af egendomsgemenskapen. Bland de tillagda bestämmelserna torde företrädesvis de böra uppmärksammas, hvilka blifvit sammanförda i andra stycket. I händelse egendom, som tillhör hustrun enskildt men af mannen förvaltas, utan hennes samtycke användts till betalning af gäld, för hvilken hon ej åtagit sig betalnings-

skyldighet eller eljest bör med sådan egendom svara, finnes giltig anledning till det antagande, att hustruns intressen skulle äfventyras genom det förmögenhetsrättsliga målsmanskapets fortvaro; och detsamma lärers gälla, derest hustruns enskilda, under mannens förvaltning stående tillgångar annorledes, på sätt i förslaget angifves, tagits i anspråk för gäld af nyssberörda beskaffenhet. Om åter mannen obehörigen, vare sig till betalning af gäld eller eljest, förfogat öfver egendom — samfäld eller enskild — som hustrun enligt lag eger förvalta, bör hon desto hellre kunna vinna boskilnad, som någon annan rättshjelp mot dylika ingrepp i hennes förvaltning ej lærer kunna ifrågakomma, så länge det i allmänhet ej medgifves makar att vid domstol tvista om egendom.

En annan i förevarande § tillagd boskilnadsanledning består deri, att hustrun gent emot samfälda boet eger vederlagsfordran, som, efter betalning af den samfälda gälden, tilläfventyrs ej skulle kunna utgå. Grunderna för denna föreskrift framgå af hvad som blifvit yttradt i fråga om 2 §.

Beträffande slutligen hustruns rätt till boskilnad i det fall, att hon blifvit af mannen öfvergifven, har i öfverensstämmelse med ett af 1890 års kyrkolagskomité framställt förslag, som jemväl blifvit af högsta domstolen förordadt, den lättnad blifvit hustrun medgifven, att bevisning icke såsom enligt boskilnadsförordningen kräfves derom, att öfvergifvandet skett af ondska eller motvilja. Under förutsättning att mannens bortresa ej föranledts af veterligt ärende, får enligt förslaget boskilnad meddelas så snart han en viss tid varit frånvarande.

I afseende å *förfarandet* i boskilnadsmål innehåller förslaget, såsom redan antydts, den afvikelse från boskilnadsförordningen, att i fråga om boskilnadens beviljande makarnes borgenärer ej blifva hörde. Då borgenärerna icke lära ega något berättigadt anspråk att påfordra egendoms-gemenskapens och målsmanskapets fortvaro, synes redan nu deras hörande öfver boskilnadsansökningen vara en temligen öfverflödig formalitet; och om man, såsom i förslaget skett, låter vinnande af boskilnad ankomma på makarnes samstämmiga vilja, finnes uppenbarligen intet skäl att höra borgenärerna. Genom afskaffandet af den för närvarande påbjudna stämningen å borgenärerna vinnes dessutom en tidsbesparing, hvilken i många fall lærer kunna för sökanden vara af ganska stor vikt.

I ett hänseende eger emellertid den offentliga stämningen äfven i rena boskilnadsmål verklig betydelse. På grund af de rättsverkningar lagen, för den händelse att boskilnad vinnes, knyter vid sjelfva ingifvandet af ansökningen, lærer det nemligen i de fall, då boskilnad sökes utan samband med konkurs, vara af nöden, att ansökningen ofördröj-

ligen på ett eller annat sätt bringas till allmänhetens kännedom, och dertill tjenar till en viss grad kungörandet af stämningen. Afskaffas denna, torde det alltså, såsom högsta domstolen vid granskningen af 1892 års förslag anmärkt, befinnas nödigt att hvarje boskilnadsansökning, som väckes utom konkurs och varder till behandling upptagen, utan dröjsmål offentligen kungöres, och ett stadgande härom har förden skull blifvit i förslagets 5 § infördt.

I sammanhang med nyssberörda anmärkning har högsta domstolen, under erinran om vigten deraf, att den förändring i makars egendomsförhållanden, som uppkommer genom boskilnaden, göres allmänt bekant, hemställt, dels att föreskrift måtte meddelas om skyldighet för under rätterna att föra särskilda diaries rörande boskilnads- och undanskiftningsmål, samt dels att domar i dylika mål måtte antecknas i äktenskapsförordsprotokollet vid den rätt, till hvilken äktenskapsförord mellan makarne bort ingifvas. Mot förslaget om förande af diaries öfver boskilnadsärenden synes mig intet vara att erinra, och föreskrifter i detta hänseende hafva upptagits i 24 § af föreliggande förslag. Deremot finner jag, i likhet med nya lagberedningen, betänkligt att föreslå en bestämmelse om införande af boskilnadsdomar i äktenskapsförordsprotokollen. Såsom beredningen erinrat, lærer säker kunskap om hvilken domstol det är, i hvars protokoll anteckningen skall göras, ofta ej kunna vinnas af den rätt, som handlagt boskilnadsärendet, och härtill kommer att fördelen af en sådan anordning synes för tredje man blifva ganska ringa, då det ju för honom skall ställa sig än svårare att uppleta den domstol, hos hvilken upplysning står att vinna. Vid sådant förhållande och då det icke synes vara tillrådligt att, såsom skett i finska lagen af den 15 april 1889, göra boskilnadens verkan mot borgenärer beroende deraf, att anteckning i vederbörligt äktenskapsförordsprotokoll egt rum, har jag ansett mig icke kunna biträda högsta domstolens i detta hänseende gjorda framställning.

För de i förslagets femte och närmast följande paragrafer meddelade processuella föreskrifter torde någon närmare redogörelse ej erfordras. Några erinringar må dock göras. Till fullständigande af hit hörande bestämmelser hafva från konkurslagen hemtats vissa stadganden, såsom i 5 § om hvad iakttagas bör, då ansökning om boskilnad af en eller annan anledning ej kan till handläggning upptagas, och i 10 § om rätt för domare att, ehuru jäfvig, vidtaga vissa åtgärder. Äfven de i förslaget förekommande utförligare bestämmelserna angående boförtecknings upprättande äro delvis tagna från konkurslagen. De ändringar i afseende å förfarandet, som eljest vidtagits, äro hufvudsak-

ligen beroende af den makarne i förslaget medgifna rätt att erhålla boskilnad, då de derom äro ense, och deraf att i vissa boskilnadsmål stämning å borgenärerna ej skall ega rum. För undvikande af de med ertida ting förenade kostnader föreslås, att der för behandling af boskilnadsansökning, som af ena maken gjord är, sådant ting ej äskas, handläggningen skall utsättas till viss dag under pågående eller nästinfallande lagtima ting; och meddelas i sammanhang härmed föreskrifter om sättet för andra makens inkallande och om påföljd af försummelse härutinnan. Skyldigheten för makarne att förteckna sitt bo har vid boskilnad utan konkurs bibehållits äfven för det fall, att pröfning af viss egendoms natur ej af make påkallats och borgenärernas hörande således ej ansetts erforderligt. I afseende härå må det tillåtas mig att återropa hvad i motiven till nya lagberedningens år 1892 afgifna förslag anfördes såsom stöd för en dylik anordning, nemligen att vid alla de tillfällen, då boskilnadsansökningen grundats på den ekonomiska ställningen i boet, en tillförlitlig uppteckning å dess tillgångar och gäld ej rätt väl kan för ärendets behöriga utredning undvaras, och att äfven eljest, då fråga uppstått om häfvande af egendoms gemensamheten mellan makar, det synes böra i hög grad bidraga till ordning och reda, om en fullständig boförteckning upprättas, hvartill kommer att en sådan i allt fall måste vara att tillgå vid det skifte, som bör följa på boskilnaden.

Då hustrun efter vunnen boskilnad enligt förslaget är i förmögenhetsrättsligt afseende fullt själfständig, synes anledning ej förefinnas att utsträcka godmanskapet för henne att gälla längre än till dess de ömtåliga och invecklade rättsfrågor, som lätt förekomma i sammanhang med boskilnaden, blifvit slutbehandlade. I anledning häraf har gode mannens uppgift inskränkts till att biträda hustrun i själfva boskilnads målet.

Fullständigt upplöses, utom vid konkurs, makarnes egendoms gemenskap först genom skifte af boet. Uppenbarligen skulle emellertid syftet med boskilnaden väsentligen förfelas, om utväg ej bereddes makarne att redan före skiftet skydda hvar sin egendom ej mindre för sådan gäld, för hvilken den ej bör svara, än ock mot obehörigt förfogande från andra makens sida. En sådan utväg har nu gällande boskilnadsförordning sökt bereda make genom att medgifva rätt till undanskiftande. Härom förekommande stadganden äro dock, åtminstone då fråga är om boskilnad utan sammanhang med konkurs, så dunkelt affattade, att de lemna rum för tvekan om detta rättsinstitutets betydelse och verkan. På grund häraf har jag ansett det oundgängligt att nu fullständigt ordna dessa förhållanden, och de i sådant syfte utarbetade

stadganden återfinnas i fråga om boskilnad utan konkurs i 11—16 §§ och, för det fall att boskilnaden sökts i konkurs, i 25—28 §§.

Hvad nu först angår förfarandet utom konkurs, synes för att bringa reda i terminologien ordet »undanskiftande» här böra undvikas. Detta uttryck har i förslaget användts endast i betydelsen af »undanskiftande för gäld», eller med andra ord rättens pröfning af ansökan om undanskiftande kommer, enligt förslaget, alltid att jemväl innebära en undersökning, huruvida och i hvilken mån egendom, om hvars undanskiftande fråga är, svarar för viss gäld. Men då vid boskilnad utan konkurs någon anmälan eller bevakning af makarnes gäld ej ifrågakommer, kan i detta fall icke heller något undanskiftande i nyss nämnda mening ega rum.

I fråga om enskild egendom eger enligt förslaget make att i sammanhang med begäran om boskilnad påkalla ett mot såväl andra maken som makarnes borgenärer bindande förklarande af rätten angående egendomens natur. Såväl i afseende härå som beträffande hustruns rätt att före boskilnadsdomen få sådan egendom undantagen från mannens förvaltning öfverensstämmer förslaget i allt hufvudsakligt med gällande lag.

Beträffande åter det samfälda boet afser förslaget att genom en provisorisk fördelning af tillgångarne bereda make erforderligt skydd ej mindre mot borgenärer än mot andra maken. Enligt förslaget eger nemligen, då boskilnad blifvit sökt, hvardera maken påfordra att i afbidan på bodelningen viss egendom, motsvarande dess giftorätt eller någon del deraf, afskiljes från samfälda boet och sättes under särskild vård och förvaltning; dock att sådant afskiljande ej medgifvits, der andra maken ställer borgen för hvad vid skifte af samfälda boet bör tillfalla sökanden, eller visar skälig anledning att boet skulle lida märklig skada genom afskiljandet.

Sedan rätten förordnat om egendoms afskiljande och detta förordnande gått i verkställighet, skall den afskilda egendomen tillsvidare äfven emot borgenärerna betraktas såsom tillkommande den make, på hvars begäran afskiljandet egt rum, och får alltså ej tagas i mät för gäld, derför den makes giftorätt enligt lag ej svarar. Afskiljandet är, såsom redan antydts, afsedt att gälla intill dess boet delas. Skulle emellertid dessförinnan konkurs inträffa och en fullständig upplösning af boet derigenom komma till stånd, bör naturligen, såsom i förslaget jemväl stadgas, afskiljandet förlora sin verkan.

Ansökning om afskiljande af samfäld egendom har ansetts ej böra föranleda inkallande af borgenärerna. Då nemligen en fordringsegare,

till hvars förnöjande boet efter afskiljandet ej lemnar tillgång, eger enahanda rätt som förut att påkalla konkurs och sålunda omintetgöra all verkan af ifrågavarande åtgärd, synes någon kränkning af hans rätt ej kunna genom afskiljandet åstadkommas.

Afskiljande, hvarom nu är fråga, kan enligt förslaget begäras när som helst före skiftet. Att sätta afskiljandet i ovilkorligt samband med boskilnadsålet har ansetts mindre lämpligt, då behofvet af denna åtgärd i många fall framträder först efter det boskilnad blifvit beviljad. Särskildt må i detta afseende erinras, att bodelningen kan onödigtvis fördröjas genom tredska från mannens sida.

Bestämmelserna i förslagets 17 § motsvara i hufvudsak de i boskilnadsförordningens 7 och 8 §§ upptagna stadganden. En afvikelse anser jag mig böra här framhålla. Enligt boskilnadsförordningen eger hustru, då henne enskildt tillhörig lösegendom blifvit förvandlad eller pantsatt, i konkurs betalningsrätt för egendomens värde, så snart det ej kan visas, att förvandlingen eller pantsättningen skett med hennes bifall. Att i detta hänseende fordra laga bevisning synes dock numera, sedan hustrun sjelf i vissa fall eger att förvalta egendom i boet, mindre lämpligt. Utgöres det förvandlade eller pantsatta af egendom, som hustrun omhänderhaft, lärers denna omständighet i och för sig utgöra tillräcklig anledning att underkänna hennes fordringsanspråk, så framt ej särskilda omständigheter tyda på att åtgärden vidtagits utan hennes samtycke; och äfven i andra fall torde krafvet på bindande bevisning kunna uppgifvas. I förslaget har alltså betalningsrätten gjorts beroende deraf, att bifall från hustruns sida ej kan antagas föreligga.

Af skäl, som i det föregående angifvits, har i 19 §, hvilken motsvarar nu gällande boskilnadsförordnings 12 §, ej kunnat bibehållas bestämmelsen om hustrus ansvarsfrihet, efter vunnen boskilnad, för de förbindelser hon under äktenskapet sjelfständigt ingått.

I detta sammanhang må erinras, att i förslaget ej upptagits hvad boskilnadsförordningen innehåller derom, att egendom, som makar efter vunnen boskilnad gemensamt förvärfva, skall anses som samfäld. Detta stadgande, hvilket synes afse en egendomsgemenskap af samma art som den före boskilnaden rådande, har nemligen ansetts egnadt att bringa oreda i makarnes förmögenhetsförhållanden och göra hustruns rättsliga ställning oviss, hvartill kommer den med gällande lag förenade afsevärda olägenheten att, i händelse ena maken efter boskilnaden försättes i konkurs, andra makens egendom i allmänhet indrages i konkursen, dervid i många fall ny ansökan om boskilnad och undanskiftande framkallas.

Då en mellan makarne delad förvaltning kan förekomma redan före boskilnad, lärer någon anledning ej förefinnas att i boskilnadslagstiftningen lemna bestämmelser om boskilda makars skyldighet att bidra till det gemensamma hushållet och barnens underhåll, hvadan det i boskilnadsförordningen förekommande stadgande härom ej i förslaget upptagits.

Förslagets 20 § innehåller, att hustrun efter vunnen boskilnad eger att sjelf råda öfver sitt gods, ett stadgande som innebär, att hon i alla förmögenhetsrättsliga frågor sjelf eger söka och svara. Något bestämdt uttalande rörande den rättsliga ställning och befogenhet, som efter boskilnad tillkomma hustrun, förefinnes ej i boskilnadsförordningen och har näppeligen kunnat gifvas, så länge i fråga om gemensamt förvärfvad egendom mannens målsmanskap fortfarande egt bestånd. Upphör möjligheten af egendomsgemenskap makarne emellan efter boskilnaden, är det naturligt att derefter hustrun i förmögenhetsrättsligt afseende erhåller en fullt sjelfständig ställning. Att i andra hänseenden målsmanskapet kommer att fortfa, torde knappt behöfva erinras.

Ehuru enligt förslaget makarne efter vunnen boskilnad äro i förmögenhetsrättsligt afseende fullständigt åtskilda, synes det likväl betänkligt att göra deras inbördes ställning sådan, att den ena maken kan genom gifva eller aftal förfoga öfver sin egendom till förmån för den andre. Den gemensamhet i ekonomiska intressen, som äfven efter egendomsgemenskapens upphörande i de flesta fall eger rum, innebär en stark frestelse att genom låtsade öfverlåtelser eller andra svikliga åtgärder göra tillgångar oåtkomliga för fordringsegare eller eljest gäcka dessas rätt; och tillfredsställande skydd mot dylika missbruk af aftalsfriheten torde svårligen kunna åstadkommas. I betraktande här af har den för närvarande omtvistade frågan om giltigheten af makarnes efter boskilnaden träffade öfverenskommelser i förslagets 21 § blifvit löst i den riktning, att dylika öfverenskommelser, så vidt de angå egendom, sakna verkan, dervid dock af lätt insedda skäl undantag måst göras för de aftal, som angå egendomsgemenskapens upplösning eller dermed ega samband.

Sedan boskilnad vunnits, skall enligt förslagets 22 § all gäld, som ena maken efter boskilnadsansökningen gjort, anses såsom enskild. Det i boskilnadsförordningen upptagna förbehåll, att andra maken ej haft nytta eller del i gälden, har ansetts böra bortfalla. Att, såsom boskilnadsförordningen synes afse, betrakta gälden såsom samfäld, så snart andra maken deraf haft någon om än så obetydlig fördel, kan ej anses billigt mot denna make; ville man åter, såsom äfven kunde ifrågasättas, låta

ansvarigheten till sitt omfång bero af den vunna fördelens ekonomiska betydelse, skulle en dylik grundsats gifva upphof till svårlösta rättstvister och i de flesta fall lända borgenären till ringa nytta. Hafva makarne i förening åsamkat sig gäld, bör deras ansvarighet gifvetvis bedömas efter de rättsregler, hvilka i allmänhet gälla angående förpligtelser, som hvila å flera personer gemensamt. Detta torde, om makarnes rättsliga ställning bestämmes så som i förslaget skett, ej behöfva i lagen uttalas.

Boskilnadsförordningens stadganden om rätt för makar att genom öfverenskommelse häfva boskilnad samt om befogenhet för hustru, som vunnit boskilnad, att ställa egendom under mannens förvaltning ega ej någon motsvarighet i nu föreliggande förslag. Bestämmelserna om boskilnads upphäfvande lära, såsom i flera afseenden otydliga och ofullständiga, ej kunna utan en väsentlig omarbetning upptagas i en ny lag; och en dylik omarbetning torde desto mindre böra ifrågakomma, som berörda bestämmelser sällan om någonsin vunnit tillämpning och det ej kan antagas, att ifrågavarande rättighet framdeles i högre grad än hittills komme att tagas i anspråk.

I fråga om klagan öfver domstols beslut i boskilnadsmål innehåller boskilnadsförordningen ej några bestämmelser, men af allmänna processuella stadganden lär följande, att särskild klagan ej får föras öfver beslut, som före målets slutliga afgörande meddelas, och att klagan öfver rättens slutliga yttrande skall fullföljas genom vad. Häri gör förslaget allenast de ändringar, som i 23 § angifvas. Att, i händelse boskilnadsansökning förklarats icke böra till pröfning upptagas, klagan deröfver icke bör kunna föras annorledes än genom besvär, följer redan deraf, att dylikt beslut enligt förslaget kan å landet meddelas af domaren ensam; och hvad angår frågorna om egendoms afskiljande från boet är det af uppenbar vikt för makarne, att dylika frågor, oberoende af sjelfva boskilnadsmålet, kunna dragas under öfverdomstolens pröfning genom särskilda besvär.

Hvad make har att iakttaga för att i sammanhang med konkurs väcka fråga om boskilnad angifves i första stycket af 25 §. Den hufvudsakliga betydelsen af detta stadgande ligger deri, att maken, endast om boskilnad i rätt tid blifvit sökt, eger att i konkursen freda egendom emot borgenärer. Likasom enligt gällande lag ankommer det nemligen enligt förslaget på makarne sjelfva att, i händelse någon del af boets egendom ej bör svara för gäld, som i konkursen bevakas, tillse att betalning ej ur denna egendom utgår; och eger make för sådant

ändamål söka undanskiftande på sätt i andra stycket af 25 § angifves. Att, om boskilnad sökts före konkursens början, make, som i boskilnads-målet icke låtit någon försummelse komma sig till last, bör vara oförhindrad att i konkursen begära undanskiftande är uppenbart och har äfven blifvit i förslaget uttaladt.

Då ansökning om undanskiftande skall väckas senast å inställelседagen, kan vid pröfning af ansökningen ej annan gäld komma i betraktande än den, som då bevakas. Huru förfaras skall, om make vill freda egendom för gäld, som sedermera bevakas, är från gällande lags ståndpunkt ovisst, då boskilnadsförordningen härom ej innehåller någon bestämmelse. De föreslagna stadgandena i 27 § afse att fylla denna brist.

Enligt boskilnadsförordningen får makes ansökning om undanskiftande af giftorätt ej hindra samfäld egendoms försäljning för konkursboets räkning och genom dess försorg. Motsvarande bestämmelse saknas beträffande enskild egendom, som make fått undanskifta, och i följd häraf har frågan om konkursboets rätt att tills vidare omhänderhafva och, i mån af behof, till gälds betalning realisera dylik egendom varit tvistig. Denna tvetydighet afhjelpes genom stadgandet i andra punkten af 28 §.

Grunderna för de i 29 § föreslagna bestämmelserna torde i allmänhet vara uppenbara. Endast i afseende å en bland dessa bestämmelser må en erinran göras. Enligt konkurslagen åligger det vid konkurs mannen att med ed bekräfta den i anledning af konkursen upprättade bouppteckningen, men för hustrun ifrågakommer edgång endast då någon borgenär derom framställer yrkande. Det skulle vid sådant förhållande kunna ifrågasättas, huruvida icke en i sammanhang med konkursen anhängiggjord boskilnadsansökning borde föranleda skyldighet för hustrun att oberoende af gjordt yrkande aflägga bouppteckningsed. Med afseende å den utredning rörande boets ställning, som af konkursen blir en följd, har emellertid en dylik ovilkorlig edspligt ansetts ej vara af nöden.

De föreslagna ändringarne i *urarfvaförordningen* hafva uteslutande till ändamål att åvägabringa nödig öfverensstämmelse mellan denna förordning och den ifrågasatta nya lagstiftningen om makars gäld och om boskilnad.

Derest boskilnadsförordningens föreskrifter om undanskiftande vid boskilnad utan sammanhang med konkurs ersättas med de af mig föreslagna bestämmelser om rätt för make att i boskilnadsmål påkalla pröfning af viss egendoms natur och begära egendoms afskiljande från boet, lära *urarfvaförordningen* stadganden om undanskiftande utan samband

med egendomsafträde antingen böra undergå en motsvarande omarbetning eller helt och hållet upphävas; och för min del förordar jag det senare. Då hvarje delegare i ett sterbhus är lagligen berättigad att deltaga i dess förvaltning, är han redan härigenom i stånd att emot meddelegarne tillvarataga sina intressen, och emot borgenärerna har han den utväg att genom boets afträdande till konkurs vinna tillfälle att begära undanskiftande. Enligt urarvfaförordningen eger en utan samband med egendomsafträde gjord ansökning om undanskiftande äfven den betydelse att för sökanden medföra befrielse från den dödes gäld; men att sterbhusdelegarne gå miste om denna utväg att vinna urarvfaförmån, anser jag ej innebära någon olägenhet utan finner det tvärtom i allo lämpligt, att befrielse från betalningsansvar — utom i de fall då arfvinge står alldeles främmande för boet — må vinnas allenast genom egendomsafträde. Af nu anförda skäl föreslås upphäfvande af 8 och 18 §§ samt vissa jemkningar i åtskilliga andra §§, i hvilka fråga är om undanskiftande af nyss angifna art.

I afseende å egendoms undanskiftande i urarfvakonkurs hafva några, i allmänhet mindre väsentliga ändringar i urarvfaförordningens bestämmelser ansetts vara af nöden, och hafva, till förebyggande af hvarje tvekan om att hela boet bör i konkursen ingå, vissa uttryck i förordningen, hvilka skulle kunna på annat sätt tydas, blifvit jemkade.

I fråga om enkas ansvarighet för gäld, som under äktenskapet tillkommit, har af redan angifna skäl den i 17 § härom gifna föreskriften blifvit i så måtto ändrad, att betalningsansvar äfven efter egendomsafträde åligger henne för all gäld, som hon oberoende af mannen gjort.

Hvad beträffar det anmälda förslaget angående makars egendomsförhållanden efter äktenskapsskilnad må allenast erinras, att förslagets 1 § är afsedd att ersätta det knapphändiga och mindre tydliga stadgandet i 17 § boskilnadsförordningen, samt att 2 § hufvudsakligen öfverensstämmer med sista punkten af urarvfaförordningens 17 §.

I sammanhang med de föreskrifter, 11 kap. 5 § giftermålsbalken i sin nu ifrågasatta lydelse samt den föreslagna lagen om boskilnad innehålla om makes rätt att vid utmätning freda egendom för gäld, måste bestämmelser gifvas rörande det förfarande, som skall iakttagas, då tvist i sådant afseende uppstår, och hafva dessa bestämmelser ansetts böra intagas i utsökningslagen. Enligt det föreslagna tillägget till 70 § i nämnda lag likställes förfarandet i allmänhet med det i 69 § stadgade. Den afvikelse, som i förslaget angifves, har sin grund deri, att makar ej kunna vid domstol tvista om egendom; och då denna grundsats måste gälla äfven sedan boskilnad kommit till stånd, hafva de nya bestäm-

melserna ansetts böra tillämpas jemväl vid utmätning hos boskilda makar.

Departementschefen uppläste härefter ofvan omförmälda, under bilagorna A, B, C, D, E, F och G vid detta protokoll fogade lagförslag samt hemställde i underdånighet, att, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler, högsta domstolens utlåtande öfver dessa förslag måtte genom note ur protokollet inhemtas.

Till denna af statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder lemna bifall.

Ex protocollo

Aug. von Hartmansdorff.

Bilaga A.

Förslag

Lag

angående ändring i vissa delar af giftermålsbalken.

Härigenom förordnas, att 9 kap. 1, 2 och 3 §§, 10 kap. 2 § samt 11 kap. giftermålsbalken skola erhålla följande förändrade lydelse:

9 Kap.

1 §.

Sedan man och qvinna sammanvigde äro, då är han hennes rätte målsman och eger söka och svara för henne, utom hvad angår egendom, som är från hans förvaltning undantagen, samt sådan af hustrun under äktenskapet gjord gäld, för hvilken allenast hennes giftorätt och enskilda egendom enligt lag svara; hustrun följa ock mannens stånd och villkor.

År genom äktenskapsförord stadgadt, att hustrun tillhörig egendom skall från mannens förvaltning undantagas, eller är sådant stadgande meddeladt angående egendom, som genom gåfva eller testamente till hustrun gifven är med villkor att den henne enskildt tillhöra skall; då ege hustrun öfver den egendom och afkomsten deraf råda, der ej annorledes blifvit om förvaltningen föreskrifvet. Kan hustrun genom eget arbete något förvärfva, deröfver må hon ock råda.

2 §.

Mannen hafve ej makt att sälja, skifta, bortgifva eller med inteckning för gäld eller med servitut belasta hustruns enskilda fasta gods, som af

honom förvaltas, utan att han hafver hennes frivilliga ja och underskrift i tvenne gode mäns närvaro. Sker det ändock, vare den åtgärd ogill, der klander derå väckes af hustrun eller hennes arfvingar. Har mannen utan hustruns samtycke upplåtit nyttjanderätt till sådan fastighet, ege hon efter mannens död, eller då äktenskapet eljest upplöses eller boskilnad sker, rätt att inom natt och år uppsäga den, som nyttjanderätten innehafver. Dör hustrun före mannen, ege hennes arfvingar den rätt nu är sagd. Sker uppsägning, gälle om tiden för afflyttning hvad i 16 kap. jordabalken är om laga fardag stadgadt.

Har mannen öfvergifvit hustrun, eller är han för sjukdom eller af annan orsak ur stånd att om boet draga försorg, ege hustrun till nödtorft pantsätta eller afyttra egendom i boet, hvaröfver hon eljest ej egt råda; dock må ej fast gods intecknas eller afyttras, med mindre rätten, efter det mannens närmaste fränder blifvit hörde, det medgifver.

3 §.

Före vigseln skall han till henne viss morgongåfva utfästa, antingen i löst, eller fast, men ej i båda tillika, ehvad han med mö, eller enka, sig gifter.

Morgongåfva skall tagas af mannens enskilda lott i boet. Har hustru, som mannen öfverlefver, barn efter honom, eller dör hustrun förr än mannen, då ege morgongåfva ej rum.

10 Kap.

2 §.

Man och hustru hafva giftorätt till hälften hvardera i all den lösa egendom, som de ega eller ega få, så ock den fasta egendom, hvilken de i hjonlag aflla tillsammans. I den fasta egendom, som man eller hustru före eller under äktenskapet ärft eller förut förvärf, eger ej andra maken giftorätt; dock vare all årlig ränta och afrad deraf under lösören räknad. Varder under äktenskapet egendom genom gåfva eller testamente till ena maken gifven med vilkor att den honom eller henne enskildt tillhöra skall; i den egendom njute den andra maken ej eller giftorätt.

11 Kap.

Om ansvarighet för gäld i makars bo och om vederlag vid bodelning.

1 §.

Gäld, som af ena maken före äktenskapet gjord är, skall med dess gifterätt och enskilda egendom betalas.

Har den gäldbundne maken i boet medfört egendom, deri gifterätt andra maken tillkommer, skall så stor del af gälden, som mot värdet af den egendom svarar, utgå ur samfälda boet, der ej annan, af den gäldbundne maken medförd egendom, som på grund af inteckning eller eljest utgjorde säkerhet för gälden, till betalning deraf lemnar tillgång.

Hvad nu är sagdt om ansvarighet för gäld, hvarför make vid äktenskapets ingående häftade, skall ega motsvarande tillämpning i fråga om gäld, som under äktenskapet åsamkats make i följd af arf eller mottagande af gåfva eller testamenterad egendom.

2 §.

Är i äktenskapet gäld gjord af begge makarne, eller har hustrun för det gemensamma boets räkning gjort gäld under sådana förhållanden, att det kunnat antagas ske med mannens samtycke, den gäld skall med samfäld egendom betalas. Räcker ej den egendom till fulla gälden, fylles det, som brister, af begges enskilda egendom efter den andel hvardera i samfälda boet eger. Har allenast endera maken enskild egendom: är det mannen, betale det som återstår; är det hustrun, betale ej mer än sin andel i gälden, der hon ej till vidsträcktare betalningsansvar sig förbundit.

3 §.

För gäld, som i äktenskapet af mannen gjord är, gånge betalning ut af samfäld egendom och, der den ej förslår, af mannens enskilda; dock må ej, der gälden utgöres af böter eller skadestånd för brottslig gerning, af samfälda boet användas mera än mannens andel deri.

Har hustrun i annat fall, än i 2 § sägs, gjort gäld i äktenskapet, gånge hennes giftorätt i boet och enskilda egendom till gäldens betalning.

4 §.

Har under äktenskapet ena maken åtagit sig betalningsansvar för andra makens gäld, hvarom i 1 eller 3 § sägs, skall, såvidt borgenärs rätt rör, gälla hvad i 2 § finnes stadgadt; dock vare hustrun, der gälden är af henne gjord, med sin enskilda egendom för hela gälden ansvarig.

5 §.

Sökes i makars bo utmätning för gäld, och är ej ansökning om boskilnad gjord, ege make undantaga allenast sådan egendom, som är dess enskilda tillhörighet och, efter ty ofvan är sagdt, ej svarar för den gäld, som sökes; dock må ej, der för gäld, som i äktenskapet af hustrun gjord är, betalningsskyldighet blifvit allenast henne ålagd, utmätas egendom, hvaröfver mannen eger råda, utan så är att gälden utgöres af böter eller skadestånd för brottslig gerning.

Huru egendom eljest må fredas för gäld, derfor den, efter ty ofvan är sagdt, ej bör svara, finnes särskildt stadgadt.

6 §.

Har samfäld egendom gått till betalning af gäld, derfor, efter ty i 1 eller 3 § är sagdt, samfälda boet ej svarar, eller blifvit genom ena makens särskilda vållande och förgörelse, utan nytta för andra maken, boet afhänd, skall vid boets delning den make, som sålunda njutit enskild fördel af samfälda boet eller vållat dess minskning, af sin lott i boet och enskilda egendom gifva andra maken vederlag till så stort belopp, som svarar mot dess giftorätt i hvad ur samfälda boet gått.

Finnes vid bodelning samfäld egendom vara använd till sådan förbättring af ena makens enskilda egendom, som ej är att räkna till dess underhåll och skötsel, gifve ock den make af sin giftorätt och enskilda egendom vederlag, beräknadt efter andra makens giftorätt i hvad mot värdet af förbättringen svarar.

7 §.

Har ena makens enskilda egendom blifvit använd till betalning af den andres gäld, hvarom i 6 § förmäles, njute vid bodelning den make, som egendom sålunda frångått, vederlag af andra makens giftorätt och enskilda egendom. Lag samma vare, der makes enskilda egendom eljest blifvit till nytta för andra maken eller genom dess vållande och förgörelse använd, som i 6 § sägs.

8 §.

Är gäld, därför enligt 1 eller 3 § samfälda boet svarar, betald med den gäldbundne makens enskilda egendom, njute vid bodelning den make vederlag ur samfälda boet. Har andra makens enskilda egendom gått till betalning af sådan gäld, gånge vederlag ut ej allenast af samfälda boet utan ock, der det ej förslår, af den gäldbundne makens enskilda egendom.

Har ena makens enskilda egendom gått till betalning af gäld, som i 2 § afses, eller har sådan egendom blifvit annorledes än till betalning af gäld använd för gemensam räkning, skall vederlag utgå ur samfälda boet. Räcker det ej till, fyller andra maken med sin enskilda egendom så stor del af bristen, som på den make belöper i förhållande till dess andel i boet.

9 §.

För vederlag ansvare ej make med annan egendom än den, som hör till boet, då det delas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari; dock skall hvad i 10 kap. 2 § finnes stadgadt icke gälla i afseende å äktenskap, som före nämnda dag blifvit ingånget.

Bilaga B.

Förslag

till

L a g

angående ändrad lydelse af 1 kap. 8 § och 10 kap. 13 § handelsbalken.

Härigenom förordnas, att 1 kap. 8 § och 10 kap. 13 § handelsbalken skola erhålla följande förändrade lydelse:

1 Kap.

8 §.

Ingen må något köpa af annan mans barn eller tjenstehjon, utan de hafva lof att sälja, eller till köpslagan satte äro. Gör det någon, och åkåres; vare det ogillt, och böte tio daler.

10 Kap.

13 §.

Ej må omyndig i borgen gå.

Denna lag träder i kraft den 1 januari

Bilaga C.

Förslag

till

L a g

angående ändrad lydelse af 70 § utsökningslagen.

Härigenom förordnas, att 70 § utsökningslagen skall erhålla följande förändrade lydelse:

Vill vid utmätning i makars bo endera undantaga viss egendom, förty att den enligt 11 kap. 5 § giftermålsbalken eller lagen om boskilnad ej bör gå i betalning för den gäld, som sökes, och är ej med afseende å egendomens och gäldens beskaffenhet uppenbart, att utmätning ej må ske, skall hvad i 69 § finnes stadgadt angående förfarandet i der afsedt fall lända till efterrättelse; dock att föreskriften om gäldenärens instämmande ej skall å andra maken lämpas. Hvad nu är sagdt ege ock tillämpning, då efter vunnen boskilnad make vill vid utmätning i andra makens bo freda egendom.

Om utmätning af lösören, som blifvit sålda, men lemnats kvar i säljarens vård, gälle hvad särskildt är stadgadt. Om utmätning af gods, hvarom i 131 § sjölagen förmäles, vare lag som der sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari; dock att, der utmätning dessförrinnan skett, äldre lag lärer till efterrättelse.

Bilaga D.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse af 5 § konkurslagen.

Härigenom förordnas, att 5 § konkurslagen skall erhålla följande förändrade lydelse:

Der likväl borgenärs fordran tillkommit senare än de omständigheter, på hvilka han sin ansökning om egendomsafträdet grundar, vare den ansökning utan verkan.

Har borgenär för sin fordran säkerhet genom pant eller genom inteckning i fast egendom; ege ej den rätt, i 2, 3 och 4 §§ omfördärd är, der han ej gitter visa, att panten eller inteckningen till gäldande af hans fordran otillräcklig är. Ej heller ege borgenär söka, att makars bo afträddas skall, der hans fordran är sådan, att för densamma ej kan vinnas utmätning i egendom, hvaröfver mannen eger råda.

Denna lag träder i kraft den 1 januari

Bilaga E.

Förslag

till

Lag

om boskilnad.

Med upphäfvande af förordningen om boskilnad och undanskiftande af egendom i makars bo den 18 september 1862 förordnas som följer:

I.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Makar ege, efter ansökan, vinna boskilnad, när de derom ense äro.

2 §.

Häftar mannen för gäld, hvarom i 11 kap. 1 eller 3 § giftermålsbalken sägs, och kan den gäld ej betalas utan att hustruns enskilda egendom eller giftorätt, som för gälden ej svarar, tillgripes, eller är fara för handen att, der gälden betalas, vederlag, som hustrun vid delning bör njuta, ej kan till fulla utgå; då må hon vinna boskilnad. Häftar hustrun för sådan gäld, vare om mannens rätt att erhålla boskilnad lag samma.

Är makars bo till konkurs afträdt, varde, på ansökan af endera maken, till boskilnad dömdt.

3 §.

Hustrun ege ock vinna boskilnad i de fall, att makarnes gemensamma bo är belastadt med så stor gäld, att den ej kan betalas med den egendom, som i boet samfäld är, och den enskilda, som för samma gäld bör svara, eller att fara är för handen, att, der gälden betalas, hustrun tillkommande vederlag ej kan till fullo utgå;

eller hustruns enskilda egendom eller ock samfäld egendom, hvar öfver hon egde råda, utan hennes samtycke blifvit till betalning af gäld, för hvilken hennes enskilda egendom ej bort svara, använd eller för sådan gäld pantsatt, utmätt, med qvarstad belagd eller satt under förbud att säljas eller skingras, eller ock mannen annorledes obehörigen förfogat öfver sådan egendom;

eller mannen belastat boet med gäld utan motsvarig nytta eller eljest vanvårdat eller försummat boets angelägenheter;

eller han på annat sätt än nu är sagdt missbrukat sitt målsman-skap eller öfvergifvit hustrun och rest bort utan veterligt ärende samt ej kommit åter inom sex månader;

eller han blifvit under förmyndare stäld.

4 §.

Ansökning om boskilnad skall ingifvas till underrätt i den stad eller, å landet, till domaren i den ort, der mannen bör inför domstol svara i tvistemål, som angå gäld i allmänhet.

5 §.

Finner rätten eller domaren, att ansökning om boskilnad ej kan upptagas, förty att den är till orätt domstol stäld eller af annan orsak, teckne det skriftligen å ansökningen.

Upptages ansökningen, låte rätten eller domaren genast om den-samma och dagen, då den gjord är, införa kungörelse i allmänna tid-ningarne äfvensom, der så ske kan, i tidning inom orten; och varde med målet vidare förfaret, på sätt här nedan sägs.

6 §.

Har ej vid boskilnadsansökning, som af begge makarne gjord är, fogats af dem underskrifven förteckning å boets tillgångar och skulder, varde föreläggande dem meddeladt att inom viss tid sådan uppteckning till rätten eller domaren ingifva. Försummas det, uppdrage rätten eller domaren åt magistratsperson, kronofogde, länsman, rättens betjent eller annan lämplig person att uppteckningen utan dröjsmål förrätta; och åligge makarne att allt, som till boet hör, under edsförpligtelse redligen uppgifva.

7 §.

Är ansökning om boskilnad gjord allenast af endera maken, teckne rätten eller domaren å ansökningen kallelse å makarne att sig vid rätten inställa, i stad sist inom åtta dagar och på landet å viss dag under pågående eller näst infallande lagtima ting eller ock å urtima ting, der sådant äskas.

Kallelsen skall genom sökandens försorg delgifvas andra maken. Är denne ej tillstädes å den för inställelsen utsatta dag, och visas ej, att kallelsen blifvit delgifven i så god tid, att maken kunnat iakttaga inställelse, eller att för delgifningen hinder mött, vare ansökningen förfallen. Har maken särskilda gånger blifvit med kallelsen sökt i sitt hemvist, utan att maken sjelf eller ombud kunnat träffas eller upplysning vinnas, hvar maken sig uppehåller, utgöre dock den omständighet, att kallelsen ej blifvit delgifven, icke hinder för boskilnadsmålets vidare handläggning.

Varder boskilnadsansökningen medgifven eller visas till densamma skälig anledning, och är ej bouppteckning ingifven, meddele rätten förordnande för lämplig person att uppteckningen förrätta, såsom i 6 § sägs.

8 §.

Bouppteckningen skall, der ej laga hinder möter, af begge makarne inför rätten med ed fästas; och hålle rätten hand deröfver.

9 §.

När boskilnad blifvit sökt, förordne rätten eller domaren, der hustrun det begär, god man att i boskilnadsålet henne biträda.

10 §.

Åtgärd, som enligt 5, 6, 7 eller 9 § på domaren ankommer, ege han vidtaga ändå att han jäfvig är; anmäle dock, der förordnande för särskild domare tarivas, jäfvet utan dröjsmål i hofrätten.

11 §.

Vill make i sammanhang med boskilnad påkalla rättens pröfning, huruvida viss egendom är att anse såsom den makes enskilda, gifve in ansökning derom sist å tid, då bouppteckningen med ed fästes. Är sådant yrkande vid den tid framställdt, utfärde rätten offentlig stämning å makarnes samtliga borgenärer, så ock å make, som ej i boskilnads-målet kunnat med kallelse anträffas, att före klockan tolf å utsatt dag näst efter två eller, der särskilda omständigheter kräfvat längre tid, sist inom fyra månader hos rätten sig inställa för att öfver ansökningen höras. Är boet å landet och äskas ej urtima ting, då må inställelsen utsättas till det lagtima ting, som näst efter två månader infaller. Stämningen varde så kungjord, som om offentlig stämning i konkurssak är stadgad.

12 §.

Sedan bouppteckningen blifvit med ed fästad samt, der make gjort ansökning, som i 11 § sägs, borgenärerna efter stämningen hörde blifvit äfvensom tillfälle lemnats andra maken att öfver den ansökning sig yttra, meddele rätten beslut i boskilnadsfrågan; och varde, der boskilnad beviljas, tillika ansökning, som nyss är nämnd, af rätten enligt lag pröfvad, ändå att jäf deremot ej är gjordt.

13 §.

Har hustru gjort ansökning, som i 11 § sägs, ege rätten, der hon det begär, förordna, att egendom, som med ansökningen afses, skall från boet afskiljas samt under särskild vård och förvaltning sättas, till dess öfver ansökningen dömdt blifvit; hustrun dock obetaget att mot borgen, som af rätten godkännes, egendomen tillträda.

Egendom, som förklarats tillhöra hustrun enskildt, ege hon sjelf förvalta.

14 §.

Då boskilnad sökt är, förordne rätten, der endera maken det äskar, att viss egendom, motsvarande den makes giftorätt eller någon del deraf, skall från samfälda boet afskiljas och sättas under särskild vård och förvaltning, till dess öfver boskilnadsansökningen dömdt blifvit och, der den bifalles, boet skiftas skall; dock må afskiljandet ej, mot andra makens bestridande, tillåtas, der den make visar skälig anledning, att boet deraf skulle lida märklig skada, eller ställer borgen, som af rätten godkännes, för hvad vid skifte af samfälda boet bör tillkomma sökanden. Afskiljande, hvarom nu är sagdt, må jemväl efter vunnen boskilnad sökas:

Egendom, som i nu stadgad ordning blifvit för hustruns räkning afskild, må af henne tillträdas, der hon för den egendom ställer borgen, som af rätten godkännes.

15 §.

Egendom, som, efter ty ofvan är sagdt, förklarats vara ena makens enskilda tillhörighet, må ej, ändå att den icke blifvit från boet afskild, tagas i mät för gäld, derför den makes enskilda egendom enligt lag ej svarar. Lag samma vare i afseende å egendom, hvarom make påkallat förklarande, som nyss är sagdt; och må emellertid, der utmätning redan skett, försäljning ej ega rum.

Har egendom jemlikt 14 § blifvit för ena makens räkning från samfälda boet afskild, må den egendom ej tillgripas för gäld, derför den makes giftorätt lagligen icke svarar.

Ej må eljest före skiftet egendom, som vid den tid, då boskilnadsansökningen gjordes, fanns i boet, för gäld fredas; dock skall hvad i 11 kap. 5 § giftermålsbalken finnes stadgadt om rätt för mannen att för viss af hustrun gjord gäld freda egendom, deröfver han eger råda, lända till efterrättelse intill dess skifte sker.

16 §.

Beslut om egendoms afskiljande, efter ty i 13 eller 14 § sägs, vare, der före skiftet konkurs inträffar, emot borgenärerna utan verkan.

17 §.

Nu har boskilnad sökts: äro penningar eller lösören förvandlade, de der hustrun efter förord eller annorledes enskildt tillhört, eller finnas sådana lösören pantsatta, och kan det ej antagas, att den förvandling eller pantsättning med hennes bifall skett; då ege hon, i konkurs med borgenärer, för hvilkas fordringar hennes enskilda egendom ej svarar, rätt att såsom fordran bevaka hvad emot värdet af den förvandlade eller pantsatta egendomen svarar.

I öfrigt njute ej make i konkurs betalningsrätt för vederlagsfordran.

18 §.

Sedan till boskilnad dömdt är, skall boet, så snart ske kan, skiftas i den ordning, som om delning af död mans qvarlåtenskap är i lag stadgad. Ej må skifte ske förr än all veterlig gäld, derför samfälda boet svarar, gulden blifvit. Sker annorledes, svare makarne, en för begge och begge för en, för samma gäld.

19 §.

Då boskilnad beviljad blifvit, vare all egendom, som, efter det ansökningen om boskilnad gjord är, ena maken genom arf, gåfva, testamente, aftal eller annorledes förvärfvar, såsom enskild egendom ansedd. Hustrun vare ej pliktig att med sådan egendom ansvara för den gäld, som under äktenskapet derförut gjord är, utan så är att hon sjelf ådragit sig gälden i och för handel eller annan rörelse, som hon med mannens bifall idkat, eller gälden är sådan, att, efter ty i giftermålsbalken sägs, allenast hennes giftorätt och enskilda egendom derför svara.

20 §.

Hustru, som vunnit boskilnad, råde sitt gods sjelf.

Intill dess skifte sker behålle hvardera maken, der ej af ofvan gifna bestämmelser annat föranledes, förvaltningen af den egendom,

hvaröfver maken egde råda vid den tid, då boskilnadsansökningen gjordes.

Egendom, som, efter det boskilnadsansökningen gjord är men innan den pröfvats, tillfaller hustrun, må, der hon det äskar, under särskild vård och förvaltning sättas, så ock af henne tillträdas mot borgen, som af rätten godkännes.

21 §.

Ändå att boskilnad beviljad är, ege ej ena maken till den andre något bortgifva eller makarne sig emellan sluta annat aftal om egendom, än som med skifte af boet har sammanhang.

22 §.

All gäld, som ena maken gör efter det boskilnad blifvit sökt, varde, om boskilnad vinnes, såsom enskild gäld ansedd.

23 §.

Klagan öfver att boskilnadsansökning ej upptagits skall i hofrätt föras genom besvär.

Öfver underrätts beslut angående fråga, som i 13 eller 14 § omförmäles, må ock klagan genom besvär föras; dock gånge beslutet ej dess mindre i verkställighet, der ej förbud deremot från hofrätten kommer.

Vill någon hos Konungen föra klagan öfver hofrätts beslut i fråga, hvarom i denna § sägs, göra det genom besvär, hvilka böra ingifvas inom hälften af den tid, som i 30 kap. 9 § rättegångsbalken stadgas, och fullgöra dervid det, som i 18 § af samma kapitel finnes föreskrifvet.

24 §.

Vid allmän underrätt skall föras förteckning öfver alla der anhängiggjorda boskilnadsärenden, utvisande för hvarje ärende dagen, då ansökning deri gjord är, så ock alla i ärendet vidtagna åtgärder och af rätten eljest meddelade beslut.

II.

Särskilda bestämmelser om förfarandet vid boskilnad i sammanhang med konkurs.

25 §.

Är makars bo till konkurs afträdt, och vill make i sammanhang med konkursen söka boskilnad, gifve sin ansökning in sist å tid, som för inställelse i konkursen är utsatt.

Sökes boskilnad, och vill make, att viss egendom, förty att den är dess enskilda tillhörighet, ej skall gå i betalning för gäld, som i konkursen bevakas, eller att makens giftorätt skall för sådan gäld fredas, begäre undanskiftande af den egendom eller giftorätt inom tid, som nu är sagd, eller hafve sin talan härutinnan förlorat. Lag samma vare, der före konkursen boskilnad blifvit sökt; dock må ej egendom såsom enskild undanskiftas, der maken i boskilnadsmålet försuttit tid för ingifvande af ansökning, som i 11 § sägs.

26 §.

Ansökning, som i 25 § 2 mom. sägs, varde, sedan borgenärerna, på sätt i konkurslagen om granskning af bevakade fordringsanspråk stadgas, så ock andra maken lemnats tillfälle att i frågan sig yttra, efter lag af rätten bedömd, ändå att jäf deremot ej är gjordt.

27 §.

Har make begärt undanskifta enskild egendom eller giftorätt, och vill maken, att det påstående skall gälla äfven i afseende å gäld, som efter inställelsedagen i konkursen bevakats, göre ansökning derom i den ordning, som för framställande af jäf mot bevakning är i konkurslagen stadgad; och varde med ansökningen så förfaret, som om jäf är föreskrifvet.

28 §.

Ej må den omständighet, att make tillåtits undanskifta giftorätt, hindra samfäld egendoms försäljning. Skall enskild egendom, som make tillåtits undanskifta, gå i betalning för bevakad gäld, må ock den egendom eller hvad deraf för gäldens betalande erfordras genom sysslomännens försorg säljas.

29 §.

Hvad ofvan är stadgadt i fråga om boskilnadsansöknings kungörande samt om boupptecknings upprättande och beedigande, så ock om förordnande af god man för hustru skall icke ega tillämpning, då boskilnad sökes i sammanhang med konkurs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari....., dock att mål, som före den dag äro anhängiggjorda, skola behandlas efter äldre lag.

*Bilaga F.***Förslag**

till

L a g

angående ändring i vissa delar af förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo den 18 september 1862.

Härigenom förordnas, att 8 och 18 §§ i förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo den 18 september 1862 skola upphöra att gälla, samt att nedannämnda §§ i samma förordning skola erhålla följande förändrade lydelse:

9 §.

Har efterlevande make eller arfvinge egendom afträdt och vilja sterbhusdelegarne å någondera sidan egendom undanskifta, göre derom skriftlig ansökning sist å tid, som i den offentliga stämningen för inställelse utsatt är; och varde, sedan borgenärerna, på sätt i konkurslagen om granskning af bevakade fordringsanspråk sägs, så ock sterbhusdelegarne å andra sidan lemnats tillfälle att i frågan sig yttra, ansökningen efter lag af rätten bedömd, ändå att jäf deremot ej gjordt är.

Om undanskiftande för gäld, som efter inställedagen bevakats, lände till efterrättelse hvad i 27 § af lagen om boskildnad finnes stadgadt.

10 §.

Hafva sterbhusdelegarne å ena sidan afträdt egendom, och vill någon å andra sidan egendomen tillträda, vare lag som i 6 § sägs; ställe dock den sterbhusdelegare borgen jemväl för egendom, om hvars undanskiftande påstående må vara gjordt eller efteråt kan göras, och njute sedan borgenärernas rätt emot den, som undanskifta vill.

11 §.

När egendomsafträde å någondera sidan sker, skall all egendom i boet till borgenärerna öfverlemnas, utom i de fall, som i 6 och 10 §§ omförmälas. Hvad i lagen om boskilnad stadgadt finnes om försäljning af egendom, som endera sidan tillåtits undanskifta, så ock om betalningsrätt för vederlagsfordran gälle äfven i de fall nu sagda äro.

12 §.

Afträdes egendom för gäld, som efter bouppteckningen sig yppat, skall hvar, som det egendomsafträde tillgodonjuta vill, med ed fästa, att den gäld honom ej känd var en månad före den dag, anmälan om egendomsafträdet gjordes. Den, som egendom sålunda afträdt, skall den ed å inställelsedagen aflägga; stånde honom dock fritt att förut inför den rätt, hvarunder den döda lydt, eller vid annan domstol edgången fullgöra. Annan sterbhusdelegare åligge, der någon borgenär det äskar, att eden aflägga och det styrka inom den tid och i den ordning, som honom af rätten eller domaren förelägges; gör han det ej, njute ej af egendomsafträdet den förmån, hvarom i 16 och 17 §§ förmäles.

17 §.

Efterlevande make, som egendom rätteligen afträdt, vare fri från all gäld, hvarför dess enskilda egendom ej svarar. Enka njute ock för framtiden befrielse för öfrig gäld, som under äktenskapet tillkommit, utan så är att hon sjelf gjort gälden i och för handel eller annan rörelse, som hon med mannens bifall idkat, eller gälden är sådan, att, efter ty i giftermålsbalken sägs, allenast hennes giftorätt och enskilda egendom derfor svara.

19 §.

Varder af någon sterbhusdelegare boet till konkurs afträdt, gälle det till förmån för annan sterbhusdelegare, som ej dessförinnan tid till egendomsafträde försuttit.

20 §.

Arfvingar, som ej i laga tid sig urarfva gjort, svare, en för alla och alla för en, för den dödas gäld, utan så är att de äro från all delaktighet i boet uteslutna, eller att de ej vid bouppteckningen tillstädes varit, och ej heller, förut eller sedan, tagit befattning med boet eller af arfvet förmån njutit: i dessa fall vare sådan arfvinge från ansvarighet för gälden fri.

Har efterlevande make försummat att egendom afträda, stånde han eller hon med arfvingarna i lika ansvar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari , dock att mål, som dessförinnan anhängiggjorts, skola behandlas efter äldre lag.

Bilaga G.

Förslag

till

Lag

huru, vid skilnad i äktenskap, med makarnes bo förhållas skall, så ock om frånskild hustrus ansvarighet för gäld i boet.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Har äktenskap blifvit genom skilnad upplöst, skall om skifte af boet samt påföljd af underlåtenhet att före skiftet betala gäld, så ock om förvaltning af samfäld egendom intill dess skifte sker gälla hvad i lagen om boskilnad är i nämnda hänseenden stadgadt för makar, som vunnit boskilnad; och ege å makar, som blifvit i äktenskapet skilda, jemväl tillämpning hvad i samma lag för det fall, att boskilnad sökts, finnes föreskrifvet om samfäld egendoms afskiljande från boet och verkan deraf, om undanskiftande af giftorätt för gäld samt om makes betalningsrätt för vederlagsfordran.

Hvad i 11 kap. 5 § giftermålsbalken finnes stadgadt om rätt för mannen att för viss af hustrun gjord gäld freda egendom, deröfver han eger råda, skall i fråga om samfäld egendom, som efter skilnaden står under hans förvaltning, lända till efterrättelse intill dess skifte sker.

2 §.

Frånskild hustru vare ej pliktig att med egendom, som hon efter skilnaden förvärfvar, betala under äktenskapet gjord gäld, utan så är att hon sjelf ådragit sig gälden i och för handel eller annan rörelse, som hon med mannens bifall idkat, eller gälden är sådan, att, efter ty i giftermålsbalken sägs, allenast hennes giftorätt och enskilda egendom därför svara.

Denna lag träder i kraft den 1 januari....., men eger ej tillämpning å makar, som dessförinnan blifvit i äktenskapet skilda.

Utdrag af protokollet öfver lagärenden, hållet uti Kongl. Maj:ts högsta domstol tisdagen den 12 oktober 1897.

Andra rummet.

Närvarande:

Justitieråden: HERNMARCK,
 AHLGREN,
 NORBERG,
 HUSS,
 CARLSON,
 CLAËSON.

Sedan jemlikt högsta domstolens beslut den 17 november 1896 handlingarna rörande de till högsta domstolen för afgifvande af utlåtande öfverlemnade förslag till

- 1:o) lag angående ändring i vissa delar af giftermålsbalken;
- 2:o) lag angående ändrad lydelse af 1 kap. 8 § och 10 kap. 13 § handelsbalken;
- 3:o) lag angående ändrad lydelse af 70 § utsökningslagen;
- 4:o) lag angående ändrad lydelse af 5 § konkurslagen;
- 5:o) lag om boskilnad;
- 6:o) lag angående ändring i vissa delar af förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo den 18 september 1862; samt
- 7:o) lag huru, vid skilnad i äktenskap, med makarnes bo förhållas skall, så ock om fränskild hustrus ansvarighet för gäld i boet,

cirkulerat emellan högsta domstolens ofvanbemälde ledamöter jemte justitierådet Hammarskjöld, hvilken sistnämnde enligt läkarebetyg, intaget i högsta domstolens protokoll för den 4 i denna månad, var af sjukdom hindrad att tjenstgöra under återstoden af innevarande år; så företogs nu detta ärende af närvarande justitieråden till slutlig behandling; varande ett tryckt exemplar af förslagen bilagdt detta protokoll.

Under granskningen af ifrågavarande förslag afgåfvos inom högsta domstolen följande yttranden, nemligen vid

1:o *förslaget till lag angående ändring i vissa delar af giftermålsbalken.*

9 kap.

1 §.

Justitierådet *Claëson* yttrade: »Den år 1874 vidtagna lagförändring, hvarigenom hustru under vissa förhållanden berättigats att sjelf råda öfver egendom, samt [den i lagförslaget ifrågasatta ytterligare inskränkning i mannens målsmansrätt, i ty att han ej skulle ega att föra talan för hustrun rörande sådan af henne under äktenskapet gjord gäld, för hvilken allenast hennes giftorätt och enskilda egendom enligt lag svara, torde påkalla särskilda föreskrifter för de fall, då hustrun t. ex. af sinnessjukdom eller annan orsak icke är i stånd att förvalta egendomen eller att föra talan angående gäld af nämnda slag. Behörig förvaltare af egendomen kan eljest komma att saknas, och om nämnda inskränkning i mannens målsmanskap godkännes, kan i brist af dylika föreskrifter det inträffa, att en hustruns borgenär icke eger någon utväg att göra sin fordringsrätt mot henne gällande, då han till följd af berörda inskränkning är förhindrad att anhängiggöra talan mot mannen i dennes egenskap af målsman för hustrun. Jag tillstyrker, att särskilda bestämmelser i nämnda hänseende må meddelas.»

Häri instämde högsta domstolens öfrige ledamöter, af hvilka justitierådet *Carlson* vidare anförde: »Enligt stadgandet i första stycket skulle mannen ega svara för hustrun äfven i mål, i hvilka betalning fordras för gäld, som hustrun skulle hafva gjort före äktenskapet eller gemensamt med mannen ådragit sig under äktenskapet. Då emellertid en dom i ett sådant mål, äfven om den grundade sig å ett af mannen å hustruns vägnar afgifvet medgifvande, skulle kunna medföra förpligtelse

för hustrun att betala gälden jemväl med enskild egendom och, i visst fall, äfven med hvad hon efter boskilnad eller äktenskapets upplösning kan ärfva eller förvärfva, synes stadgandet i denna del icke stå väl tillsamman med den i 11 kap. iakttagna grundsats, enligt hvilken hustrun icke personligen eller med enskild egendom svarar för andra förbindelser än dem hon sjelf ingår. Efter min uppfattning bör mannens behörighet uti ifrågavarande hänseende så ordnas, att genom dom i rättegång mot honom allena betalningsskyldighet icke må åläggas hustrun personligen eller med enskild egendom eller samfäld egendom, hvaröfver hon eger råda, liksom icke heller i allmänhet genom dom i rättegång mot hustrun allena mannens rätt att råda öfver gemensam eller hustrun enskildt tillhörig egendom må beröras.

Hustruns rätt att råda öfver gemensam egendom synes mig böra utsträckas så till vida, att hustru, som idkar handel eller annan rörelse, efter att dertill hafva vunnit rättighet, må ega sjelf råda öfver hvad till rörelsen hör, äfven om förslag till rörelsen skulle lemnats af egendom, hvaröfver mannen egt råda. I sammanhang härmed kan ifrågasättas, huruvida icke hustrus rätt att idka handel eller rörelse bör göras oberoende af det i näringsförordningen stadgade villkor, att mannen ikläder sig ansvarighet för de förbindelser, hon i och för rörelsen kan komma att ingå.»

Justitierådet *Hernmarck* tillade för sin del: »Enligt förslaget skulle makar ega att hvar för sig hafva förvaltning af viss egendom med rätt att derom sluta aftal, men något uttryckligt förbud för dem att med hvarandra ingå aftal om egendom innehåller förslaget icke. Af hvad i 21 § af förslaget till lag om boskilnad stadgas rörande ogiltigheten af aftal och gåfvor mellan makar, som vunnit boskilnad, torde emellertid den slutsats kunna dragas, att meningen är, det öfverlåtelse af egendom eller dertill syftande aftal ej heller under bestående egendoms-gemenskap må mellan makar förekomma. En så viktig inskränkning i makarnas rätt att förfoga öfver sin egendom synes dock böra i lagen bestämdt uttalas, hvilket ock skedde i 1886 års förslag till lagbestämmelser rörande äkta makars inbördes egendomsförhållanden. Förbudet för makarna att ingå aftal om egendom bör likväl efter mitt förmenande ej affattas på sådant sätt, att det under alla förhållanden blir omöjligt för dem att få civila rättstvister sig emellan afgjorda vid domstol. Det ligger visserligen i sakens natur, att dylika tvister företrädesvis kunna uppstå, sedan boskilnad skett; men på sätt högsta domstolens fleste ledamöter vid granskning af 1886 års förslag anmärkte, kunna äfven dessförinnan makarna emellan uppkomma tvister

om egendom, hvilka i rättvisans intresse kräfva lösning, t. ex. huruvida hustru har förvaltningsrätt till viss egendom eller förvaltningen tillhör mannen. Tillåtes det icke makarna att draga dylika tvister under domstols pröfning, är det att befara, att ofta grof rättskränkning skulle uppstå, och i de flesta fall vore det hustrun, som blefve föremålet för densamma.

På grund häraf hemställer jag om den ändring i förslaget, som af de gjorda anmärkningarne påkallas.»

2 §.

Justitierådet *Claëson* utlät sig: »Då det i första punkten af denna § gifna förbud för mannen, att med inteckning för gäld eller med servitut belasta hustruns enskilda fastighet, sammanställes med hvad tredje punkten innehåller angående upplåtelse af nyttjanderätt till hustruns fasta gods, torde häraf framgå att lagförslagets mening är ej blott att mannen må ega upplåta dylik nyttjanderätt utan äfven att inteckning till säkerhet för sådan upplåtelse må meddelas i hustruns enskilda egendom. Att tillstådja intecknings beviljande i hennes fastighet utan hennes samtycke är, efter min mening, icke rådligt. Det kan för henne medföra betydlig skada, exempelvis i det fall att egendomen måste försäljas. Ett intecknadtt arrendekontrakt, som under åtskilliga år hindrar köparen att sjelf bruka egendomen, nedsätter i allmänhet egendomens värde. Och för arrendatorn skänker inteckningen ej den trygghet, som inteckning är afsedd att bereda, enär enligt förslaget hustrun kan under vissa förhållanden uppsäga honom från nyttjanderätten. Jag hemställer, att förbudet för mannen att med vissa inteckningar belasta hustruns enskilda fastighet utsträcket till inteckningar af hvad slag som helst, så att inteckning ej må meddelas i sådan fastighet med mindre än att hustrun i fråga om gäld medgifvit inteckning och i andra fall undertecknat upplåtelseafhandlingen eller eljest skriftligen lemnat samtycke till upplåtelsen.

I fråga om tredje punkten af första stycket bör erinras att, derest den uppsägningsrätt, som vid målsmanskapets upphörande skulle tillkomma hustrun, blir, såsom förslaget innehåller, inskränkt till en tid af ett år, hustrun mången gång i följd af okunnighet om upplåtelsen kan gå miste om ifrågavarande rättighet. Särskildt i det fall att upplåtelsen afser afverkningsrätt till skog eller eljest annan rättighet, som icke ständigt utöfvas, kan det lätt tänkas att hustrun först långt efter det målsmanskapet upphört erhåller kännedom om upplåtelsen. Med

hänsyn härtill torde ifrågavarande tidsbestämmelse böra utgå. Då det emellertid är obilligt att nyttjanderättshafvaren huru länge som helst är utsatt för uppsägning utan att kunna å sin sida vinna befrielse från aftalet, hemställes, att i sammanhang med nyssnämnda förändring äfven nyttjanderättshafvaren må tillerkännas uppsägningsrätt, derest icke hustrun eller hennes arfvingar vilja godkänna upplåtelsen.

Vidkommande slutligen det i sista punkten af första stycket intagna stadgande rörande tiden för afflyttning synes detsamma lemna rum för den tydning, att laga fardag tillkommer äfven innehafvare af skogsafverkningsrätt. Till förebyggande af en dylik tolkning, hvilken skulle leda till uppenbara missförhållanden, torde nämnda stadgande, i likhet med hvad som skett i 113 § utsökningslagen, så affattas, att hänvisningen till jordabalkens bestämmelser om fardag kommer att gälla endast landbo och hyresman.»

I detta yttrande instämde justitieråden *Hernmarck*, *Ahlgren*, *Norberg* och *Huss*; hvarjemte justitierådet *Carlson* biträdde samma yttrande hvad det afsåg 3:dje och sista punkterna i §:ns första stycke.

10 Kap.

2 §.

Justitierådet *Carlson* anförde: »Den nu föreslagna lagändringen, enligt hvilken gifterätt icke vidare skulle ega rum i fast egendom i stad, som ena makan eger vid giftermålets ingående eller under äktenskapet ärfver, har förordats af lagkomitén och lagberedningen samt begärts af Riksdagen i dess skrivelse af år 1884. Detta oaktadt kan jag icke tillstyrka densamma. Enligt min uppfattning är det principiellt oriktigt att göra ena makans rätt till andel i egendom, som andra makan inför i boet, beroende af egendomens natur af fast eller lös egendom. Det är obilligt att maka, som inför egendom af viss natur, skall få behålla denna ensam, under det att andra makan, som inför egendom af annan natur, måste afstå hälften deraf till förra makan. De missförhållanden i detta afseende, till hvilka nu gällande lag gifver anledning, skulle genom förslagets upphöjande till lag icke komma att minskas utan tvärtom ökas. En inskränkning i den lagbestämda egendomsgemenskapen makar emellan bör, när tiden därför finnes vara inne, ske på det sätt, att all egendom, som af ena makan införes vid giftermålet eller under äktenskapet tillfaller henne genom arf, gåfva eller testamente, förklaras vara enskild.»

11 Kap.

1 §.

Justitierådet *Claëson* yttrade: »Den i slutet af andra stycket föreslagna regel, att samfälda boet svarar allenast för det gäldbelopp, som öfverskjuter värdet af den intecknade eller eljest såsom säkerhet lemnade egendom, är, enligt hvad det af chefen för justitiedepartementet afgifna, vid lagförslaget fogade yttrande utvisar, afsedd att äfven gälla för det fall, att egendomen, då betalning ifrågakommer, ej längre tillhör gäldenären eller ej vidare utgör säkerhet för gälden. Då detta emellertid icke synes klart framgå af styckets nuvarande lydelse, torde ett förtydligande i berörda hänseende böra göras.»

Justitieråden *Hernmarck*, *Ahlgren*, *Norberg* och *Huss* biträdde denna anmärkning.

Justitierådet *Carlson* utlät sig: »I förslaget ordnas makars betalningsskyldighet i förhållande till borgenären för gäld, som ena maken gjort före äktenskapet, på det sätt, att en del af gälden göres till gemensam i den mening att, förutom den gäldbundna makans enskilda egendom, hela det samfälda boet svarar för densamma, under det att återstående delen af gälden, såsom enskild, får utgå endast ur den gäldbundna makans enskilda egendom och giftorätt i boet. Derest vid konkurs i förening med boskilnad gäld af båda dessa slag förefunnes, skulle följaktligen det gemensamma boet uppdelas i två förmögenhetsmassor, mannens giftorätt och hustruns giftorätt. I den förra skulle konkurrera den gemensamma gälden och mannens enskilda gäld; i den senare den gemensamma gälden och hustruns enskilda gäld. Äfven om samfälda boets tillgångar öfverstege den gemensamma gälden, skulle dervid kunna inträffa, att endast en mindre del af denna utginge ur ena makans förmögenhetsmassa i följd deraf, att denna maka svarade för enskild gäld till jembörelsevis högt belopp. Då emellertid den gemensamma gälden skulle utgå ur hela den samfälda egendomen så långt denna försloge, måste i följd häraf andra maken, som icke hade enskild gäld, med sin andel i samfälda boet betala större del af den gemensamma gälden än på henne efter giftorätten bort belöpa. Hon skulle sålunda icke kunna för borgenärerna freda sin andel i det belopp, hvarmed samfälda tillgångarne öfverstege den gemensamma gälden, utan vara nödsakad afstå större eller mindre del deraf, i olyckligaste fall

det hela. Antag t. ex. att ingen af makarne inför enskild egendom; ena maken har vid giftermålet gemensam egendom till värde af 20,000 kronor och skulder till belopp af 60,000 kronor; andra maken gemensam egendom till värde af 10,000 kronor och ingen gäld. Vid konkurs, som inträffar strax efter giftermålet, lemnar förra makans giftorätt, 15,000 kronor, tillgång till endast 25 proc. af den gäld 60,000 kronor, som deri konkurrerar; af den gemensamma gälden 20,000 kronor betalas sålunda ur denna giftorätt allenast 5,000 kronor; till gäldande af återstoden 15,000 kronor åtgår andra makans hela giftorätt och hon får sjelf ingenting.

All den gemensamma egendom, ena maken vid giftermålet inför i boet, kan alltså komma att gå i betalning för andra makans före äktenskapet gjorda gäld. Häremot vore, enligt min uppfattning, intet att erinra, om fråga vore endast om egendom, som införas af *hustrun*. Då mannen eger oinskränkt rätt att förfoga öfver egendomen, och densamma svarar för alla de förbindelser, mannen ingår under äktenskapet, kan det anses konsekvent, att den äfven må gå i betalning för hans före äktenskapet gjorda gäld. Sådant må anses såsom en visserligen beklaglig men naturlig följd af mannens förvaltningsrätt. Deremot synes man böra och kunna bereda *mannen* möjlighet att för hustruns före äktenskapet gjorda gäld freda sin giftorätt i egendom, som af honom sjelf införas och förvaltas.

En annan anmärkning mot förslaget i denna del är, att den gäldfria makans ställning, i motsats mot hvad man haft skäl vänta, kan blifva sämre, om värdet af den samfälda egendom, som af gäldbundna maken införas, är större, än om det, under i öfrigt lika förhållanden, är mindre. Om i det nyss anförda exemplet den gäldbundna maken — låt vara *hustrun* — infört egendom till värde af endast 5,000 kronor och sålunda endast ett motsvarande belopp af gälden blifvit gemensam, skulle mannen hafva för gälden fredat 3,125 kronor af sin giftorätt, och om *hustrun* icke alls infört någon egendom och följaktligen hela gälden blifvit enskild, skulle mannen fredat hela sin giftorätt 5,000 kronor i den egendom han sjelf infört.

Enligt min mening bör makarnes betalningsskyldighet i förhållande till borgenären för gäld, hvarom nu är fråga, bestämmas så, att en hvar af makarne personligen och med samfäld egendom, som af henne förvaltas, svarar för den gäld hon gjort, och att derjemte mannen på enahanda sätt svarar för den af *hustrun* gjorda gälden, till belopp motsvarande värdet af den samfälda egendom, hon vid giftermålet inför, jemte behållningen af samfäld egendom, som under äktenskapet kan

tillfalla henne i följd af arf, gåfva eller testamente. Vid konkurs i förening med boskilnad skulle i följd häraf det samfälda boet uppdelas icke efter hvardera makans giftorätt utan efter förvaltningsrätten. Om ena makans förmögenhetsmassa lemnade öfverskott, sedan gäld, för hvilken densamma svarar, blifvit betald, skulle naturligtvis andra makans borgenärer ega erhålla betalning ur den del af öfverskottet, som vid bodelningen befunnes tillkomma sistnämnda maka.

Genom att sålunda likställa samfäld egendom, som af ena makan förvaltas, med hennes enskilda, af henne sjelf förvaltade egendom vinner man den fördel, att den sistnämnda, äfven om den blifvit förvandlad och sammanblandad med den samfälda egendomen, kan skyddas för gäld, för hvilken den icke bör svara.

Frågan, huruvida mannen är skyldig svara för viss af hustrun före äktenskapet gjord gäld eller någon del deraf, bör afgöras då betalning för gälden sökes, icke i utmättingsärendet. Om sådan talan bifalles, bör domen innehålla att mannen dömes betala, icke att han förpligtas i sin egenskap af målsman för hustrun. Vill borgenären göra fordringen gällande mot hustrun, bör hon sjelf stämmas och svara i målet; dock torde för att domen må kunna verkställas genom utmätning af hustruns enskilda egendom, medan den förvaltas af mannen, tillika böra fordras, att mannen äfven stämmas och förpligtas tåla att egendomen går i betalning för gälden.

I fråga om makarnes inbördes ansvarighet för gäld, som gjorts före äktenskapet, torde, såsom i förslaget skett, den grundsats kunna tillämpas, att ena makans gäld, som motsvaras af samfäld, af henne införd egendom och icke särskildt häftar vid och kan utgå ur henne enskildt tillhörig egendom, bör, såsom gemensam, drabba båda makarne, men annan gäld, såsom enskild, henne ensam. Då emellertid för den gäld, hvilken sålunda borde anses vara *gemensam*, tillgångar till motsvarande belopp ingått i boet till förvaltning af mannen, bör det åligga honom att med dessa tillgångar eller annan samfäld egendom, som af honom förvaltas, betala gälden. Förvaltar han det samfälda boet så, att en del af gälden icke kan utgå ur detsamma, bör han sjelf ensam vidkännas denna del. Något skäl finnes enligt mitt förmenande icke, hvarför förhållandet i detta afseende skall vara olika allt efter som gälden gjorts af ena eller andra makan. Har mannen med sin enskilda egendom betalt dylik af ena eller andra makan gjord gäld, bör han följaktligen vid bodelning erhålla vederlag af samfälda boet, som af honom förvaltas, så långt detta förslår men ej vidare; har åter

hustruns enskilda egendom blifvit använd till gäldens betalning, bör vederlag utgå af samfälda boet, som af mannen förvaltas, och, om detta ej lemnar tillgång, af mannens enskilda egendom och giftorätt i samfäld egendom, som af hustrun förvaltas. Stadgandet i andra punkten af 8 §, i hvad det afser gäld, som före äktenskapet gjorts af hustrun, går i alldeles motsatt riktning.

Hvad som stadgas om ansvarighet för gäld, som af ena makan gjorts före äktenskapet, bör visserligen i allmänhet gälla äfven om gäld, som under äktenskapet åsamkats henne i följd af arf, gåfva eller testamente, men denna regel torde dock icke kunna utan förändring tillämpas å det fall, att arf, gåfva eller testamente tillfallit hustrun utan förbehåll, att egendomen skall stå under hennes egen förvaltning. Då det är mannen, som ensam bestämmer, huruvida arvet, gåfvan eller testamentet skall emottagas eller icke, och som i regeln oinskränkt eger råda öfver egendomen, bör ansvaret drabba honom, för den händelse skulderna öfverstiga tillgångarne eller dessa förbrukas utan att gälden betalas. Mannen bör *i förhållande till borgenären* svara för gälden i dess helhet, personligen och med samfäld egendom, som af honom förvaltas. Derjemte bör hustrun svara för gälden med den egendom, som genom fånget tillfaller henne såsom enskild, hvilken ansvarighet af praktiska skäl skulle kunna utbytas mot skyldighet för hustrun att personligen och med samfäld egendom, som af henne förvaltas, svara för så stor del af gälden, som motsvarar värdet af nämnda enskilda egendom. *I förhållandet makarne inbördes emellan* bör gäld, som särskildt häftar vid och kan utgå ur samma enskilda egendom, drabba hustrun ensam; annan gäld till belopp, som motsvarar värdet af den samfälda egendom, hvilken i fånget ingått, bör i första rummet utgå ur samfäld egendom, som af mannen förvaltas, och i öfrigt drabba honom ensam; återstoden af gälden bör drabba hustrun i den mån den kunnat gäldas af berörda enskilda egendom och i öfrigt mannen.»

2 §.

Justitierådet *Carlson* yttrade: »För gäld, som makarne gemensamt gjort under äktenskapet, bör en hvar af dem i förhållande till borgenären svara med sin enskilda egendom och samfäld egendom, som af henne förvaltas, efter omfattningen af den förbindelse, hon iklädt sig. Frågan om hustruns betalningsskyldighet för gälden bör prövas då gälden utsökes, icke i utmätningsärenden. Hustrun bör sjelf svara i krafålet så vidt det henne rör.»

Den omständigheten, att hustrun jemte mannen deltagit i förhandlingarna vid ett aftal, hvaraf gäld uppkommit, bör icke i och för sig föranleda dertill, att hustrun anses hafva gjort gälden gemensamt med mannen. Det bör presumeras, att aftalet slutits af mannen och att hustrun uppträdt endast såsom hans rådgifvare; hon bör följaktligen icke svara för gälden med mindre af omständigheterna framgår, att hon velat personligen förbinda sig. Det vore önskligt att åt denna grundsats kunde gifvas uttryck i lagen.

Hvad angår frågan om makarnes inbördes ansvarighet för gäld, som de gemensamt gjort, är jag böjd för den åsigt, att sådan gäld bör likställas med gäld, som mannen under äktenskapet ensam gör, utan att särskildt vållande kan läggas honom till last. Då hustrun jemte mannen ikläder sig betalningsskyldighet, torde sådant ske endast i borgenärens intresse och icke för att ändra makarnes inbördes ansvarighet. Huruvida hustrun dervid ställer sig såsom medgäldenär med mannen eller såsom löftesman för honom synes icke böra inverka på denna ansvarighet.

För gäld, som hustrun ensam gör under äktenskapet, bör, enligt min uppfattning, mannen icke svara med enskild egendom och samfäld egendom, som af honom förvaltas, med mindre han pröfvas hafva uttryckligen eller stillatigande medgifvit hustrun rätt att skuldsätta honom. Men i detta fall bör hustrun, om ej annat förhållande af omständigheterna framgår, anses hafva vid skuldsättningen handlat endast å mannens vägnar och sålunda sjelf vara fri från ansvarighet för gälden.»

Justitierådet *Huss* anförde: »Uti denna § stadgas att gäld, som hustrun för det gemensamma boets räkning gjort under sådana förhållanden att det kunnat antagas ske med mannens samtycke, skall med samfäld egendom betalas. Enligt motiven till förslaget synes med nämnda gäld afses sådan, som hustrun gör i sin husmoderliga verksamhet, hvadan hennes rätt att ådraga det gemensamma boet förpligtelser skulle blifva af mera begränsad omfattning. Emellertid innehåller lagtexten icke något om dylik inskränkning utan gifva dess ordalag anledning till antagande att hustrun skulle kunna upptaga lån eller eljest ingå mera omfattande förbindelser för det gemensamma boets räkning. Vid sådant förhållande och då jag ej kan instämma uti hvad motiven innehålla derom att stadgandet i fråga är påkalladt i den allmänna samfärdselns och rättssäkerhetens intresse, utan fastmera håller före att, der hustrun för det gemensamma hushållets eller särskilda familjemedlemmars personliga behof gjort gäld under sådana omstän-

digheter att mannens samtycke skäligen kan förutsättas, domstolarne framdeles skola liksom hittills utan stöd af uttrycklig lag ådöma det gemensamma boet ansvarighet för samma gäld, skulle jag helst se att hvad lagrummet i fråga innehåller beträffande hustruns rätt att med gäld belasta det gemensamma boet måtte utgå. Då emellertid med afseende å affattningen af stadgandet i förslagets 11 kap. 3 § 2 mom. något torde böra uti 2 § i ämnet sägas, vill jag förorda, att det uti 1886 års förslag använda uttrycket 'gäld, som hustrun med mannens vetskap och samtycke gjort', varder upptaget.»

Justitierådet *Norberg* ansåg de grunder, på hvilka, i fråga om hustrus rätt och ställning i boet, förevarande lagförslag hvilade, icke föranleda dertill att hon borde vara mindre ansvarig än mannen för betalning af den gäld, hon jemte honom gjort eller ensam för det gemensamma boets räkning sig åsamkat.

3 §.

Justitierådet *Clässon*, med hvilken justitieråden *Hernmarck*, *Ahlgren* och *Huss* instämde, utlät sig: »Enligt första stycket i denna § får hustruns giftorätt användas till betalning af all den gäld, mannen under äktenskapet åsamkar sig, med undantag blott för de fall, då gälden utgöres af böter eller skadestånd för brottslig gerning. Härigenom blir hustruns giftorätt vida mindre skyddad än enligt gällande lag, ty nuvarande 4 § i 11 kap. giftermålsbalken tillåter icke, att hennes giftorätt må användas i något enda fall, då gälden tillkommit af mannens särskilda vållande och förgörelse och hustrun icke haft någon nytta eller del deri. All den gäld, hvarom nyssnämnda 4 § handlar, är i realiteten att betrakta såsom mannens enskilda gäld, och det synes fördenskull obilligt att, på sätt lagförslaget afser, tillförbinda hustrun att i allmänhet deltaga i dess betalande. Den i 6 § af detta kapitel enligt lagförslaget hustrun tillagda rätt att vid bodelning kunna få vederlag för hvad af hennes giftorätt till betalningen användts, blir af någon verkan allenast i den händelse att efter gäldens liqviderande boets ställning är sådan, att någonting finnes kvar af mannens giftorätt eller enskilda egendom. Jag hemställer förty, att undantaget i första stycket af denna § må erhålla samma omfattning som bestämmelsen i den nu gällande 4 § af 11 kap.»

Justitierådet *Carlson* afgaf följande yttrande: »Bestämmelserna i denna paragraf kunna enligt min mening föranleda till obilligheter såväl för endera maken som för hennes borgenärer. Om hustrun söker

uppehålla familjen t. ex. genom inkomsten af en af henne ensam utöfvad handelsrörelse, är det obilligt mot henne och hennes borgenärer, att handelslagret tages i mät för mannens gäld, och att vid mannens konkurs största delen af lagret går till betalning af hans gäld, under det hustrun med återstoden deraf och hvad hon framdeles kan ärfva eller förvärfva måste betala de skulder hon för rörelsen ådragit sig. Lika obilligt kan det vara för mannen och hans borgenärer, att vid hustruns död en afsevärd del af boets tillgångar måste gå till betalning af gäld, som hustrun utan nytta gjort, under det mannen med återstående delen måste betala den gäld, som gjorts för boets räkning. Det är lätt att finna, att såväl mannen som hans borgenärer härvid kunna blifva lidande. Antag t. ex. att boets tillgångar, hvilka utgöra samfäld egendom och förvaltas af mannen, uppgå till värde af 10,000 kronor och skulderna till belopp af 8,000 kronor samt att hustrun gjort gäld utan nytta till belopp af 12,000 kronor. Vid hustruns död måste mannen göra sig urarfva. Ur hustruns lott i boet 5,000 kronor betalas endast 25 proc. af hela skuldbeloppet 20,000 kronor och sålunda allenast 2,000 kronor af den samfälda gälden 8,000 kronor. Till återstoden räcker mannens giftorätt icke till; mannen, som haft skäl hoppas att få en behållning af 1,000 kronor, får i stället en skuld till detta belopp.

För min del tror jag, att man äfven i fråga om detta slag af gäld bör uppställa den regel, att en hvar af makarne med sin enskilda egendom och samfäld egendom, som af henne förvaltas, svarar för den gäld hon gjort; dock med den inskränkning att hustruns enskilda egendom icke så länge den förvaltas af mannen må gå i betalning för sådan gäld. Visserligen skulle hustrun härigenom gå miste om den förmån, att hennes giftorätt i samfäld egendom, som af mannen förvaltas, icke finge vid konkurs tillgripas för böter och skadestånd, som mannen genom brottslig handling ådragit sig, men denna förmån torde, enligt hvad erfarenheten visat, vara af ringa betydelse.

Hvad angår makarnes inbördes ansvarighet för gäld, hvarom nu är fråga, så torde gälden, om den tillkommit genom makans särskilda vållande, böra drabba henne ensam. Eljest bör gälden i första rummet utgå ur samfäld egendom, som af den gäldbundna maken förvaltas. Om gälden blifvit betald med hennes enskilda egendom, bör hon följaktligen erhålla vederlag så långt berörda samfälda egendom dertill förslår men ej vidare. Detta bör gälla äfven om gäld, som gjorts af hustrun. Det är obilligt att, såsom föreslagits, sådan gäld skall drabba henne ensam, under det att mannen erhåller giftorätt i den egendom, som för gälden influtit. Har åter ena makans gäld blifvit betald med

andra makans enskilda egendom, bör vederlag utgå icke allenast ur den samfälda egendom, som af förstnämnda maken förvaltas, utan äfven, i den mån denna ej förslår, ur hennes enskilda egendom och giftorätt i öfrig samfäld egendom.»

4 §.

Justitierådet *Carlson* erinrade, att om ansvarigheten för gäld, som i 2 och 3 §§ afses, bestämdes på sätt han föreslagit, innehållet af förevarande paragraf naturligtvis måste i viss mån jemkas.

Justitierådet *Huss* anförde: »Af stadgandet i denna paragraf, jemfördt med bestämmelserna i 2 §, följer att, äfven om hustrun å en af mannen utgifven förbindelse tecknat borgen såsom för egen skuld, förbindelsens hela innehåll ej kan uttagas ur hustruns enskilda egendom. För en långifvare ligger emellertid det antagande våra till hands att hustrun genom en dylik borgen åtagit sig den särskilda ansvarighet, som omförmäles i 2 §, och således med hela sin egendom häftar för gälden. Till förekommande af missförstånd härutinnan och då sådant kan undvikas genom bestämmelse att hustru, som iklädt sig ansvarighet för mannens gäld såsom vore den af henne sjelf gjord, ej åtnjuter befrielse från att med sin enskilda egendom ansvara för gäldens hela belopp, hemställer jag om ändring i förslaget uti omförmälda afseende.»

Justitierådet *Hernmarck* biträdde denna anmärkning.

Justitierådet *Norberg* anmärkte det i hans tanke föga billiga deruti, att enligt denna §, jemförd med 2 § i förslaget, hustru, som för någon af mannen gjord gäld iklädt sig oinskränkt betalningsansvar, likväl icke, i förhållande till borgenär, skulle lika med mannen vara med hela sin enskilda egendom ansvarig för samma gäld, icke ens i fall den tillkommit till förmån för henne enskildt och personligen. Betydelsen häraf framträdde, enligt justitierådets uppfattning, än mera vid jemförelse med de bestämmelser om framtida ansvarsfrihet för dylik gäld, hvilka funnes upptagna uti de nu jemväl till granskning förekommande förslagen till lag om boskilnad, till lag om ändring i förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall m. m. samt till lag huru, vid skilnad i äktenskap, med makarnes bo förhållas skall m. m. Så beskaffade stadganden syntes justitierådet icke vara väl förenliga med det mått af sjelfständighet i ekonomiskt hänseende, som numera eljest enligt förslaget skulle den gifta kvinnan tillerkännas.

Justitierådet *Ahlgren* förenade sig med justitierådet *Norberg*.

5 §.

Justitierådet *Claëson* utlät sig: »Det föreliggande lagförslaget afser, bland annat, att söka klargöra den hittills sväfvande frågan, huruvida gift kvinna eger befogenhet att sjelfständigt ikläda sig rättsligen bindande förpligtelser. Enligt lagförslaget tillåtes det henne att åtaga sig sådana, och om rättegång rörande dylik förbindelse anställes mot henne, eger icke hennes man utan hon allena (se 9 kap. 1 § enligt förslaget) att föra talan. Men blir hon i rättegången ådömd betalningsskyldighet, kan, enligt den lydelse förevarande paragraf har i förslaget, fordringsegaren i allmänhet icke göra sin rätt gällande mot henne i afseende å henne tillhörig enskild egendom, som står under mannens förvaltning. Ett exempel till frågans belysning må här anföras. En hustru har i boet medfört en fastighet, som dock ej är genom äktenskapsförord undantagen från mannens förvaltning. Hon köper åtskilliga förnödenheter, och handlanden beviljar henne för dem kredit både med hänsyn till deras beskaffenhet att vara för hushållet behöfliga och med kännedom derom att hon såsom ensam egarinna till fastigheten är för betalningen fullt säker. Liquid utblir emellertid, och handlanden anställer vid domstol talan mot båda makarne med yrkande om betalning jemlikt 11 kap. 2 § enligt förslaget, eller att, om detta yrkande ej bifalles, hustrun måtte ådömas betalningsskyldighet enligt förslagets 11 kap. 3 § andra stycket. Rättegången utfaller sålunda, att blott senare påståendet godkännes. Hustrun är alltså dömd att betala gälden, men fordringsegaren hindras att göra sin rätt gällande, därför att fastigheten står under mannens förvaltning. Detta är, efter min uppfattning, ej med rättvisa förenligt. Väl må, såsom lagförslaget innehåller, det vara fordringsegaren förmenadt att för hustruns under äktenskapet gjorda gäld få utmätning af samfäld egendom, hvaröfver mannen eger råda. Häraf synes mig dock ej med nödvändighet följa, att äfven hustruns enskilda, af mannen förvaltrade egendom skall vara skyddad. Mannens förvaltningsrätt bör, enligt mitt förmenande, få stå tillbaka för hustruns särskilda egendarrätt till viss egendom, då fordringsegares rättsanspråk är i fråga. Jag tillstyrker förty, att en ändring i denna paragraf vidtages, så att hustruns enskilda egendom, äfven om den står under mannens förvaltning, alltid må kunna för hennes enskilda, i äktenskapet gjorda gäld utmätas.»

Justitierådet *Carlson* anförde: »Hvad jag föreslagit beträffande makars betalningsskyldighet för gäld är afsedt att tillämpas såväl vid

konkurs, i eller utan förening med boskilnad, som vid utmätning, vare sig boskilnad blifvit sökt eller ej. Dock skulle jag, med hufvudsaklig anslutning till förslaget, vilja göra det undantag, att för hustruns gäld, som utgöres af böter eller skadestånd för brottslig gerning, må kunna utmätas jemväl samfäld egendom, som af mannen förvaltas, såvida icke boskilnad sökts eller äktenskapet blifvit upplöst.

Ifrågavarande paragraf lär emellertid afse äfven ett slag af gäld, hvarom icke förut talats i förslaget, nemligen gäld, som af maka gjorts efter äktenskapets upplösning. Förslaget synes medgifva, att för sådan gäld, vare sig den gjorts af mannen eller hustrun, må kunna utmätas hela det samfälda boet. Ett sådant stadgande skulle, enligt min uppfattning, innebära stor orättvisa. Ena makans eller hennes arfvingars rätt att erhålla del af den behållning, som fanns vid äktenskapets upplösning, bör icke stå tillbaka för anspråk af andra makans sedermera tillkomna verkliga eller fingerade borgenärer. Det skulle kunna ifrågasättas att helt och hållet förbjuda utmätning för sådan gäld af något, som till boet hör, innan detta blifvit skiftadt; i hvarje fall bör utmätning — som endast må omfatta den gäldbundna makans enskilda egendom och samfäld egendom, som af henne förvaltas — icke få ske om skälig anledning förefinnes, att andra makans eller hennes arfvingars giftorätt eller rätt till vederlag derigenom skulle kränkas. Sistnämnda maka eller hennes arfvingar böra följaktligen beredas tillfälle att erhålla kännedom om utmätningen och skydda sin rätt.

Med gäld, hvarom nu är sagdt, torde föröfrigt böra likställas gäld, som ena maken gjort sedan boskilnad blifvit sökt, förutsatt att ansökningen bifalles.»

Justitierådet *Norberg* trodde det vara rätt och billigt, om vid utmätning för gäld, därför betalningsskyldighet blifvit allenast ena maken ålagd, laglig utväg lemnades den andra maken att undantaga ej allenast sin enskilda egendom utan ock sådan samfäld egendom, hvaröfver sistnämnda make ensam egde råda. I annat fall skulle, exempelvis, hvad hustru genom eget arbete förvärfvat få tagas i mät för mannens enskilda gäld, hvarigenom hennes rätt att råda öfver sin arbetsförtjenst kunde, hädanefter såsom hittills, göras temligen illusorisk.

6—8 §§.

Justitierådet *Carlson* yttrade: »Hvad som stadgas om vederlag för det fall att enskild egendom blifvit använd till betalning af gäld,
Bil. till Riksd. Prot. 1898. 1 Saml. 1 Afd. 17 Häft.

som af ena maken gjorts under äktenskapet och icke tillkommit genom hennes särskilda vållande, bör, enligt min uppfattning, ega motsvarande tillämpning för det fall att enskild egendom eljest blifvit af ena maken använd till utgifter, till hvilka hon icke varit särskildt vållande. Det synes nemligen icke böra inverka på rättsförhållandet makarne emellan, huruvida vissa utgifter blifvit direkt bestridda af köpeskillingen för afyttrad enskild egendom eller om till desamma användts lånta medel, hvilka sedermera betalats med samma köpeskillning. Vid en bodelning torde föröfrigt ofta vara omöjligt att utreda, huru viss i boet influten penningetillgång blifvit omedelbart använd. För liqvids uppgörande emellan makarne bör det i allmänhet — särskildt om hustrun icke haft egendom under sin förvaltning — vara nog att veta, huruvida gäld funnits eller utgift gjorts, som bör drabba ena maken ensam, samt huruvida enskild egendom blifvit antingen försäld eller förbättrad.

Tillämpar man de af mig uppställda grunder för makars inbördes ansvarighet för gäld på frågan om makas rätt till vederlag för enskild egendom, som blifvit annorledes än till betalning af gäld använd för gemensam räkning, kommer man till det resultat, att för mannen enskildt tillhörig egendom vederlag bör utgå allenast ur samfäld egendom, som af honom förvaltas; att för hustrun enskildt tillhörig egendom, som stått under mannens förvaltning, vederlag bör utgå icke allenast ur samfäld egendom, som af mannen förvaltas, utan äfven, om denna ej förslår, ur hans enskilda egendom och giftorätt i samfäld egendom, som af hustrun förvaltas, samt att för hustrun enskildt tillhörig egendom, som stått under hennes egen förvaltning, vederlag bör utgå allenast ur samfäld egendom, som af henne förvaltas, så vida icke köpeskillingen för egendomen öfverlemnats till mannen, i hvilket fall bör gälla detsamma, som om egendomen stått under hans förvaltning.

I öfrigt åberopar jag hvad jag anført vid 1, 2 och 3 §§.»

2:o) *förslaget till lag angående ändrad lydelse af 1 kap. 8 §
och 10 kap. 13 § handelsbalken.*

Justitierådet *Ahlgren* förmälde sig biträda och åberopa hvad uti ett af justitierådet *Hammar skjöld* under cirkulationen afgifvet yttrande blifvit emot detta förslag anmärkt, så lydande: »Något behof af utvidgad rätt för hustru att ikläda sig borgensförbindelser finnes, enligt

min uppfattning, icke, äfven om förslaget i öfrigt blir lag. Rätt att upptaga lån, köpa på kredit o. s. v. kan svårligen förnekas hustru, då lagen tillerkänner henne rätt att förvalta viss egendom. Men sistnämnda rätt kan mycket väl utöfvas utan rätt att på egen hand ikläda sig borgensförbindelser. Rätten dertill skulle uppenbarligen icke tjena till att trygga hustruns ekonomiska ställning. Tvärt om skulle deraf kunna blifva följden, att hustru, när hon vid äktenskapets upplösning eller eljest får egendom att förvalta, finner sig ruinerad genom borgensförbindelser för andra. Just den omständighet, att hon, om hon ej hade enskild egendom att förvalta, under beståndet af mannens målsmanenskap ej hade att frukta större obehag af sådana förbindelser, kunde verka försvagande på hennes motståndskraft emot anspråk på hennes hjälpsamhet i sådan riktning. Af dessa grunder och då det icke torde vara skäl att endast för att vinna teoretisk konsekvens ändra lagens bestämmelser om hustrus rätt att ikläda sig borgen, afstyrker jag hvad derutinnan blifvit föreslaget.»

3:o) *förslaget till lag angående ändrad lydelse af 70 § utsökningslagen.*

Följande yttrande afgafs af justitierådet *Carlson*: »Bestämmelserna i denna § synas mig allt för mycket gynna ena makans borgenärer på andra makans bekostnad.

Såväl vid utmätning som eljest, då tvist uppstår, huruvida egendom i makars bo är samfäld eller tillhör ena makan enskildt, eller huruvida förvaltningsrätten tillkommer ena eller andra makan, torde, intill dess annat förhållande ådagaläggas, böra antagas, att egendomen är samfäld och står under mannens förvaltning. Om boskilnad eger rum emellan makar, hvilka hafva gemensam bostad, torde egendom, som finnes i makarnes besittning, böra presumeras tillhöra mannen och följaktligen äfven stå under hans förvaltning. Mannens blotta uppgift, att förhållandet är sådant, som nu för hvarje fall sagts, torde därför böra vara tillräcklig för att freda egendom för utmätning för gäld, hvarför densamma under sådan förutsättning icke svarar, så vida icke vid utmätningstillfället utrönes eller åtminstone göres sannolikt, att uppgiften är oriktig.

Vidare erinras att, enligt förslaget, maka, som ville freda egendom från utmätning, i allmänhet skulle vara nödsakad att anställa särskild rättegång mot borgenären. Endast i det jemförelsevis sällsynta fall, att makans rätt kunde sägas vara uppenbar, skulle nemligen hennes anspråk kunna godkännas omedelbart vid utmätningstillfället.

Genom denna formulering af stadgandet har man, enligt min mening, utan skäl försvårat möjligheten för ena maken, särskildt hustrun, att skydda sin rätt mot andra makans borgenärer.

Förslaget anvisar icke makarne något sätt att styrka, huruvida egendom är samfäld eller tillhör ena eller andra maken eller står under ena eller andra makans förvaltning. Tvärtom skulle man kunna säga, att förslaget beröfvar makarne möjlighet härtill, då det förbjuder dem att under äktenskapet träffa aftal med hvarandra om egendom, vare sig boskilnad eger rum eller icke. Rättsförhållandet emellan makar, hvilka längre tid lefvat under boskilnad, torde svårigen kunna utredas, om man fränkänner betydelse åt öfverenskommelser som träffats och erkännande som afgifvits under äktenskapet. Enligt min mening bör det stå makar, som vunnit boskilnad, fritt, att med hvarandra träffa aftal om egendom likasom att vid domstol tvista om bättre rätt till sådan. Till borgenärernas skydd bör dock föreskrifvas, att öfverenskommelsen eller domen för att blifva mot dem gällande bör registreras hos rätten och att, om ena maken inom viss tid derefter afträder sin egendom till konkurs, borgenärerna, derest de förmena sin rätt vara kränkt, ega söka återvinning. En viss rätt att med hvarandra träffa aftal och föra rättegång om egendom synes äfven böra tillkomma makar, hvilka lefva under egendomsgemensamhet. Det bör vara makarne medgifvet att på sådant sätt få konstateradt, dels att viss egendom blifvit satt i stället för hustrun enskildt tillhörig af mannen förvaltd egendom, som blifvit under äktenskapet förvandlad, och dels att viss egendom står under hustruns förvaltning. Naturligtvis böra äfven för detta fall bestämmelser meddelas till skydd för borgenärerna. Härmed förfaller grunden för den föreslagna afvikelsen från bestämmelserna i 69 §, att i fall, som afses i 70 §, endast borgenären skall instämmas.»

Justitierådet *Hernmarck* åberopade hvad justitierådet vid 9 kap. 1 § giftermålsbalken yttrat om behofvet af att, till förekommande af rättskränkning, tillåta makar att få sina civila rättstvister om egendom pröfvade af domstol samt hemstälde, att då, derest denna åsigt blefve gillad, hinder ej mötte att i tvist, som i första stycket af förevarande § afses, instämma gäldenären, orden »dock att föreskriften — — — å andra maken lämpas» måtte utgå.

4:o) *förslaget till lag angående ändrad lydelse af 5 § konkurslagen.*

Justitierådet *Claëson* utlät sig: »Om en hustru under äktenskapet gjort gäld, för hvilken betalningsskyldighet blifvit allenast henne ådömd

och hon har egendom, som icke står under hennes mans förvaltning, får enligt den föreslagna lydelsen af 11 kap. 5 § giftermålsbalken samma egendom väl utmätas för gäldens betalning, men om egendomen icke härför är tillräcklig, kan enligt förevarande lagförslag fordringssegaren icke få makarne försätta i konkurs. Derest afseende fästes vid min under 11 kap. 5 § giftermålsbalken gjorda hemställan, att för betalning af gäld utaf nämnda beskaffenhet utmätning må tillåtas äfven i fråga om hustrun enskildt tillhörig egendom, hvilken står under mannens förvaltning, torde konkurslagen ändras derhän, att fordringsegaren ej heller i dylik händelse må kunna vid bristande betalning tvinga makarne i konkurs.»

Af justitierådet *Carlson* framställes följande anmärkning: »Då man medgifver, att skulder, som hustrun under äktenskapet gör utan mannens medverkan, må kunna under egendomsgemenskapen göras gällande genom utmätning af egendom, hvaröfver hustrun råder, torde man ock böra tillåta, att sådan egendom må ensam för sig afträdas till konkurs. Det finnes intet skäl, hvarför denna egendom vid hustruns obestånd ovilkorligen skall prisgifvas åt de borgenärer, hvilka lyckas först erhålla utmätning. Om, såsom jag ifrågasatt, hustrus rätt att idka handel eller annan rörelse göres oberoende deraf, att mannen åtager sig ansvarighet för de förbindelser, hustrun för rörelsen ådrager sig, blir naturligtvis en lagändring i angifna syftet ännu mera behöflig.

De regler, jag uppställt för makars betalningsskyldighet för gäld, äro grundade på den förutsättning, att hustru må afträda egendom till konkurs oberoende af mannen; att konkurs för mannen icke medför konkurs för hustrun, och att, om makarne samtidigt försätts i konkurs, hvardera konkurssaken skall behandlas särskildt för sig. Om mannen försättes i konkurs, skulle, vare sig boskilnad sökes eller ej, till konkursboet räknas allenast mannens enskilda egendom och samfäld egendom, som af honom förvaltas. Endast innehafvare af fordringar, för hvilka denna egendom enligt 11 kap. giftermålsbalken svarar, skulle anses såsom borgenärer i konkursen. Uppstode tvist om hvardera makans rätt, borde denna afgöras genom rättegång i vanlig ordning emellan konkursboet och hustrun. Äfven om boskilnad icke söktes, borde förvaltningsrätten till hustruns enskilda egendom öfvergå till henne. Om boskilnad komme till stånd under konkursen och vid bodelning befunnes, att någon del af behållningen af hustruns enskilda egendom eller samfäld egendom, som af henne förvaltas, borde tillkomma mannen såsom vederlag eller giftorätt, skulle denna del naturligtvis gå till konkursboet. Om hustrun försättes i konkurs, skulle till konkurs-

boet räknas samfäld och enskild egendom, hvaröfver hon egde råda, samt, om jemväl mannen blifvit försatt i konkurs eller boskilnad komme till stånd, hustruns enskilda egendom, som af mannen förvaltas, och i sistnämnda fall jemväl den del af behållningen af mannens bo, som vid bodelning funnes böra tillkomma hustrun. Borgenärer i konkursen skulle vara innehafvare af fordringar, för hvilka hustrun svarar med sin enskilda egendom och samfäld egendom, som af henne förvaltas. I följd häraf skulle hvad förordningarne om boskilnad och urarfvagörelse innehålla om undanskiftande af egendom upphävas. Vid urarfvagörelse skulle endast den afidna makans enskilda egendom och samfäld egendom, som af henne förvaltas, jemte hennes behållning i andra makans bo afträdas till konkurs, hvilken komme att röra endast den afidna makans borgenärer. Urarfvagörelse skulle icke blifva behöflig i annat fall än att den afidna maken personligen svarade för gäld till belopp, som öfverstege värdet af hennes enskilda egendom, samfäld egendom, som af henne förvaltats, och hennes andel i behållningen af andra makans bo.»

5:o) *förslaget till lag om boskilnad.*

1 §.

Justitierådet *Carlson* ansåg, att det borde tillåtas makar att förevigseln genom äktenskapsförord ordna sina förmögenhetsförhållanden så, att boskilnad komme att ega rum från äktenskapets början.

4 §.

Justitierådet *Claëson* yttrade: »Enligt 1 § af förordningen om boskilnad och undanskiftande af egendom i makars bo den 18 september 1862 gäller för närvarande, att, om i stad ej är rättegångsdag och ej någon finnes satt att å rättens vägnar inlagor emottaga, må boskilnadsansökning ingifvas till rättens ordförande. Detta stadgande har icke bibehållits i förslaget, utan enligt förevarande § är i stad rätten den enda myndighet, som får mottaga boskilnadsansökan. Giltigt skäl till denna förändring synes emellertid ej föreligga. Enligt förslaget likasom enligt boskilnadsförordningen äro boskilnadens rättsverkningar i väsentlig grad beroende af tiden för boskilnadsmålets anhängiggörande, och vid sådant förhållande är det uppenbarligen af vikt, att i stad så väl som på landet en myndighet finnes, till hvilken när som helst mellan rättens samman-

träden dylik ansökan får aflemnas med den verkan att boskilnadsfrågan anses derigenom väckt. Ifrågavarande stadgande torde alltså böra i denna § åter upptagas och synas i samband härmed närmast följande §§ lämpligen böra jemkas derhän, att i stad rättens ordförande erhåller befogenhet att i boskilnadsålet vidtaga de åtgärder, som, enligt förslaget, på landet ankomma på domaren ensam.»

Häri instämde justitieråden *Hernmarck, Norberg, Huss och Carlson.*

6 §.

Justitierådet *Claëson* afgaf följande, af justitierådet *Huss* biträdda yttrande: »Om makarne aflemna förteckning å boets tillgångar och skulder, synes denna förteckning böra af makarne underskrifves under edsförpligtelse, i likhet med hvad i 9 kap. 1 § ärfdabalken är stadgadt om bouppteckning efter död man; och torde sådant i denna § tydligen stadgas. Dessa olika slag af bouppteckningar hafva mycken frändskap med hvarandra. Båda bilda de utgångspunkten för den bodelning, som framdeles bör ega rum. Verkställes bouppteckningen af den person, som enligt denna § härtill kan förordnas, lär han icke underlåta att erinra makarne om den jemlikt slutorden i förevarande § dem åliggande skyldighet att uppgifva allting under edsförpligtelse samt att äfven i bouppteckningsinstrumentet anmärka, att makarne under sådan förpligtelse uppgifvit boet. Att bouppteckningen, ehvad den förrättas af makarne sjelfva eller af särskild förordnad person, bör innehålla att uppgifterna lemnats under edsförpligtelse, synes mig för alla förhållanden lämpligt, och föreskrift härom torde blifva nödvändig, ifall bestämmelsen i 8 § om obligatorisk edgång ändras derhän, att edgången göres beroende på yrkande af make eller borgenär.»

7 §.

Justitierådet *Claëson* anförde: »I afseende å andra stycket erinras att för den händelse att make, som skall öfver boskilnadsansökning höras, befinner sig på känd ort utom riket, det icke billigtvis kan åläggas sökanden att delgifva denne make rättens eller domarens å ansökningen tecknade kallelse, helst som det uppehåll med målets behandling och afgörande, som häraf kan blifva en följd, i månet fall torde lända sökanden till synnerligt men. Till följd häraf hemställes, att i förevarande § måtte införas en bestämmelse derom, att i nyss-

berörda fall rätten må genom kungörelse i allmänna tidningarne förelägga den bortovarande att inställa sig hos rätten.»

Justitieråden *Hernmarck*, *Huss* och *Carlson* instämde i denna hemställan.

8 §.

Justitierådet *Claëson*, med hvilken justitierådet *Huss* förenade sig, yttrade: »I de fall, då enligt förslaget boskilnad kan ske utan att makarnes borgenärer höras, torde det icke vara behöfligt att bouppteckningen beedigas, såvida ej yrkande härom framställes af make. Hvad bouppteckningen för dylik händelse upptager synes blott hafva betydelse för makarne inbördes. Äfven när genom borgenärernas hörande boskilnadsproceduren får någon likhet med konkursförfarandet är, enligt min mening, det icke heller för likformighetens skull nödvändigt att ovilkorligen fordra edgång af båda makarne eller endera. Det är förvisso för rättssäkerheten tillfyllest att, i analogi med stadgandet i 9 kap. 1 § ärfdebalken, föreskrifva, att make, på yrkande af andra maken eller borgenär, är skyldig att med ed fästa bouppteckningen, hvarjemte bestämmelser böra meddelas om den tid, inom hvilken sådant yrkande bör framställas, samt hvad rätten och vederbörande make eller makar i anledning deraf hafva att iakttaga. Jag hemställer, att ändring vidtages i lagförslaget i sådant syfte. Varder bestämmelsen om edgång blott vilkorlig, förebyggas sannolikt många onödiga edgångar, och ed torde ej komma att fordras i andra fall än då man hyser misstro till makarnes redlighet.

Godkännes min berörda hemställan, föranledas deraf vissa andra jemkningar i lagförslaget.»

Justitierådet *Carlson* utlät sig: »Skyldigheten för maka att med ed fästa bouppteckningen synes utan fara kunna inskränkas till det fall, att sådant yrkas af andra maken, eller, om endera maken inom viss tid efter bodelningens inregistrering hos rätten försättes i konkurs, af borgenärerna i konkursen. Härmed skulle de obehag för makarne, hvilka äro förenade med boskilnadsproceduren, i väsentlig mån förminskas.

I sammanhang härmed erinras, att, då makarne äro ense om boskilnad, något skäl icke förefinnes, hvarför med pröfning af ansöknigen skall anstå till dess bouppteckning blifvit upprättad, samt att äfven boskilnadsansökan, som gjorts allenast af ena maken, torde böra, der så ske kan, pröfvas utan afbidan på bouppteckningens upprättande.»

Justitieråden *Hernmarck* och *Norberg* förmälde sig upptaga såsom

eget utlåtande följande uti justitierådet Hammarskjölds yttrande förekommande anmärkning: »Då boskilnad, som ju afser ett nytt ordnande af de ekonomiska rättsförhållandena mellan makarne, i regeln icke skulle beröra borgenärernas intressen, hvarföre dessa ej heller skulle i saken höras, kan bouppteckningens beedigande icke behövas för borgenärernas skull. I det fall, som omtalas i 11 §, skulle väl borgenärerna lemnas tillfälle att yttra sig. Men för den tvist, som då kan uppstå om viss egendoms egenskap af enskild eller samfäld, kan bouppteckningen och dess beedigande icke vara af betydelse. Bouppteckningen måste således antagas afse att vara till hjälp vid utredande allenast af makarnes inbördes ekonomiska förhållanden. Dess beedigande af makarne synes då ej böra ovilkorligt framtvingas, utan böra ske blott der endera maken påyrkar detsamma.»

9 §.

Justitieråden *Hernmark*, *Huss* och *Claëson* förenade sig om följande yttrande: »Det i 4 § af 1862 års boskilnadsförordning förekommande och äfven här i denna § nyttjade ordet »biträda», hvarmed åsyftas att angifva gode mannens befogenhet, har, enligt hvad erfarenheten gifver vid handen, vid domstolarne varit föremål för olika tolkning i ty att gode mannen än antagits vara allenast ett biträde i egentlig mening än åter ansetts ega en mera själfständig ställning. Till undvikande af hvarje missuppfattning synes lämpligt att i stället för nämnda uttryck användes något annat, som tydligen utmärker gode mannens befogenhet.»

11—15 §§.

Justitierådet *Claëson* yttrade: »Med 11 § kommer man in på frågan om undanskiftande af enskild egendom. Vore afsigten med lagförslaget blott att på grundvalen af nuvarande boskilnadsförordning närmare förtydliga dess bestämmelser, skulle jag ej hafva något väsentligt att anmärka mot denna § eller de närmast följande. Men då hela boskilnadsinstitutet nu är föremål för en grundlig omarbetning i syfte, bland annat, att detta institut vida oftare skall komma till användning särskildt utom konkurs, har jag ansett mig böra här i ett sammanhang uttala mina betänkligheter mot de föreslagna bestämmelserna i denna och några följande §§ samt i korthet antyda på hvad sätt frågan, huruvida viss egendom är att anse såsom makes enskilda, bör, enligt mitt förmenande, lösas när den förekommer i samband med boskilnad utom konkurs.

Enligt förslaget likasom enligt gällande boskildnadsförordning skall städse, när make väcker fråga af nämnda art, offentlig stämning å makarnes borgenärer utfärdas, och dessa samt andra maken höras, hvarefter rätten meddelar dom i saken. Denna dom, ifall den vinner laga kraft, blir afgörande såväl makarne emellan som i förhållande till borgenärerna. Att domen får denna betydelse, derom torde ej vara något att säga, när frågan förekommer i makarnes konkurs. Hela boet är då öfverlemnadt åt gode männen och sysslomännen, af hvilka de förra på inställelsedagen afgifvit berättelse rörande tillgångarne. Fordringsegarne hafva ock i allmänhet bevakat sina fordringar. De kunna alltså någorlunda öfverskåda boets ställning och bedöma, om eller i hvad mån makes särskilda anspråk på viss egendom berör deras rätt. Helt annorlunda förhåller det sig med boskildnads mål utom konkurs. Om, hvad sällan lärer inträffa, någon borgenär hörsammar den offentliga stämningen och infinner sig, har han till ledning för sitt omdöme om boets ställning ej annat att tillgå än bouppteckningen. Den torde ej vara för ändamålet tillräcklig. Särskildt i de fall, då makarna sjelfva uppgjort bouppteckningen, kan det mycket väl inträffa att tillgångarne betydligt öfverskattats. Ej sällan torde det äfven inträffa att borgensförbindelser m. m. af förbiseende blifvit glömda. Den tillstädeskomne borgenären är alltså icke i tillfälle att med någon grad af sannolikhet bedöma, huruvida det väckta särskilda anspråket på viss egendom har betydelse för honom eller icke, samt om hans ekonomiska intresse kan vara så stort, att det är skäl att offra möda och kostnader för anskaffande af bevis till vederläggning af de möjligen oriktiga uppgifter sökanden lemnat rörande egendomen i fråga, och hvilka uppgifter den andra maken kanske vitsordat. Under sådana omständigheter är det ju ganska förklarligt att borgenären tager saken mycket likgiltigt och, om han afgifver något yttrande, inskränker sig till ett enkelt bestridande af anspråket. Domen faller. Den grundas på makarnes uppgifter och af dem åberopade handlingar. Dessa äro kanske missledande, därför att de icke få ses i belysning af andra handlingar eller vittnesbevisning, som skulle gifva frågan en helt olika färg, och den fälda domen innehåller tilläfventyrs ett materiellt oriktigt beslut.

Det utkämpas sålunda en mycket ojemn rättstvist mellan å ena sidan sökanden, eller ofta båda makarne som hafva ett gemensamt intresse af att bereda den ena, vanligen hustrun, fördelar på fordrings- egarnes bekostnad, och å andra sidan den tillstädeskomne borgenären, som står rådvill och mera såsom en åskådare, enär han ej vet om eller

i hvad mån striden gäller honom. Oaktadt detta blir domen för honom afgörande.

Allt sådant skulle kunna undvikas, om lagförslaget ändras derhän, att domen väl blir förbindande i förhållandet makarne emellan, så att den t. ex. måste tillämpas vid bodelningen, men icke har rättskraft gent emot borgenärerna. Med en sådan förändring kan offentliga stämningen och borgenärernas hörande undvikas samt hela rättsförhandlingen inskränka sig till ena makens yrkande och den andres svaromål samt den bevisning, som å endera eller båda sidor åberopas. En procedur enligt lagförslagets 7 § blir tillräcklig, hvadan frågan mycket snabbare kan af rätten prövas.

En till utseendet väsentlig olägenhet af den ändring, jag förordat, är att den make, som gjort anspråk på att viss egendom skall anses såsom dess enskilda och fått bifall härtill, icke med domen i hand kan skydda egendomen från utmätning för gäld, såsom enligt första stycket af 15 § är afsedt, utan nödgas för att värja egendomen anhängiggöra rättegång mot den borgenär, för hvilkens fordran utmätning skett. Detta är dock, enligt min uppfattning, icke någon verklig olägenhet, utan sålunda bör saken i rättvisans intresse förlöpa, ty härigenom kommer tvisten om egendomen att föras mellan de rätta parterna, nemligen den make, som vill behålla egendomen åt sig, och den borgenär, som har ett omedelbart gagn af att egendomen får användas till betalning af hans fordran.

Vidtages ändring i lagförslaget i den riktning, jag antydt, blir boskilnadsfrågan, äfven om ena maken gör anspråk på viss egendom såsom sin enskilda, egentligen en sak mellan makarne. I sådant fall synes det ej nödvändigt att make skall väcka dylikt anspråk i sjelfva boskilnadsmålet, utan torde sådant kunna få stå make öppet äfven sedermera tills bodelning sker. Härigenom vinnes den fördel, att, om i boskilnadsmålet maken af misstag uppgifvit för litet egendom såsom sin enskilda, bör anspråk på den glömda egendomen kunna genom ny ansökning väckas. Sådant lär icke för närvarande och ej heller enligt lagförslaget kunna ega rum. Har hustru försummat sig, torde hon först vid bodelningen kunna göra anspråk på egendomen, ifall konkurs ej mellankommer; och alltså är möjlighet afskuren för henne att under tiden mellan boskilnaden och boets delning förskaffa sig rätt att i enlighet med förslagets 13 § egendomen förvalta.

Enligt 14 § får afskiljande af makes giftorätt eller del deraf icke, mot andra makens bestridande, tillåtas, der den make visar skälig anledning, att boet häraf skulle lida märklig skada. I dylik händelse

gifves icke något rättsmedel utom konkurs att skydda giftorätt eller del deraf för andra makens åtgöranden. Fall kunna dock ganska lätt tänkas, då ett dylikt skydd är behöfligt. Det torde lämpligen kunna beredas derigenom att, på makes yrkande, det tillåtes rätten att, sedan andra maken blifvit hörd, efter omständigheterna förordna, att hela samfälda boet skall ställas under förvaltning af en eller flere gode män eller sysslomän. Jag tillstyrker, att bestämmelser härom må införas i lagförslaget. Tillvaron af dylika bestämmelser torde nödga en ovillig och tredskande man, som har boet om händer, att påskynda förberedelserna till bodelningen, enär han eljest hotas med att blifva beröfvad förvaltningsrätten.

Beträffande första stycket af 15 § hänvisas till mitt vid 11 § afgifna yttrande.

I afseende å de båda första styckena i 15 § kan det ifrågasättas, huruvida dessa bestämmelser lämpligen böra omfatta längre tid än från det boskilnadsansökningen gjordes och till dess att densamma blifvit bifallen. För tiden derefter och intill skiftet skulle möjligen dessa bestämmelser kunna ersättas genom ett uttryckligt bemyndigande, t. ex. i 20 §, för hustru, som vunnit boskilnad, att på ansökan få makarnes bo försatt i konkurs. En dylik rättighet, om hvars befintlighet tvekan tilläfventyrs kan med förslagets nuvarande affattning råda, skulle säkerligen, praktiskt sedt, vara hustrun till större gagn än att nödga henne att inlåta sig i särskilda rättegångar med olika borgenärer för att söka skydda egendom, hvilken efter hennes förmenande icke bör användas till gäldande af deras fordringar.

Under hänvisning till hvad jag yttrat vid 11 kap. 5 § giftermålsbalken i lagförslaget rörande ändringar i samma balk, erinras att, om den af mig der gjorda hemställan vinner afseende, fordras någon förändring af ordalagen i slutet af tredje stycket i 15 §.»

Justitierådet *Huss* instämde uti justitierådet *Claësons* anmärkning rörande 14 §.

Justitierådet *Carlson* anförde: »Då det är af stor vikt för makarne att boskilnadsansökningen pröfvas så snart ske kan, synes det olämpligt att låta denna pröfning uppehållas af den till bodelningen hörande frågan, huruvida viss egendom i boet tillhör makarne gemensamt eller ena makan enskildt. Icke heller kan det anses billigt mot borgenärerna att, såsom i 15 § föreslås, deras anspråk på betalning skall kunna under lång tid uppehållas af ett af ena makan framställt, tilläfventyrs alldeles obefogadt påstående om enskild eganderätt till viss egendom i boet. I likhet med justitierådet *Claëson* hyser jag ock betänkligheter

deremot, att ett dylikt påstående med förbindande verkan mot borgenärerna pröfvas i den ordning, som föreslagits.

Enligt min mening bör frågan, huruvida egendom är samfäld eller tillhör ena maken enskildt, afgöras genom öfverenskommelse emellan makarne vid bodelning eller, om de ej kunna enas, genom dom i tvist dem emellan, utan borgenärernas inkallande. För att borgenärerna må erhålla kännedom om afgörandet, torde bodelningsinstrumentet eller domen böra inregistreras hos rätten. Afgörandet bör der- efter gälla äfven emot borgenärerna, dock med den inskränkning att, om konkurs inträffar inom viss tid, borgenärerna, om de förmena sin rätt vara kränkt, ega söka återvinning. Intill dess afgörandet skett, böra de stadganden, som meddelas om enskild egendoms fredande från utmätning innan boskilnad sökts, tillämpas äfven efter ansökning om boskilnad.

Hvad förslaget innehåller om provisoriskt afskiljande af enskild egendom och giftorätt samt om verkan deraf synes mig vara förtjent af beaktande. Jag vill dock påpeka dels att om, såsom jag föreslagit, samfäld egendom, som af hustrun förvaltas, fredas från utmätning för mannens gäld innan boskilnad blifvit sökt, den ock bör njuta samma skydd derefter, äfven om beslut om dess afskiljande icke blifvit meddeladt, dels ock att, då en rätt lång tid kan komma att förflyta efter boskilnadsansökningen innan frågan om giftorätts afskiljande hinner pröfvas, de föreslagna stadgandena icke äro tillräckliga för att hindra, att ena makans rätt kränkes genom utmätning för gäld, som andra maken gjort efter boskilnadsansökningen.»

Justitierådet *Hernmarck* hänförde sig till det hufvudsakliga af hvad i justitierådet *Hammarskjölds* förenämnda skriftliga yttrande blifvit emot 11—14 §§ anmärkt så lydande: »Vissa i 11—13 §§ gifna bestämmelser synas stå i mindre god öfverensstämmelse med andra i förslaget förekommande stadganden och äfven i och för sig ej vara lämpliga.

Sålunda är det oegentligt att, under det enligt 14 § afskiljande af hustruns giftorätt från mannens förvaltning kan ske när som helst före boskiftet, måste enligt 13 § sådant afskiljande af hustruns enskilda egendom föregås af en pröfning, som skall begäras inom viss strängt begränsad tid. Försummas denna, får afskiljande af den enskilda egendomen ej ske före boskiftet. Hustrun skulle således i detta afseende hafva strängare begränsad rätt i fråga om sin enskilda egendom än i fråga om sin giftorätt, under det, om någon olikhet skall vara, denna väl borde gå i motsatt riktning. Bestämmelsen om den begränsade tiden kan leda till mycken obillighet emot hustrun.

Vidare, förslaget söker att göra boskilnadsförfarandet till en angelägenhet mellan makarne utan inblandning af deras borgenärer. Sålunda kan enligt 18 § boskifte ske utan att borgenärerna hafva tillfälle att dervid föra talan. Vid boskiftet kunna likväl makarne öfverenskomma om egendoms hänförande till enskild eller gemensam eller i öfrigt om boets delning på ett sätt, som kan djupt ingripa i vissa borgenärs rätt. Man har nu svårt att förklara, hvarför borgenärernas hörande, som anses öfverflödigt vid det slutliga skiftet, skall vara nödvändigt vid pröfning efter 11 §, äfven i fall att hvad som åsyftas endast är egendoms afskiljande från mannens förvaltning efter 13 §. Den fråga, som skall pröfas efter 11 §, kan ju förekomma äfven vid boskifte enligt 18 §. Det enda, borgenärerna skäligen kunna fordra, är att ett utan deras föregående hörande verkställt afskiljande från mannens förvaltning af egendom såsom varande hustruns enskilda icke får vara emot dem bindande. Vill man åstadkomma en pröfning, som skall binda äfven dem, måste de visserligen instämmas. Men i otaliga fall är det så klart, att viss egendom är hustruns enskilda, att hon för att känna sig trygg alls icke behöfver det omständliga förfarandet efter 11 och 12 §§.

Enligt 11 kap. 5 § giftermålsbalken, sådan denna § skulle lyda enligt förslaget, får make vid utmätning i makars bo undantaga sådan egendom, som är dess enskilda tillhörighet och ej svarar för den gäld, som sökes. Men enligt 15 § i den föreslagna boskilnadslagen skulle genom boskilnadsansökan denna rätt försvinna, om ej ansökan om pröfning efter 11 § sker inom den der bestämda tid. Det är svårt att utfinna någon saklig grund, hvarför boskilnadsansökan sålunda skall vid nya villkor och tidsbestämmelser fästa en, särskildt för hustrun, betydelsefull skydds rätt. Väl vinnes genom iakttagande af 11 §:s föreskrifter fördelen att få med gällande kraft emot alla borgenärer på en gång pröfvadt, om viss egendom är makes enskilda. Men man måste fråga sig, hvarföre boskilnadsansökan gjort en sådan gemensam pröfning ovilkorligt nödvändig, när ju under den föregående tiden särskild pröfning måst ske med afseende å hvarje borgenär och hvarje skuld, så fort påstående göres, att egendom skall såsom makes enskilda från utmätning undantagas.

Med afseende å hvad jag sålunda yttrat, och då jag icke anser lämpligt att ovilkorligt binda någon del af boskilnadsproceduren eller det derpå följande boskiftet vid det omständliga förfarandet med offentlig stämning å makarnes borgenärer, hemställer jag:

att boskilnadsansökan icke må verka ändring uti hvad 11 kap. 5 §

giftermålsbalken stadgar om rätt att vid utmätning ur makars bo undantaga enskild egendom;

att, då make önskar få med bindande verkan emot alla borgenärer på en gång pröfvad frågan, huruvida viss egendom är dess enskilda, förfarandet härutinnan må blifva, såsom i 11 och 12 §§ föreslagits, dock att ansökan må göras när som helst före det slutliga skiftet;

att afskiljande från mannens förvaltning af egendom såsom hustruns enskilda må lösgöras från det nödvändiga sammanhanget med pröfning enligt 11 § och således, lika med afskiljande enligt 13 §, kunna när som helst före det slutliga boskiftet och utan borgenärernas hörande på hustruns begäran af rätten förordnas på grund af den utredning, som förebringas, dock att naturligtvis mannen, der så ske kan, bör lemnas tillfälle att sig yttra; men att der pröfning, som i 11 § sägs, ej föregått, afskiljande enligt 13 § ej må utgöra hinder för borgenär att efter reglerna om ansvarighet för gäld i makars bo göra gällande anspråk å betalning äfven ur den afskilda egendomen.

Hvad i 14 § förstås med makes giftorätt är ej fullt klart. I förslaget till 10 och 11 kapitlen giftermålsbalken torde uttrycket »makes giftorätt» hänföra sig till de kommunikabla tillgångarne utan hänsyn till de skulder, för hvilka samfälda boet svarar. Redan förslagets ordalag i giftermålsbalkens 10 kap. 1 § synas tala härför. De äro emellertid i och för sig ej afgörande, då nuvarande lag på motsvarande ställe har enahanda uttryckssätt, hvars rätta tolkning såsom bekant är omtvistad. Men ur giftermålsbalkens 11 kap. 1 § andra stycket i förslaget framgår tydligt, att enligt förslagets språkbruk giftorätt skulle ega rum i all kommunikabel egendom, som make medfört i boet, utan afdrag af gälden, ehuruval motsvarande del af denna under vissa förutsättningar skulle utgå ur samfälda boet. Hela bestämmelsen i nämnda stycke vore i sjelfva verket öfverflödig eller borde åtminstone fått en helt annan affattning, om giftorätt i kommunikabel egendom, som gäldbunden make medfört i boet, egde rum blott i öfverskottet af egendomens värde öfver gälden. Om nu uttrycket »makes giftorätt» i boskilnadslagens 14 § anses hafva samma betydelse som i 10 och 11 kap. giftermålsbalken, så skulle afskiljandet kunna omfatta makes andel i all kommunikabel egendom utan afdrag af skulder, för hvilka samfälda boet svarar. Men då måste man äfven antaga, att make, som fått egendom afskild, skall deltaga i betalningen af dessa skulder. Det vore ju orättvist att, om t. ex. hälften af samfälda boet blifvit för hustruns räkning afskild, låta mannen ensam betala den gäld, för hvilken samfälda boet svarar. Det skulle således behöfvas bestämmelser,

huru borgenär skall få sin betalning, antingen han eger vända sig emot hvilken han vill af makarne med rätt för denne att af andra maken genast erhålla ersättning för hvad han betalt för mycket, eller borgenären skall nödgas utsöka viss andel af hvardera maken. Sådana bestämmelser finnas emellertid ej i förslaget. Tvärtom säger andra stycket i 15 §, att den enligt 14 § afskilda egendomen ej får tillgripas för gäld, »derför den makes giftorätt lagligen ej svarar». Dessa ord synas visa, att den afskilda egendomen skulle få tillgripas för den enskilda gäld, hvarför enligt 11 kap. 1 och 3 §§ makes giftorätt skulle gå i betalning, men ej för den gäld, som enligt samma kapitel främst skulle betalas af samfälda boet. Häraf ser det ut, som skulle hvad som enligt 14 § afskiljes få vara blott andel i öfverskottet af kommunikabel egendom öfver de skulder, för hvilka samfälda boet svarar. Härför tala ock ordalagen i motiven sid. 45 stycket: »Ansökning om afskiljande» o. s. v. Men då har uttrycket makes giftorätt i 14 § en annan betydelse, än i 10 och 11 kap. giftermålsbalken, hvilken betydelse behöfver uttryckligen angifvas. Äfven kan ej förbises, att afskiljande enligt 14 § kan begäras icke blott af hustrun utan äfven af mannen, och att det icke synes finnas något skäl hvarför den, som begärt afskiljandet, alltid skall vara den, som får den lott, som skulle vara fredad för alla de skulder, för hvilka den makes giftorätt lagligen ej svarar.

Det sätt, hvarpå man i 14 § sökt bereda make skydd för dess giftorätt, skulle, enligt hvad §:n själf utvisar, icke alltid kunna användas. Men äfven der tillämpning är möjlig, blir den ofta ganska svår. Afskiljande af egendom, svarande emot giftorätten, förutsätter en värdering af de särskilda förmögenhetsdelar, som ingå i samfälda boet. Får afskiljandet icke afse mer än giftorätten i samfälda boets öfverskott öfver de skulder, som skola utgå ur samma bo, fordras äfven en utredning hvilka dessa skulder äro. Inskränker sig nu rätten att gifva ett allmänt affattadt beslut, att egendom skall afskiljas, lemnande åt makarne själfva att värdera, utreda och dela efter öfverenskommelse, så blir hela bestämmelsen af intet värde, då lagen icke anvisar utväg att framtvinga verkställighet eller att lösa tvister, som dervid kunna uppkomma. Meningen är emellertid nog, att rätten skall efter egen pröfning, huru mycket som kan motsvara giftorätten, själf bestämma den egendom, som skall afskiljas. Ärendets uppskjutande från det ena sammanträdet efter det andra för att gifva makarne tillfälle till bevisning och motbevisning i tvistiga frågor skulle omintetgöra hela syftet med afskiljandet, och kan derför ej vara lämpligt. Den uppgift, som under dessa förhållanden pålagges våra domstolar, synes kunna blifva ganska

vansklig. Men äfven om ett afskiljande, någorlunda motsvarande giftorätten, kan åstadkommas, får make derigenom ett ganska ofullständigt skydd. Enligt 16 § i förslaget är beslut om afskiljande utan verkan emot borgenärerna, om före skiftet — hvarmed tydligen menas boskifte enligt 18 § — konkurs inträffar. Just i de fall, då mannen är slösaktig och således skydd för hustrun är bäst behöfligt, finnes största faran, att mannen genom förskingring af hvad som är qvar under hans förvaltning eller genom ny skuldsättning föranleder en konkurs, och i sådan händelse kommer den afskilda giftorätten att kunna tillgripas för de skulder, som skulle betäckts med den egendom, som mannen fått behålla, men förskingrat.

Huru enligt min uppfattning ett verkligt skydd skall beredas makes rätt i samfälda boet, derom kommer jag att i ett annat sammanhang vid 20 § uttala min mening.»

Justitierådet *Hernmarck* tillade, att, i händelse hvad sålunda anmärkts vid 11—13 §§ samt vidare komme att erinras vid 20 § blefve godkänt, erfordrades en omarbetning af 15 §.

Justitierådet *Norberg* anförde, hurusom, på sätt jemväl af justitierådet *Hammar skjöld*s nyss upptagna yttrande rörande 14 § framginge, de i denna § begagnade ordalag icke med tillfredsställande tydlighet utmärkte, huruvida med den egendom, som på endera makens yrkande under vissa förutsättningar finge från samfälda boet afskiljas och sättas under särskild vård och förvaltning, borde förstås den enligt 10 kap. 2 § giftermålsbalken samma make tillkommande giftorättsandel i boets samfälda tillgångar eller — såsom justitierådet *Norberg* dock för sin del vid jämförelse med andra stycket af nästföljande § i förslaget funne mindre antagligt — allenast hvad af berörda giftorättsandel kunde anses återstå efter frånräknande af derå belöpande gäld af beskaffenhet att böra utgå ur de samfälda tillgångarne. I hvarje fall syntes en mera bestämd föreskrift härutinnan vara erforderlig.

Justitierådet *Ahlgren* förenade sig med justitierådet *Norberg*.

18 §.

Justitierådet *Carlson* anförde: »Såsom jag redan antydtt torde skiftesinstrumentet, för att blifva gällande emot borgenärerna, böra inregistreras hos rätten. Uppstår konkurs inom viss tid derefter, böra borgenärerna, om deras rätt blifvit genom skiftet kränkt, ega söka återvinning. Under förutsättning, att bestämmelser härom meddelas, tror jag att man skulle kunna upphäfva förbudet mot skiftes verkställande innan gäld, hvarför samfälda boet svarar, blifvit betald. Här-

igenom skulle en uppgörelse emellan makarne underlättas och skiftet kunna påskyndas.

För makar, hvilka förena sig om boskilnadsansökan, skulle det vara till fördel att det tillätes dem att i sammanhang dermed öfverenskomma om boets delning. Någon fara eller olägenhet synes icke kunna häraf blifva en följd. Öfverenskommelsen borde naturligtvis vara utan verkan, derest icke boskilnadsansökningen ingåfves inom viss mycket kort tid derefter.»

Justitierådet *Hernmarck* yttrade: »Enligt förslaget äro makarna oförhindrade att efter godtfinnande träffa öfverenskommelse rörande fördelningen af den till boet hörande egendom. Uppenbarligen kan denna befogenhet af mindre rättrådiga makar missbrukas i syfte att göra egendom oåtkomlig för den ena eller andra makans enskilda borgenärer; och der sådant inträffar, lärer, så framt ej ett verkligen brottsligt förhållande kan bestämdt påvisas, någon annan utväg ej stå borgenärerna till buds än att påyrka gäldenärens försättande i konkurs samt i konkursen söka återvinning af den egendom, som tillskiftats andra makan utöfver hvad honom eller henne lagligen tillkommit. Under sådana omständigheter synes det för betryggande af borgenärernas rätt vara af nöden, att bodelningen i hvarje fall på ett eller annat sätt bringas till allmän kännedom samt tillräckligt rådrum beredes borgenärerna att derefter vidtaga de åtgärder, som på sätt nyss är nämndt stå dem öppna för omintetgörande af obehöriga öfverenskommelser mellan makarna.

Med hänsyn härtill hemställer jag,

dels att till förevarande § måtte fogas ett stadgande af innehåll, att instrument öfver bodelningen skall af makarna ingifvas till rätten, som har att utan dröjsmål låta i allmänna tidningarna och, der så ske kan, tidning i orten kungöra, att sådan handling ingifvits samt dagen då det skett,

dels ock att i 36 § konkurslagen måtte stadgas, att aftal, som makar vid bodelning träffat, skall, då fråga om återgång deraf väckes, anses slutet den dag bodelningsinstrumentet blifvit till rätten ingifvet.»

Justitierådet *Norberg* hemställde om införande af en bestämmelse i det syfte att skifte efter boskilnad, som egt rum utan att borgenärerna blifvit i målet stämde, icke finge medföra inskränkning i den rätt till betalning ur makars egendom, som borgenär enligt 11 kap. giftermålsbalken förut haft; och förmålde sig justitierådet jemväl, lika med justitierådet *Carlson*, anse föreskrifter böra meddelas om boskiftesinstrumentets ingifvande till rätten och dess inregistrerande derstädes.

19 §.

Justitierådet *Norberg* ville härvid, beträffande hustrus ansvarighet för de förbindelser, hon själf åtagit sig, endast erinra om hvad justitierådet vid granskning af de föreslagna bestämmelserna i 11 kap. 2 och 4 §§ giftermålsbalken anmärkt.

20 §.

Justitierådet *Carlson* ansåg, att förvaltningsrätten till samfäld egendom efter det boskilnad blifvit sökt borde inskränkas åtminstone så till vida, att make ej egde ensam afyttra, inteckna eller med nyttjanderätt eller servitut belasta fast egendom.

Justitierådet *Hernmarck* förmälde sig jemväl härvid såsom eget utlåtande till det hufvudsakliga upptaga följande uti justitierådet Hammar-skjölds förut åberopade yttrande förekommande anmärkning: »Förslagets bestämmelser om boets förvaltning intill boskiftet synas ej tillfredsställande. I regeln är det mannen, som före boskilnaden förvaltat det väsentliga af boet. Efter det boskilnad blifvit sökt, skulle från hans förvaltning kunna afskiljas hustruns enskilda egendom (§ 13) samt hustruns giftorätt eller del deraf (§ 14). Men försummar hustrun den i 11 § stadgade tid, och skulle boet lida märklig skada genom afskiljande enligt 14 §, så fortfar manuens förvaltning af det hela ända till boskilnadsskiftet. Äfven om 14 § kan tillämpas, kan afskiljandet så bestämmas, att långt mera än hälften står qvar under mannens förvaltning. Någon skyldighet för mannen att före boskiftet redovisa framgår icke ur förslaget och skulle äfven blifva svår att uttvinga, då, såsom i motiven på ett par ställen antydes vara meningen (motiv. sid. 41, 50), makar äfven efter boskilnad icke i tvist om egendom skulle kunna föra civil talan emot hvarandra inför domstol. Kanske skulle tvister i sammanhang med skifte af boet härifrån utgöra ett undantag. Men dit kan ej räknas fråga om redovisning utan sammanhang med skiftet. Genom bestämmelsen i 18 §, att skifte ej må ske förr än veterlig gäld, hvarför samfälda boet svarar, blifvit gulden, har i otaliga fall mannen en laga grund att fördröja skiftet nästan efter godtfinnande. Man tänke sig t. ex. att makarne häfta för ett hypotekslån å en samfälda boet tillhörande fastighet. Äfven eljest torde sällan svårighet möta för den, som ensam förvaltar boet, att så ställa till att befintlig gäld icke blir slutbetald. Den orimlighet, som ligger häruti, framträder kanske

bjertast i det fall, att boskilnad blifvit beviljad af anledning, att »mannen belastat boet med gäld utan motsvarig nytta eller eljest vanvårdat eller försummat boets angelägenheter» (3 §). Likafullt skall han, om han förut förvaltat boet, dermed ensam fortfara och detta, blott han lyckas fördröja slutbetalningen af viss gäld, ända till dess han gör konkurs eller äktenskapet upplöses genom endera makens död, kanske utan möjlighet för hustrun att få ens någon del af samfälda boet afskild. Under tiden kan mannen göra nya skulder, och ehuru dessa enligt 22 § skola anses såsom hans enskilda, kan dock enligt 15 § därför tagas i mät all den egendom, som står under mannens förvaltning. Äfven om afskiljande skett, kan mannen, såsom vid 14 § blifvit erinradt, så förvalta sin del, att han råkar i konkurs, hvarigenom hela afskiljandet blir värdelöst.

Under hänvisande i afseende å hustrus enskilda egendom till hvad jag derom yttrat vid 11–15 §§, hemställer jag i öfrigt, att efter det boskilnad blifvit af första domstol beviljad, hustrun eller, om hon hellre så vill, hennes gode man skall med mannen deltaga i förvaltningen af samfälda boet. Då boskilnad enligt förslaget gör slut på mannens målsmansskap öfver hustrun i ekonomiska frågor, måste det anses foljdriktigt, att den egendom, de båda gemensamt ega, efter boskilnaden förvaltas af båda gemensamt. Lätt insedda skäl tvinga att låta den gemensamma förvaltningen inträda redan efter första domstols beslut om boskilnad utan afvaktan, att beslutet vinner laga kraft, något som kan dröja ganska länge. Svårigheterna af en gemensam förvaltning böra ej vara större i detta fall än vid förvaltningen af dödsbo genom flera arfvingar. Att svårigheter och obehämligheter finnas, är i det afseendet rent af en fördel att båda makarna deraf böra känna sig manade att arbeta i riktning af gemensamhetens upplösning genom boskifte, och icke, såsom genom förslagets bestämmelser är fallet, mannen mången gång kunna känna såsom en fördel, att skiftet fördröjes. Möjligen kunde stadgas, att samfälda boet må kunna på yrkande af endera maken af domstol ställas under tredje mans förvaltning att fortfara, till dess boskifte sker eller makarne annorlunda öfverenskomma. Detta skulle naturligtvis vara en nödfallsutväg, om den gemensamma förvaltningen i något ovanligt fall visade sig omöjlig att genomföra.

Genom samfälda boets ställande under gemensam förvaltning får boet i detta afseende likhet med dödsbo. De grundsatser, som gälla afseende å ett sådant i fråga om utsökning af fordran derur, särskildt ordnan hos viss delegare deruti, böra komma till tillämpning äfven å

samfälda boet. Den obillighet, som ligger i bestämmelsen i sista stycket af 15 §:n, enligt hvilken hela boet kan ända till tiden för boskiftet tagas i mät för ena makens enskilda skulder, till och med sådana som han gör efter boskilnadens beviljande, bör ej få bestå, åtminstone om förvaltningen blir gemensam.»

21 §.

Justitierådet *Carlson* åberopade hvad han anfört vid 70 § utskökningslagen.

Justitieråden *Ahlgren* och *Norberg* delade den af justitierådet *Carlson* uttalade mening, att det borde stå makar, mellan hvilka boskilnad inträdt, fritt att med hvarandra träffa aftal om egendom likasom att vid domstol tvista om bättre rätt till sådan.

22 §.

Justitieråden *Hernmarck*, *Huss*, *Carlson* och *Clässon* förenade sig om följande yttrande:

»I olikhet med boskilnadsförordningen innehåller förslaget ej någon bestämmelse om makars skyldighet att efter vunnen boskilnad hvar för sig bidra till det gemensamma hushållet och barnens underhåll. Detta ämne synes desto mindre böra i boskilnadslagstiftningen förbigås, som, derest förslaget blir lag, boskilnaden kommer att medföra en fullständig upplösning af egendomsgemenskapen, samt de i berörda hänseenden erforderliga utgifter alltså i hvarje fall måste bestridas af den ene eller andre makens enskilda tillgångar. Med hänsyn härtill hemställes, att bland bestämmelserna om makarnes rättsförhållanden efter vunnen boskilnad må upptagas föreskrift derom, att makarne hvar efter sin förmåga skola bidra till de utgifter, som för deras eget och barnens uppehälle erfordras.»

23 §.

Högsta domstolens ledamöter förenade sig om följande anmärkningar:

»Föreskrifterna i andra stycket synas böra gälla äfven om beslut, som underrätt med tillämpning af sista stycket i 20 § meddelat angående egendoms afskiljande från boet och öfverlemnande till hustrun.

Likaledes böra bland frågor, som må genom besvär fullföljas, upptagas de, som angå förordnande af god man för hustrun.

För det fall att beslut, som må öfverklagas genom besvär, blifvit meddeladt af domaren, synes, i öfverensstämmelse med hvad i liknande fall skett i konkurslagen, böra uttryckligen stadgas, att tiden för besvär's anförande är densamma som för besvär mot utslag af under-rätten i orten.»

24 §.

Justitierådet *Claëson* yttrade:

»För den förteckning, som enligt 127 § konkurslagen skall föras öfver konkurser, finnes icke något formulär fastställt. I saknad häraf föras, enligt hvad jag inhemtat, dessa förteckningar vid skilda under-rätter på helt olika sätt, efter vexlande system. Till åvägbringande af likhet i de förteckningar, hvarom i denna paragraf är fråga, synes fördenskull vara erforderligt att närmare föreskrifter meddelas; och torde bemyndigande för Konungen att på administrativ väg gifva sådana föreskrifter här intagas.»

25 §.

Justitierådet *Claëson* anförde, att till förtydligande af den i första stycket gifna bestämmelse syntes böra angifvas, att den inställelsetid, som här afses, vore den i offentliga stämningen utsatta.

Häri instämde justitieråden *Hernmarck*, *Ahlgren* och *Huss*, af hvilka den förstnämnde tillika, under hänvisning till det af honom rörande 11—13 §§ åberopade yttrande, hemstälde, att orden i andra stycket »dock må ej egendom — — — i 11 § sägs» måtte utgå.

26 §.

Justitierådet *Claëson* afgaf följande af justitieråden *Hernmarck*, *Norberg* och *Huss* biträdda yttrande: »Konkurslagens bestämmelser om granskning af bevakade fordringsanspråk synas böra ega tillämpning ej blott, såsom här stadgas, i fråga om sättet för inhemtande af borge-närernas yttrande öfver ansökning om undanskiftande utan ock i afse-ende på andra makens hörande öfver dylik ansökning. Äfven i det fall att en i konkurs anhängiggjord boskilnadsansökning icke innefattar yrkande om undanskiftande, bör tillfälle lemnas andra maken att af-gifva yttrande; och härvid torde jemväl kunna förfaras i enlighet med stadgandena om granskning af bevakade fordringsanspråk.»

27 §.

Justitierådet *Huss* utlät sig: »I denna paragraf har rättighet för make att gent emot borgenär, som efter inställelsedagen bevakar fordran, yrka undanskiftande af enskild egendom eller gifterätt gjorts beroende deraf att maken å inställelsedagen framställt påstående om undanskiftande af egendom. Äfven om den å inställelsedagen bevakade gälden är sådan, att maken då saknat all anledning påyrka dylik förman, måste således maken för att gent emot borgenär, som senare bevakar, förvara sin rätt uti ifrågavarande afseende, framställa sådant yrkande å nämnde dag. Då förslagets bestämmelse härutinnan synes mig innebära en onödig stränghet, hemställer jag om ändring i anmärkta hänseendet.

Skulle emellertid berörda grundsats anses böra bibehållas, hemställer jag, att densamma måtte uttalas i tydligare ordalag än som skett.»

Slutligen åberopade justitierådet *Carlson* vid 25—28 §§ hvad justitierådet yttrat vid 5 § konkurslagen.

6:o) *förslaget till lag angående ändring i vissa delar af förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo den 18 september 1862.*

Justitierådet *Carlson* åberopade hvad justitierådet yttrat vid 5 § konkurslagen.

Justitierådet *Huss* anförde: »Derest, såsom i förslaget till lag om boskilnad afses, boskilnaden kommer att medföra en fullständig och ovillkorlig upplösning af makarnes egendomsgemenskap, bör uppenbarligen deraf blifva en följd att urarfvaförordningens bestämmelser om egendomsafträde efter gift person och om efterlevande makes ansvarighet för gäld ej få tillämpas, då boskilnad egt rum; och hemställer jag förty, att stadgande härom måtte i förordningen införas.»

Denna hemställan biträdades af justitierådet *Herrmarck*.

Justitierådet *Norberg* ville vid 17 §, beträffande enkas ansvarighet för sina egna under äktenskapet ingångna förbindelser, erinra om hvad justitierådet vid granskning af de föreslagna bestämmelserna i 11 kap. 2 och 4 §§ giftermålsbalken anmärkt.

7:o) förslaget till lag huru, vid skilnad i äktenskap, med makarnes bo förhållas skall, så ock om frånskild hustrus ansvarighet för gäld i boet.

1 §.

Justitierådet *Hernmarck* yttrade: »Enligt 18 § i förslaget till lag om boskilnad kan boskifte komma att innefatta ej blott delning af samfälda boet, utan äfven urskiljande af hvad som bör anses för hvardera makens enskilda egendom, och af bestämmelserna i 20 § af sagda förslag framgår, huru med förvaltningen såväl af samfälda boet som af makes enskilda egendom intill boskiftet skall förfaras. I förevarande paragraf hänvisas till hvad boskilnadslagen stadgar om skifte af boet och om den *samfälda* egendomens förvaltning intill skiftet, men den innehåller ej något stadgande om förvaltningen af den *enskilda* egendomen. Orsaken härtill torde måhända få sökas deri att det ansetts ligga i sakens natur, att make skulle vara berättigad att omedelbart efter äktenskapets upplösning öfvertaga förvaltningen af sin enskilda egendom. Till undanrödjande af all tvekan om förslagets mening härutinnan, synes emellertid ett uttryckligt stadgande i ämnet böra uti förevarande paragraf intagas.»

2 §.

Justitierådet *Norberg* framställde, i afseende å frånskild hustrus ansvarighet för sina egna under äktenskapet ingångna förbindelser, enahanda erinran som justitierådet senast vid 17 § i urarfvaförordningen framställt.

Ex protocollo
Aug. von Hartmansdorff.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
lördagen den 22 januari 1898*

i närvaro af:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve DOUGLAS,
Statsråden: herr friherre ÅKERHIELM,
 WIKBLAD,
 GILLJAM,
 friherre RAPPE,
 CHRISTERSON,
 ANNERSTEDT,
 VON KRUSENSTJERNA,
 greve WACHTMEISTER,
Justitieråden: NORBERG,
 CARLSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Annerstedt anmälde i underdånighet högsta domstolens utlåtande öfver de genom Kongl. Maj:ts beslut den 9 oktober 1896 till högsta domstolen remitterade förslag till

- 1) lag angående ändring i vissa delar af giftermålsbalken;
- 2) lag angående ändrad lydelse af 1 kap. 8 § och 10 kap. 13 § handelsbalken;
- 3) lag angående ändrad lydelse af 70 § utsökningslagen;
- 4) lag angående ändrad lydelse af 5 § konkurslagen;

5) lag om boskilnad;

6) lag angående ändring i vissa delar af förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo den 18 september 1862; samt

7) lag huru, vid skilnad i äktenskap, med makarnes bo förhållas skall, så ock om frånskild hustrus ansvarighet för gäld i boet.

Efter att hafva redogjort ej mindre för berörda lagförslag än äfven för högsta domstolens deröfver afgifna utlåtande anförde departementschefen:

»Med anledning af de inom högsta domstolen framställda anmärkningar hafva de remitterade förslagen blifvit å nyo öfversedda, dervid vissa jemkningar i och tillägg till desamma funnits erforderliga.

Vid 9 kap. 1 § giftermålsbalken har högsta domstolen erinrat, att den år 1874 vidtagna lagförändring, hvarigenom hustru under vissa förhållanden berättigats att sjelf råda öfver egendom, samt den i lagförslaget ifrågasatta ytterligare inskränkning i mannens målsmansrätt, i ty att han ej skulle ega att föra talan för hustrun i fråga om viss af henne gjord gäld, påkallade särskilda föreskrifter för de fall, då hustrun af sinnessjukdom eller af annan orsak icke vore i stånd att förvalta egendom eller föra talan angående gäld. Med hänsyn härtill torde i 19 kap. 4 § ärfdabalken, som för närvarande innehåller stadgande om förordnande af förmyndare för den, hvilken för vanvett, slöseri eller andra orsaker ej kan vårda sitt gods, böra införas en bestämmelse derom, att för hustru, som befinnes oförmögen att utöfva sina rättigheter i afseende å egendoms förvaltning, mannen eller annan skall förordnas till god man att i berörda hänseende företräda hustrun; i sammanhang hvarmed synes vara af nöden att, i öfverensstämmelse med hvad som gäller rörande god man för frånvarande delegare i dödsbo, stadga, att lagens föreskrifter om förmyndares förvaltning, redovisning och ansvarighet skola ega tillämpning jemväl å god man, hvarom här är fråga.

Enligt den föreslagna affattningen af 9 kap. 1 § giftermålsbalken är mannens behörighet att å hustruns vägnar svara i mål angående gäld allenast i så måtto inskränkt, att den ej omfattar gäld, som hustrun ensam under äktenskapet gjort. I fråga om gäld, som hustrun gjort före giftermålet eller gemensamt med mannen ådragit sig under äktenskapet, skulle alltså mannens målsmanskap qvarstå orubbadt. I afseende å den ståndpunkt förslaget sålunda intager har en bland högsta domstolens ledamöter erinrat, att då en dom i mål angående gäld, äfven om den grundade sig å ett af mannen å hustruns vägnar afgifvet med-

gifvande, skulle kunna medföra förpligtelse för hustrun att betala gälden med enskild egendom, förslaget i denna del ej stode väl tillsamman med den i 11 kap. giftermålsbalken iakttagna grundsats, att hustrun icke personligen eller med enskild egendom svarar för andra förbindelser än dem hon sjelf ingått; och har med hänsyn härtill bemålde ledamot ansett mannens behörighet böra inskränkas derhän, att genom dom i rättegång mot honom allena betalningsskyldighet ej kunde åläggas hustrun personligen eller med enskild egendom eller samfäld egendom, hvaröfver hon egde råda. Hvad sålunda blifvit anfördt synes mig ej böra föranleda ändring i förslaget. Att, såsom nämnde ledamot torde afse, låta frågan om giltigheten af ett mot hustrun riktadt fordringsanspråk göras till föremål för två särskilda — om ock tilläfventyrs i ett sammanhang handlagda — rättstvister och derigenom öppna möjlighet för två sins emellan stridiga domslut rörande sagda fråga kan ej vara att förorda, utan måste det betraktas såsom en naturlig följd af målsmanskapet, att mannen i alla sådana fall, der en påstådd fordran hos hustrun skulle kunna uttagas ur den under hans förvaltning stående egendom, eger fullständig behörighet att jemväl å hustruns vägnar afgifva svaromål. Att mannen genom obehöriga medgifvanden skulle missbruka en sådan befogenhet, torde ej skäligen kunna befaras, då i allmänhet ett dylikt missbruk skulle lända äfven honom till skada.

Hustruns rättighet att förvalta samfäld egendom har samme ledamot ansett böra utsträckas så till vida, att, der hustrun efter vederbörligt tillstånd idkade handel eller annan rörelse, hon skulle ega att sjelf råda öfver hvad till rörelsen hörde, äfven om förslag till rörelsen skulle lemnats af egendom, som stått under mannens förvaltning. Denna uppfattning kan jag ej dela. Att göra frågan om den ena eller andra makens rådighet öfver egendom i boet beroende af makarnes sins emellan träffade uppgörelser torde ej öfverensstämma med den af ålder hos oss rådande grundsats, att öfverenskommelser, som makarne under äktenskapet slutit, sakna rättslig verkan. Då hustruns rätt att idka handel eller annan rörelse är beroende af det i näringslagstiftningen stadgade villkor, att mannen ikläder sig ansvarighet för de förbindelser, hustrun i och för rörelsen kan komma att ingå — ett villkor, som för närvarande ej synes böra af lagstiftningen eftergifvas — lär något behof ej heller förefinnas att af hänsyn till hustruns borgenärer medgifva omförmälda utsträckning af hennes förvaltningsrätt.

Med anledning af hvad inom högsta domstolen blifvit erinradt derom, att det i 2 § af 9 kap. giftermålsbalken upptagna förbudet för mannen att

med inteckning för gäld belasta hustruns enskilda fastighet borde utsträckas äfven till andra slag af inteckningar, har nämnda § blifvit jemkad så, att inteckning för nyttjanderätt ej får meddelas, med mindre hustrun undertecknat upplåtelsehandlingen eller eljest skriftligen lemnat samtycke till upplåtelsen, hvarjemte upplåtelse af rätt till afkomst af dylik fastighet gjorts till sin giltighet beroende af hustruns bifall till upplåtelsen.

Hvad högsta domstolen vid nyssnämnda paragraf anmärkt rörande uppsägning af nyttjanderätt, som mannen utan hustruns samtycke upplåtit, har synts böra föranleda den ändring i paragrafen, att å ena sidan hustruns och hennes arfvingars uppsägningsrätt ej varder till viss tid inskränkt, å andra sidan äfven nyttjanderättshafvaren erhåller rätt att uppsäga, hvarjemte, likaledes i följd af hemställan af högsta domstolen, blifvit tydligt utmärkt, att rätt till laga fardag tillkommer allenast landbo och hyresman.

I afseende å de stadganden förslaget innehåller rörande ansvarighet för gäld i makars bo framgår af mitt yttrande till statsrådsprotokollet den 9 oktober 1896, att den företagna omarbetningen af gällande lagstiftning i ämnet haft till ändamål, icke att rubba sjelfva de hufvudgrunder, hvarpå nämnda lagstiftning hvilar, utan allenast att, i sammanhang med genomförande af den utaf Riksdagen omfattade nya grundsatsen rörande betalningen af gäld, som mannen ensam under äktenskapet gjort, söka afhjelpa vissa oegentligheter och bristfälligheter, som i särskilda hänseenden vidlåda gällande lagbestämmelser. Inom högsta domstolen har flertalet ledamöter ej funnit anledning att ifrågasätta någon i sak mera genomgripande omarbetning af dessa bestämmelser, men en ledamot har förordat en på väsentligen nya grunder bygd lagstiftning. Under det att enligt förslaget likasom enligt gällande lag makes rådighet öfver egendom i boet endast undantagsvis eger betydelse vid uppkommen fråga om betalning af gäld, borde nemligen, enligt bemälde ledamots tanke, i allmänhet de särskilda borgenärernas betalningsrätt till viss egendom såväl vid utmätning som i konkurs bero deraf, huruvida egendomen stode under den ena eller andra makens förvaltning, i det att hvardera maken städse personligen och med samfäld egendom, som af honom eller henne förvaltades, skulle svara för gäld, som denna make gjort, medan samfäld egendom, hvaröfver andra maken egde råda, endast i vissa särskildt angifna fall finge för gälden tillgripas.

Mot de sålunda förordade grundsatserna synes i främsta rummet kunna anmärkas, att desamma icke behörigen tillgodose hustruns intressen. Så länge lagstiftningen endast undantagsvis tillerkänner hustrun

rätt att förvalta egendom, skulle enligt dessa grundsatser i allmänhet hela samfälda boet komma att svara för all af mannen ensam gjord gäld, ehvad den tillkommit före eller under äktenskapet. Att, såsom anfördt blifvit, detta skulle kunna betraktas såsom en naturlig följd af målsmanskapet, torde desto mindre kunna erkännas, som lagstiftningen i vårt land sedan lång tid tillbaka och enligt min tanke på goda grunder lemnat hustrun utväg att för vissa af mannen gjorda skulder freda sin giftorätt eller någon del deraf, en ståndpunkt, som i väsentlig mån är i förslaget bibehållen.

Vidare bör erinras, att rättsregler sådana som de nyss antydda ej lära kunna genomföras utan betydliga och, såsom mig synes, betänkliga rubbningar i andra delar af lagstiftningen. Särskildt må i detta afseende framhållas, att nämnda regler äro oförenliga med den i vår konkurslagstiftning antagna grundsats att konkursen innefattar afstående af gäldenärens hela förmögenhet. Såsom nyssbemälde ledamot sjelf framhåller, skulle af hans förslag blifva en följd, att hvardera maken kunde oberoende af den andre försättas i konkurs, och att i enderas konkurs ej inginge sådan för makarne samfäld egendom, som stode under andra makens förvaltning. Utom det att dessa grundsatsers införlifvande med vår lagstiftning skulle medföra en genomgående omarbetning af konkurslagen och tvifvelsutan föranleda uppställandet af en mängd invecklade och svårtillämpade rättssatser, torde det få betraktas såsom afgjort stridande mot vår rättsuppfattning, att, såsom här blefve fallet, en del af gäldenärens förmögenhet, och kanske dertill den mest betydande, skulle kunna undandragas hans borgenärer.

Af dessa skäl och då i hvarje fall erforderlig anslutning ej torde under för handen varande förhållanden kunna påräknas för genomförande af fullständigt nya och opröfvade grundsatser i ett ämne af så omtvistad och ömtålig natur som det förevarande, har jag ansett en omarbetning af det remitterade förslaget i nyss angifna syfte icke böra ifrågasättas.

Då den i 11 kap. 1 § giftermålsbalken upptagna rättsregeln — hvilken i hufvudsak öfverensstämmer med hvad högsta domstolen vid granskningen af 1886 års förslag hemställt — torde innebära en för de allra flesta fall tillfredsställande lösning af den synnerligen invecklade frågan om betalningen af makes före äktenskapet gjorda gäld, samt, der det någon gång skulle anses önskvärdt, att endera makens i boet medförda egendom kunde för andra makens förbindelser fredas i vidsträcktare mån än enligt förslaget blefve fallet, detta syfte kan genom äktenskapsförord uppnås, gifva de inom högsta domstolen vid förevarande § framställda erinringar enligt min tanke ej anledning att i paragrafen

vidtaga annan ändring än en jemkning i redaktionen, som torde vara erforderlig till afhjelpande af en utaf högsta domstolens fleste ledamöter anmärkt otydlighet.

I fråga om gäld, som makarne gemensamt under äktenskapet gjort, innehåller 11 kap. 2 § giftermålsbalken den med gällande lag öfverensstämmande grundsats, att mannen med enskild egendom svarar för gäldens fulla belopp men hustrun, såvidt annat ej är särskildt aftaladt, endast för en del af beloppet; och enahanda grundsats skall enligt 4 § i samma kapitel tillämpas i det fall, att hustrun iklädt sig betalningsskyldighet för gäld, som mannen ensam gjort. Vid egendomsgemenskapens upplösning genom boskilnad eller äktenskapskilnad äfvensom vid urarfvagörelse skulle enligt särskilda föreskrifter i de remitterade förslagen hustruns personliga ansvarighet för nyss angifna förbindelser komma att, likasom enligt gällande lag är fallet, helt och hållet eller delvis upphöra. I afseende å samtliga nu omförmälda bestämmelser har inom högsta domstolen uttalats, att de förmaner, som genom dem skulle beredas hustrun, icke vore väl förenliga med det mått af sjelfständighet, som eljest enligt förslaget skulle henne tillerkännas. I anledning häraf anser jag mig böra erinra, att då förslaget afser att eljest i flera hänseenden inskränka rättsverkningarne af hustruns förbindelser, det från synpunkten af nödig följdriktighet ej torde möta betänklighet att, på sätt här är i fråga, begränsa ansvarigheten för de förbindelser, hon jemte mannen ingått. Att ett praktiskt behof jemväl kräfver bibehållandet af ifrågavarande, hustrun för närvarande medgifna förmaner synes mig uppenbart. Mannens förvaltning af det gemensamma boet måste naturligen ofta föra med sig, att hustrun på hans begäran ikläder sig ansvar jemte honom för förbindelser, hvilka uppgifvas vara påkallade i och för boets förvaltning. Att hustrun dervid skulle blifva i tillfälle att noggrant pröfva vare sig tillförlitligheten af denna uppgift eller huruvida det gemensamma boets ställning är sådan, att tillgångarne förslå till gäldens betalning, är ej sannolikt, utan lærer det kunna antagas, att hustrun i flertalet fall obetingadt litar på mannens utsagor, och detta förhållande, som är grundadt i naturen af äktenskapet, synes mig lagstiftningen ej böra lemna obeaktadt. Ifrågavarande erinran torde alltså ej böra föranleda ändring i förslaget.

Beträffande 11 kap. 3 § giftermålsbalken hafva högsta domstolens fleste ledamöter erinrat, att då enligt första stycket i denna § hustruns giftorätt finge användas till betalning af all den gäld, mannen under äktenskapet åsamkade sig, med undantag blott för de fall, då gälden utgjordes af böter eller skadestånd för brottslig gerning, hustruns giftorätt blefve vida mindre

skyddad än enligt gällande lag, som innebure, att hennes giftorätt ej finge användas i något enda fall, då gälden tillkommit af mannens särskilda vållande och förgörelse utan att hustrun haft nytta eller del deri; och hafva bemälda ledamöter hemställt, att undantaget i första stycket måtte erhålla samma omfattning som bestämmelsen i nu gällande 4 § af 11 kap.

På sätt framhålles i det yttrande, jag vid lagförslagets remitterande till högsta domstolen afgifvit, torde bibehållandet af nyssnämnda bestämmelse ej vara väl förenligt med rättssäkerhetens kraf, då nemligen borgenären i många fall ej kan antagas ega kunskap om de omständigheter, hvarunder förbindelsen tillkommit, eller vid försträckning eger möjlighet att beräkna, på hvad sätt de upplånade medlen kunna komma att användas. Deremot lär från berörda synpunkt hinder ej möta att i så måtto iakttaga högsta domstolens hemställan, att undantaget från föreskriften om hela samfälda boets ansvarighet utsträcket att omfatta det särskilda slag af förbindelser, hvarå nu gällande föreskrift kanske företrädesvis vunnit tillämpning, nemligen mannens borgensförbindelser. Meddelas föreskrift härom, kommer sjelfva förbindelsens form att innefatta ett otvetydigt kännetecken på gäldens natur, hvaremot frågan, huruvida förbindelsen ingåtts i det samfälda boets intresse eller ej, för borgenären förlorar all betydelse. Att borgensförbindelsen ej medför betalningsrätt i hustruns giftorättsandel kommer visserligen i sådana fall, der förbindelsen verkligen ländt hustrun till nytta, att bereda henne en fördel, hvarpå hon ej skäligen kunnat ega anspråk, men kränker ej borgenären, af hvars godtfinnande det berott att mottaga förbindelsen med den rätt, som enligt lag åtföljt densamma. Med hänsyn till det sålunda anförda har i första stycket af förevarande § den ändring vidtagits, att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med äldre lagberedningens förslag, med böter och skadestånd för brottslig gerning likstälts gäld, som grundar sig å borgen. Att under sistnämnda uttryck ej kan inbegripas annan gäld än sådan, som omedelbart härrör af borgensförbindelse, och sålunda ej den, som tillkommit för dylik förbindelses infriande, torde vara uppenbart.

Hvad en bland högsta domstolens ledamöter vid första stycket af förevarande § anført derom, att samfäld egendom, som af hustrun förvaltades, ej borde svara för gäld, som af mannen gjorts, är redan i det föregående bemött. I afseende å paragrafens andra stycke har samme ledamot framhållit såsom en af förslaget följande obillighet, att vid hustruns död en afsevärd del af boets tillgångar kunde åtgå till betalning af gäld, som hustrun utan nytta gjort, under det mannen med återstående

delen måste betala den gäld, som gjorts för boets räkning. Denna anmärkning synes mig bero på ett öfverskattande af den praktiska betydelsen utaf de stadganden i förslaget, som erkänna hustruns befogenhet att sjelfständigt åtaga sig förbindelser. Med hänsyn till den i flera afseenden tillbakasatta ställning, som hustruns enskilde borgenärer enligt förslaget skulle intaga så länge egendomsgemenskapen fortfar, lär det ej kunna antagas, att kredit utan realsäkerhet skulle i någon större omfattning komma att hustrun beviljas, eller åtminstone ej att hon komme i tillfälle att skuldsätta sig för belopp, som öfverstege värdet af den utaf henne förvaltade egendomen. Under sådana förhållanden torde förslagets bestämmelser om betalningen af hustruns enskildt åtagna gäld icke för mannen medföra någon våda.

De i 11 kap. 5 § giftermålsbalken upptagna föreskrifter om egendoms fredande vid utmätning hafva af en ledamot i högsta domstolen ansetts kunna åsyfta jemväl det fall, att efter äktenskapets upplösning men före boets delning utmätning sökes för gäld, som make under nämnda tid gjort. Till förebyggande af en dylik tolkning, hvilken, på sätt bemålde ledamot ock framhållit, skulle leda till uppenbara missförhållanden, har i förevarande § vidtagits en jemkning, hvarigenom tydligt utmärkes, att fråga ej är om annan gäld än den, som tillkommit före eller under äktenskapet.

Under uttalande af, att hustruns rätt att råda öfver hvad hon genom eget arbete förvärfvat vore temligen illusorisk, derest hennes arbetsförtjenst finge tagas i mät för mannens enskilda gäld, har en annan ledamot hemställt om sådan ändring i förevarande §, att med afseende å båda makarne skulle gälla, att vid utmätning för skuld, därför betalningsskyldighet blifvit allenast ena maken ålagd, andra maken egde undantaga ej allenast sin enskilda egendom utan ock samfäld egendom, hvar öfver sistnämnde make ensam egde råda. En sådan utsträckning af rätten att vid utmätning undantaga egendom torde dock ej vara att tillråda. Hvad förslaget innehåller derom, att egendom, som af mannen förvaltas, ej må tagas i mät för hustruns förbindelser, är en nödvändig följd af målsmanskapet och eger så till vida sitt berättigande, som hustrun, der hon uppträder oberoende af mannen, ej kan väntas komma att i större omfattning anlita kredit eller eljest ikläda sig ekonomiska förpligtelser. Såvidt åter angår mannens förbindelser, lär större hänsyn böra tagas till behovet att skydda borgenärernas rätt, och från denna synpunkt måste det anses betänkligt, att någon del af samfälda boet skulle kunna från utmätning undantagas allenast på den grund, att hustrun egde deröfver råda. Makarne komme nemligen derigenom att

vinna ett alltför lätt användbart medel att lägga hinder i vägen för utmätningens fortgång, och att en sådan utväg icke komme att lemnas utan användning af dem, hvilka önskade undandraga mannens borgenärer äfven sådan egendom, hvaröfver han i verkligheten rådde, torde vara uppenbart. Den fördel hustrun skulle vinna genom det ifrågasatta stadgandet blefve dessutom för henne utan större betydelse. Så länge nemligen den borgenär, hvars fordran vid utmätning icke kunnat gäldas med egendom, hvaröfver mannen råder, eger möjlighet att försätta båda makarne i konkurs, kommer genom en dylik åtgärd åtminstone hälften af den gemensamma egendom, som före konkursen stått under hustruns förvaltning, att användas till betalning af den gäld mannen ådragit sig. Erforderligt skydd för den af hustrun förvaltade egendomen synes deremot vinnas genom det i förslaget till boskilnadslag upptagna stadgande om rätt för hustrun att söka boskilnad, så snart något af den gemensamma egendom, hvaröfver hon råder, tillgripes för gäldande af mannens skuld.

De i 11 kap. 6 – 8 §§ giftermålsbalken upptagna bestämmelserna om vederlag vid bodelning hafva inom högsta domstolen ej föranledt annan erinran, än att i afseende å 8 § en ledamot tillstyrkt, att hvad som stadgades om vederlag för den händelse, att enskild egendom blifvit använd till betalning af gäld, som af ena maken gjorts under äktenskapet och icke tillkommit genom denna makes särskilda vållande, måtte erhålla motsvarande tillämpning för det fall, att enskild egendom eljest blifvit af ena maken använd till utgifter, hvartill denna make icke varit särskildt vållande. Denna hemställan synes innebära, att i händelse ena makens enskilda egendom blifvit annorledes än till betalning af gäld använd för gemensam räkning, och samfälda boet ej lemnade tillgång till vederlag, sådant skulle till fullo — och ej såsom enligt förslaget allenast till en del — utgå af andra makens enskilda egendom. De skäl, som ligga till grund för hvad förslaget i detta afseende innehåller, äro i hufvudsak angifna i mitt yttrande till statsrådsprotokollet den 9 oktober 1896. Här må emellertid ytterligare erinras, att en make ej kan vara berättigad till full ersättning för gjorda utgifter i annat fall, än då dessa icke ens till någon del bort bestridas med den egendom, som dertill blifvit använd. I följd häraf kan det väl försvaras — likasom det praktiskt sedt torde vara nödvändigt — att, om ena makens enskilda egendom användts till betalning af gäld, för hvilken samfälda boet men icke nämnda enskilda egendom svarar, vederlag, der det ej kan erhållas ur samfälda boet, skall till fullo utgå af andra makens enskilda tillgångar; men att tillämpa en dylik regel på andra för det samfälda boets räkning gjorda

utgifter — såsom kostnaderna för makarnes gemensamma uppehälle — skulle uppenbarligen kunna leda till det föga rimliga resultat, att dessa utgifter i sista hand komme att i sin helhet drabba den vederlagspligtige maken. Förevarande § har alltså i det reviderade förslaget lemnats oförändrad.

Den föreslagna ändringen i 10 kap. 13 § handelsbalken, som afser upphäfvande af förbudet för hustrun att utan mannens samtycke ikläda sig borgen, har af en ledamot i högsta domstolen afstyrkts såsom icke allenast obehöflig, i ty att hustruns rätt att förvalta egendom ej förutsatte befogenhet att på egen hand ikläda sig borgensförbindelser, utan äfven egnad att försämra hustruns ekonomiska ställning, då deraf kunde blifva följden, att hustrun, när hon vid äktenskapets upplösning eller eljest finge egendom att förvalta, funne sig ruinerad genom borgensförbindelser för andra; och har i sistnämnda hänseende anförts, att just den omständigheten, att hustrun, om hon ej hade enskild egendom att förvalta, under beståndet af mannens målsmanskap ej hade att frukta större obehag af sådana förbindelser, kunde verka försvagande på hennes motståndskraft emot anspråk på hennes hjälpsamhet i sådan rigtning.

Med afseende å hvad sålunda blifvit anmärkt, och då rättigheten att ingå borgen icke med ovillkorlig nödvändighet följer vare sig af redan gällande stadganden om hustruns behörighet att förvalta egendom eller af nu föreslagna uttryckliga bestämmelser om hennes befogenhet att i allmänhet åtaga sig bindande förpligtelser, torde nuvarande lydelse af ifrågavarande § böra bibehållas.

Förslaget till lag om boskilnad har med anledning af deremot framställda anmärkningar ansetts böra undergå en jemförelsevis omfattande jemkning.

Den i 8 § af det remitterade förslaget upptagna föreskrift om ovillkorlig skyldighet för makarne att med ed fästa riktigheten af den i anledning af boskilnadsansökningen upprättade bouppteckningen har flertalet bland högsta domstolens ledamöter ansett böra ändras derhän, att edgång ifrågakomme endast då yrkande derom särskildt framställdes. Rätt att sålunda påkalla edgång hafva några ledamöter velat tillägga allenast makarne sjelfva, medan andra ansett jemväl borgenärerna böra under vissa förhållanden ega behörighet dertill. Då bouppteckningens beedigande, om ock egnadt att bereda bouppteckningen ökad tillförlitlighet och derigenom i många fall förebygga framtida rättstvister, dock ej kan anses ovillkorligen betingadt af något allmänt intresse, synes hinder ej möta att göra edgången beroende af derom framställt yrkande; och om, såsom jag i det följande kommer att hemställa, förslaget ändras

derhän, att borgenärerna ej under några förhållanden varda i boskilnads-målet inkallade, synes befogenhet att framställa edgångsyrkande ej böra medgifvas annan än make. I enlighet härmed har i den reviderade texten (9 §) bestämmelsen om edgång blifvit affattad. Att den föreslagna affattningen lemnar make öppet att äfven efter boskilnadsmålets afgörande väcka fråga om edgång, torde vara uppenbart.

Med anledning af hvad i afseende å 9 § i det remitterade förslaget blifvit af några bland högsta domstolens ledamöter erinradt om önskvärdheten deraf, att lagen tydligt angäfve den befogenhet, som tillkomme en i anledning af boskilnadsansökning förordnad god man för hustru, har åt motsvarande § i den reviderade texten (10 §) gifvits en förändrad lydelse, som utmärker icke allenast att gode mannen utan uttryckligt uppdrag eger bevaka hustruns talan, der hon ej sjelf eller genom annan vill utföra densamma, utan ock att denna behörighet omfattar, förutom sjelfva boskilnadsålet, äfven de med boskilnaden sammanhängande frågorna om boets delning och om egendoms afskiljande före skiftet.

Enligt 11 § i det remitterade förslaget och dermed sammanhängande föreskrifter i vissa följande §§ skulle det åligga make, som före boets delning ville göra gällande enskild eganderätt till någon del af boet, att inom viss stadgad tid i boskilnadsålet framställa sitt eganderättsanspråk. Sedan derefter borgenärerna blifvit genom offentlig stämning inkallade, skulle rätten, om boskilnad beviljades, i sammanhang dermed meddela ett för såväl borgenärerna som makarne bindande beslut öfver anspråket, hvarefter, om egendom blefve hustrun tillerkänd, hon i hvarje fall skulle ega att utan afbidan å skifte i boet omhändertaga densamma.

Mot de sålunda föreslagna bestämmelserna har blifvit erinradt, å ena sidan att borgenärernas intressen icke kunde anses behörigen tillgodosedda derigenom att frågan om egendomens natur blefve på nyss angifna sätt behandlad och en gång för alla afgjord, å andra sidan att det innefattade en onödig stränghet mot makarne att betaga dem möjlighet att under tiden mellan boskilnadens beviljande och bodelningen göra sina eganderättsanspråk gällande, i hvilket afseende särskildt framhållits, att något skäl ej föreläge att i fråga om enskild egendoms fredande från utmätning göra makarnes ställning sämre än före boskilnadsansökningen. Derjemte har såsom en olägenhet af förslaget framhållits det uppehåll med boskilnadsfrågans afgörande, som blefve en följd af borgenärernas inkallande och eganderättsanspråkets utredande.

Ehuru de stadganden i förslaget, mot hvilka nyss angifna anmärkningar riktats, hufvudsakligen öfverensstämma med grunderna för gäl-

lande lagstiftning i ämnet, som i denna del, mig veterligen, icke tillförene varit föremål för klander, samt dessa stadganden tvifvelsutan i vissa hänseenden innebära afsevärda fördelar för makarne, har jag likväl, med hänsyn till vigten af hvad inom högsta domstolen blifvit framhållet, ansett förslaget böra undergå den förändring, att pröfning af frågan om hvardera makens enskilda rätt till egendom i boet icke i boskilnadsålet eger rum, hvaraf åter bör följa, dels att makarne äfven efter boskilnadsansökning ega att vid utmätning i det ännu oskiftade boet göra gällande enskild eganderätt till egendom, och dels att hustrun när som helst före boets delning kan yrka att komma i besittning af egendom, som tillhör henne enskildt. Med anledning häraf har 11 § af det remitterade förslaget blifvit i den reviderade texten helt och hållet utesluten och af 12 § bibehållits allenast stadgandet att rätten, sedan föreskrifterna om bouppteckning blifvit iakttagna, har att meddela beslut i boskilnadsfrågan, hvilket stadgande ansetts böra erhålla plats närmast efter 7 §. Vidare hafva de i 13 § af det remitterade förslaget upptagna bestämmelserna om afskiljande från mannens förvaltning af hustruns enskilda egendom undergått omarbetning i ofvan angifven riktning (12 § i den reviderade texten), i sammanhang hvarmed i en särskild paragraf (13 §) upptagits föreskrift derom, att rättens beslut angående afskiljandet icke i något afseende innefattar en för framtiden bindande pröfning af eganderätsfrågan. Slutligen har i 15 § af det remitterade förslaget (16 § i den reviderade texten) vidtagits den ändring, som påkallas deraf, att 11 § af det remitterade förslaget bortfaller.

Med anledning af hvad inom högsta domstolen blifvit erinradt vid 4, 6, 18, 23, 25 och 26 §§ af det remitterade förslaget hafva motsvarande paragrafer i den reviderade texten (4, 6, 18, 25, 27 och 28 §§) blifvit i vissa hänseenden jemkade; och har, i enlighet med hemställan af högsta domstolens fleste ledamöter, bland bestämmelserna om makars rättsförhållanden efter vunnen boskilnad i en tillagd paragraf (24 §) upptagits föreskrift om skyldighet för makarne att hvar efter sin förmåga bidra till eget och barnens uppehälle.

Att, på sätt högsta domstolens fleste ledamöter vid 7 § hemställt, make, som befunne sig å känd ort utom riket, skulle allenast genom kungörelse i tidningarne kallas att inställa sig i boskilnadsålet, synes ej vara att förorda, då en dylik föreskrift ej torde medföra erforderlig säkerhet för att den frånvarande verkligen erhåller underrättelse om boskilnadsansökningen; och har nyssnämnda § alltså lemnats oförändrad.

Hvad inom högsta domstolen blifvit anmärkt i afseende å 14 § har ej heller ansetts böra föranleda ändring i förslaget. Att, såsom en

ledamot hemställt, utbyta förslagets bestämmelser om samfäld egendoms afskiljande från makes förvaltning mot föreskrift att efter boskilnads beviljande båda makarne skola deltaga i förvaltningen, torde vara mindre lämpligt, då under här förutsatta omständigheter en samfäld förvaltning svårigen skulle lända till makarnes båtnad men deremot esomoftast gifva upphof till stridigheter mellan makarne och förlama enderas eller bådas verksamhet. Icke heller synes det förenligt med makarnes verkliga intressen att, på sätt af två andra ledamöter föreslagits, boet skulle kunna mot makes bestridande ställas under gode mäns förvaltning eller på yrkande af hustrun tagas under konkursbehandling.

Några ledamöter hafva i afseende å affattningen af 14 § anmärkt, att ordalagen ej tydligt utmärkte, huruvida det, som finge för endera makens räkning afskiljas, vore dennes andel i boets samfälda tillgångar utan hänsyn till boets gäld, eller om gälden borde afräknas innan uppdelning mellan makarne egde rum. Då emellertid ordet »giftorätt», af hvars betydelse paragrafens tolkning härutinnan lærer bero, enligt förslagens uttryckssätt städse innebär andel i de samfälda tillgångarne utan afdrag af gäld, synes tvekan ej skäligen kunna råda derom, att vid beräkning af hvad som må afskiljas hänsyn skall tagas allenast till boets tillgångar. En annan tolkning lærer ej heller kunna föräledas af den följande §, som i sådant afseende blifvit åberopad.

I förslaget angående ändring i urarvförordningen har i följd af en inom högsta domstolen gjord erinran införts en uttrycklig bestämmelse derom, att förordningens stadganden rörande egendomsafträde af efterlevande make ej ega tillämpning då boskilnad beviljats.

Slutligen har den i 9 kap. 2 § giftermålsbalken tillagda bestämmelsen om inteckning för nyttjanderätt till hustruns enskilda, af mannen förvaltade fastighet ansetts böra föräleda vissa förtydligande tillägg till 39 och 40 §§ af inteckningsförordningen».

Departementschefen uppläste härefter de i enlighet med det afgifna yttrandet affattade förslaget till

- 1:o) lag angående ändring i vissa delar af giftermålsbalken;
- 2:o) lag angående ändrad lydelse af 19 kap. 4 § ärfdabalken;
- 3:o) lag angående ändrad lydelse af 1 kap. 8 § handelsbalken;
- 4:o) lag angående ändrad lydelse af 70 § utsökningslagen;
- 5:o) lag angående ändrad lydelse af 5 § konkurslagen;
- 6:o) lag om boskilnad;

7:o) lag angående ändring i förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo den 18 september 1862;

8:o) lag om bodelning vid äktenskapsskilnad, så ock om frånskild hustrus ansvarighet för gäld i boet; samt

9:o) lag om ändrad lydelse af 39 och 40 §§ i förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 juni 1875;

och hemställde departementschefen, att lagförslagen måtte, jemlikt § 87 regeringsformen, Riksdagen till antagande föreläggas.»

Justitieråden Norberg och Carlson åberopade hvar för sin del hvad de vid ärendets behandling i högsta domstolen anført i de delar, der ej genom numera vidtagna ändringar i förslagen de af dem framställda anmärkningar kommit att förfälla.

Statsrådets öfrige ledamöter tillstyrkte bifall till föredragande departementschefens hemställan.

Med bifall till denna hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder förordna, att till Riksdagen skulle aflåtas nådig proposition i ämnet af den lydelse bilagan litt. A vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo
Erik Ölander.